

Khall/Kvalt 15 / 5 2017

Talosa-aineistoa §

Liite nro 1

TILINPÄÄTÖS VUODELTA 2016

PÄLKÄNEEN KUNTA

Kunnanhallitus 30.3.2017 / 26.4.2017

Kunnanvaltuusto 15.5.2017

SISÄLLYSLUETTELO

1. TOIMINTAKERTOMUS	3
1.1. Olennaiset tapahtumat kunnan toiminnassa ja taloudessa.....	3
1.2. Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä	9
1.3. Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	10
1.4. Rahoitusasema ja sen muutokset.....	13
1.5. Kokonaistulot ja menot	15
1.6. Kuntakonsernin toiminta ja talous.....	17
1.7. Tilikauden tuloksen käsittely	22
2. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	23
2.1. Kunnan ja kuntakonsernin tavoitteiden toteutuminen.....	23
2.2. Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	26
3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	79
3.1. Tuloslaskelma.....	79
3.2. Rahoituslaskelma	80
3.3. Tase	81
3.4. Konsernilaskelmat	83
4. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	87
4.1. Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	87
4.2. Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot	88
4.3. Tasetta koskevat liitetiedot.....	90
4.4. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot.....	95
4.5. Henkilöstöä koskevat liitetiedot.....	96
5. ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET	98
Vesihuoltolaitos-taseyksikön tilinpäätös.....	98
6. ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT	111
7. LUETTELOT JA SELVITYKSET	112
LIITTEET	113

1. TOIMINTAKERTOMUS

1.1. Olennaiset tapahtumat kunnan toiminnassa ja taloudessa

1.1.1. Kunnanjohtajan katsaus

Vuosi 2016 on ollut Pälkäneen kunnalle monessa mielessä uusiutumisen ja uuden ideoinnin aikaa. Kunnanvaltuusto hyväksyi kunnan elinvoimastrategian, jota lähdettiin heti järjestelmällisesti toteuttamaan. Tämä toimi perustana myös kunnalle uuden ilmeen rakentamiselle sekä brändityölle. Pälkäneen elinvoimapolitiikan keskeisiksi teemoiksi valittiin ilmapiiri ja asenteet, Pälkäne asuin ympäristönä, palvelut Pälkäneellä, vapaa-aika ja harrastukset, yrittäjyys ja Pälkäneen kunnan kilpailutekijät.

Pälkäneellä järjestettiin kunnan toimesta yli 30 erilaista kuntalaisten kuulemis-, osallistamis- ja vaikuttamistilaisuutta. Tavoitteena on ollut lisätä kuntalaisille, sidosryhmille ja vapaa-ajanasukkeille tietoisuutta kunnassa valmisteltavista asioista sekä lisätä heidän mahdollisuuttaan vaikuttaa valmisteluun. Kuntaan perustettiin myös vapaa-ajanasukastoimikunta sekä elinkeinotoimikunta, joiden tavoitteena on ollut myös lisätä tietoisuutta valmisteltavista asioista, tarjota mahdollisuutta nostaa esiin kehittämisen kohteita sekä visioita ja suunnitella yhdessä kunnan palveluiden sekä infran kehittämistä.

Pälkäneen kunnan kuten monen muunkin kunnan yllätti syksyllä 2015 ryöpsähtänyt pakolaistulva. Pälkäneellä kunnanhallitus teki vaikean päätöksen turvapaikanhakijaperheiden vastaanottamisesta ja sijoittamisesta kunnan tyhjiin vuokra-asuntoihin. SPR:n paikallisosastot tekivät hienoa työtä organisoidessaan vaatekeräykset sekä asuntojen kalustamisen perheille asuttavaan kuntoon. Maahanmuuttovirasto kuitenkin vähensi ja tiivisti turvapaikanhakijoiden sijoittamispaikkoja ja samassa yhteydessä myös Pälkäneen turvapaikanhakijaperheet siirtyivät toisaalle. He ennättivät asua Pälkäneellä noin puoli vuotta, joka lyhyestä ajasta huolimatta osoitti pälkäneläisten lämminsydämyyden ja vilpittömän halun auttaa hädässä olevia perheitä. Myös valmentava opetus perheiden lapsille saatiin nopeasti käyntiin.

Pälkäneen kunnan suurin kaavahanke, Roholan kaava, saatiin päätökseen, joka vei prosessina aikaa lähes kuusi vuotta. Samassa yhteydessä hyväksyttiin myös maanomistajien ja kunnan väliset maankäyttösopimukset. Alueelle on kaavoitettu 205 omakotitalo- ja asuinpientalonttia. Kaava toteutetaan vaiheittain.

Pälkäneen kunnan uusi rakennusjärjestys valmistui 2016, jonka tavoitteena on helpottaa ja selkeyttää niin uusien kuin nykyistenkin kuntalaisten ja vapaa-ajanasukkaiden rakentamista. Rakennusjärjestys on saanut paljon positiivista huomiota ja palaute rakennusjärjestyksestä on ollut myönteistä.

Pälkäneen valokuitu Oy aloitti 2016 vuonna valokuidun viemisen pilottialueille Taustiin ja Harhalaan. Tämä on odotettu investointi niin kuntalaisten kuin yrittäjienkin keskuudessa. Valokuitu on kunnan yksi tärkeimmistä elinvoiman ylläpitäjistä ja edistäjistä. Se on Pälkäneelle kymmenen miljoonan euron arvoinen hyvinvointi-investointi ja kilpailuetu moniin muihin kuntiin nähden. Valokuitu tulee tarjoamaan tukea myös sote- ja maakuntauudistuksen tuomiin muutoksiin vuonna 2019 ja sen jälkeen. Tämä on kunnan tapa kantaa vastuuta ja mahdollistaa sähköisten sote-palveluiden järjestämisen tulevaisuudessa, kun palveluita keskitetään.

Kunnan tulos on noin 300 000 euroa ylijäämäinen. Kunnan talouden tasapainossa pitäminen vaatii myös tulevaisuudessa jatkuvaa palveluverkkojen sekä toimintojen tarkastelua.

Vesilaitos on tehnyt jo pitkään alijäämäistä tulosta ja tähän ongelmaan on lähdetty etsimään ratkaisuja. Tämä tarkoittaa mm. asiakastaksojen tarkastamista ylöspäin.

Kiitän henkilökuntaa, luottamushenkilöitä ja kunnan sidosryhmiä yhteistyöstä ja arvokkaasta panoksestanne kuntamme kehittämisessä. Työ jatkuu myös tulevaisuudessa yhtä antoisassa ja positiivisessa hengessä.

Janita Koivisto
kunnanjohtaja

1.1.2. Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Luopioisten ja Pälkäneen kunnat lakkautettiin 31.12.2006 ja uusi Pälkäneen kunta perustettiin 1.1.2007. Vuoden 2009 alusta lukien valtuustossa on ollut 27 valtuutettua.

Kunnanhallinto vuonna 2017

Valtuuston jäsenmäärä: 27 jäsentä
KOK 9, KESK 8, SDP 5, PS 4, VAS 1

Valtuuston puheenjohtajisto:

Puheenjohtaja	Petri Urkko (KESK),
1. varapuheenjohtaja	Rainer Zeitlin (KOK)
2. varapuheenjohtaja	Maria Aho (SDP)

Kunnanhallituksen jäsenmäärä: 9 jäsentä
KOK 3, SDP 2, KESK 3, PS 1

Kunnanhallituksen puheenjohtajisto:

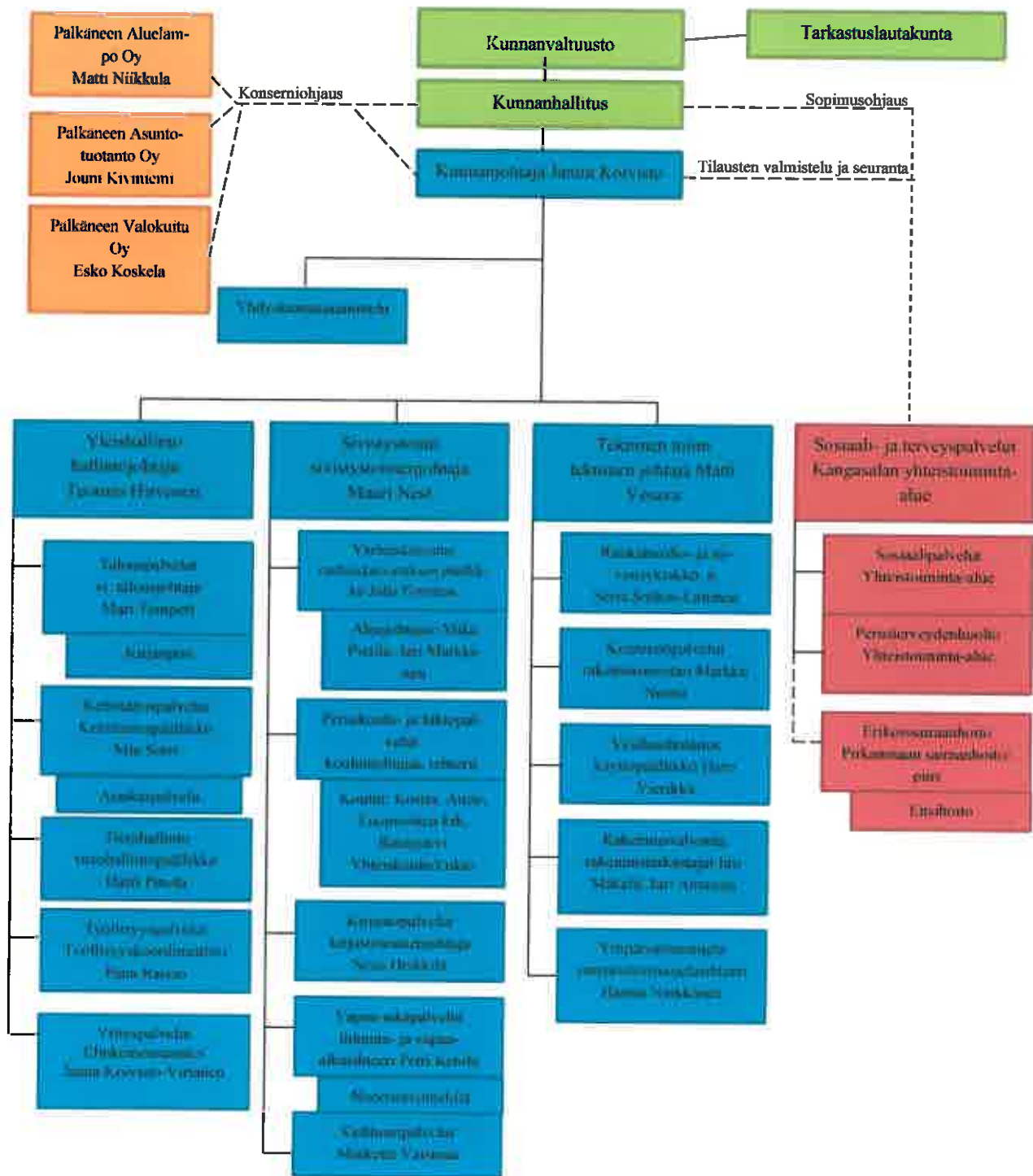
Puheenjohtaja	Eero Laesterä (KOK)
1. varapuheenjohtaja	Eveliina Hakala (KESK)
2. varapuheenjohtaja	Risto Lindholm (SDP)

Kunnanhallituksen esittelijät: kunnanjohtaja Janita Koivisto
Pöytäkirjanpitäjä: hallintojohtaja Tuomas Hirvonen

Lautakunnat

Sivistyslautakunta (9 jäsentä), vapaa-aikalautakunta (9), tekninen lautakunta (9), rakennuslautakunta (9), ympäristölautakunta (9), tarkastuslautakunta (7), keskusvaalilautakunta (5)

Kunnan hallinto-organisaatio 31.12.2016

1.1.3. Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Suomen BKT kasvoi 1,6 % vuonna 2016 ja sen ennustetaan kasvavan 0,9 % vuonna 2017 ja 1,0 % vuonna 2018. Vuoden 2016 alkuvuoden kehitys oli ennustettua nopeampaa. Vuoden kolmannella neljänneksellä BKT nousi 1,6 % edellisen vuoden vastaavasta. Vuonna 2016 kasvu perustui kotimaiseen kysyntään, erityisesti yksityisen kulutuksen kasvulle. Vuonna 2017 yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu, kun kiihtyvä inflaatio hidastaa reaalityulojen kasvua. Kilpailukyky sopimuksen vuoksi palkkasumman kasvu jää lyhyellä aikavälillä vaikeaksi. Yksityisten investointien kasvu hidastuu tilapäisesti vuonna 2017, kun rakennusinvestointien kasvu taittuu. Vuonna 2017 julkisen kulutuksen määrä supistuu 0,5 %. (Taloudellinen katsaus, VM, 42a/2016)

Suomen talouden orastava elpyminen perustui vuonna 2016 kotimaiseen kysyntään. Viennin näkymät eivät ole olennaisesti vahvistumassa. Kilpailukyky sopimus tukee vientiä, mutta se ei yksin riitä vauhdittamaan vientiä selvään kasvuun. Talouden matalasuhdanteen väistyessä julkisen talouden alijäämä alkaa supistua vähitellen hallituksen toimien tukemana. Kilpailukyky sopimukseen liittyvät veronkevennykset kasvattavat julkisen talouden alijäämää ennen kuin sopimuksen myönteiset vaikutukset alkavat näkyä. Julkisen talouden alijäämä ei kuitenkaan ole kokonaan poistumassa, sillä suhdannetilanteen normalisoitumisen julkista taloutta kohentava vaikutus jää pieneksi. (Suomen julkisen talouden näkymät ja haasteet, VM, 07/2017)

Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu vuonna 2017 0,9 prosenttiin. Tähän vaikuttaa kotitalouksien reaalityulojen kasvun hidastuminen. Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua hidastavat inflaation nopeutuminen, sosiaalisiin tulonsiirtoihin kohdistuvat menoleikkaukset ja maltilliset sopimuskorotukset. Palkkasumman nousu hidastuu kohenevasta työllisyydestä huolimatta, ja veronalennusten vaikutus ostovoiman kohenemiseen jää maltilliseksi. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu edelleen vaikeana vuonna 2018 ja yltää 0,6 prosenttiin. Työllisyyden kasvun nopeutumisesta huolimatta kotitalouksien ostovoima ei juuri lisäännä inflaation nopeutumisen ja ansiotuloverotuksen kiristymisen myötä.

Kotitalouksien säästämisaste on laskenut lähes yhtäjaksoisesti vuodesta 2010 alkaen ja päättyy lievästi negatiiviseksi vuosina 2016 – 2018. Säästämisasteen lasku heijastelee osittain myös kotitalouksien velkaantumista. Alhainen korkotaso ja lainarahan hyvä saatavuus ovat lisänneet velanottoa. Pitkään jatkunut matala korkotaso yhdistettynä lainalyhennysten lykkäämiseen on omiaan hämärtämään kotitalouksien käsitystä velkaantumiseen liittyvistä riskeistä. Alhainen korkotaso ja velkarahan saatavuus voivat siten yhdessä kotitalouksien luottamuksen kanssa vauhdittaa velkaantumista arvioitua enemmän.

Maailmantalouden näkymät ovat aiempaa vaisummat. Maailman ostovoimakorjatun BKT:n kasvu jäi noin kolmeen prosenttiin vuonna 2016 ja kiihtyy vain vähän vuosina 2017 ja 2018. Kasvu on hitainta sitten finanssikriisin ja jää alle pitkän aikavälin keskiarvon. Kasvu on hidastunut selvästi monissa kehittyvissä talouksissa. Teollisuusmaissa elpyminen on edelleen vaatimatonta vähäisten investointien sekä hitaan palkkakehityksen ja siksi heikon kulutuskysynnän vuoksi. Riskit maailmantalouden kehityksessä painottuvat ennakoitua heikomman kehityksen suuntaan. Lisääntyvä protektionismi saattaa hidastaa maailmankauppaa odotettua enemmän. Euroalueella talouksien toipuminen saattaa olla ennustettua hankalampaa, kun suotuisten olosuhteiden vaikutus on päättynyt. Euroalueen kyky vastustaa negatiivisia shokkeja pysyy heikkona. Ison-Britannian eroprofessiin liittyvät epävarmuudet saattavat aiheuttaa ennakoitua suurempia negatiivisia vaikutuksia paitsi Isonsa-Britanniassa myös globaalisti. Ennustettua myönteisempi kehitys on mahdollista, jos palkkojen kasvuvauhti Saksassa kohentaa kysyntää ja jos öljyn hinnan nousu kiihdyttää Venäjän tuontia arvi-

oitua enemmän. Myös raaka-aineiden laaja-alainen hinnannousu saattaa olla viite kasvun ennustettua nopeammasta kiihtymisestä. (Taloudellinen katsaus, VM, 42a/2016)

Lähivuosikymmeninä on varauduttava siihen, että Suomen talouskasvu ei palaudu finanssikriisiä edeltävien vuosien ja vuosikymmenten vauhtiin. Tulevan talouskasvun mahdollisuuksia rajoittavat korkea rakenteellinen työttömyys sekä työikäisen väestön määrän supistuminen. Myös tuottavuuskehitys näyttäisi jäävän aiempaa maltillisemmaksi. Lisäksi väestörakenteen muutoksen myötä julkisten menojen automaattinen kasvu jatkuu myös 2020-luvulla. Siten julkisen talouden tulot eivät riitä ylläpitämään kaikkia nopeamman talouskasvun varaan rakennettuja julkisen sektorin rakenteita ja tehtäviä. (Suomen julkisen talouden näkymät ja haasteet, VM, 07/2017)

Suomen tavaroiden ja palvelujen vienti laski vuoden 2016 kolmannella neljänneksellä 3,4 prosenttia edellisestä neljänneksestä, mikä selittyy vuoden 2016 toiselle neljännekselle kirjatusta laivatilauksesta. Vienti kasvoi kuitenkin vuodentakaiseen verrattuna 1,4 %. Vuoden 2016 kasvu oli kaikkiaan 1,0 prosenttia. Vuonna 2017 vienti kasvaa 2,4 prosenttia ja vuonna 2018 kasvu kiihtyy 3,4 prosenttiin. Vientiä kasvattavat vientikysynnän kasvu ja ennusteajanjaksolle jo tiedossa olevat kuljetusvälinetoimitukset. Vienti pysyy kasvusta huolimatta vientimarkkinoiden kasvua hitaampana. Suomen kannalta keskeisissä vientimaissa talous kasvaa maltillisesti. (Taloudellinen katsaus, VM, 42a/2016)

Kuntataloutta on leimannut viime vuodet jatkuva kireys, mihin ovat vaikuttaneet heikko suhdannetilanne ja verotulojen hidastunut kasvu, valtiontalouden tervehdyttämistoimenpiteet, kuntien tehtävien ja velvoitteiden lisääminen, muuttoliike sekä ikääntymiskustannusten asteittainen nousu. Kunnat ja kuntayhtymät ovat viime vuosina tehneet säästöjä ja tehostaneet toimintaansa. Vaikka kuntien väliset erot ovat suuria, kokonaistasolla kuntatalous on ollut viime vuodet kirjanpidollisesti tasapainoinen; vuosikate on muutamaa poikkeusvuotta lukuun ottamatta ollut käyttöomaisuuden poistoja suurempi. Vuonna 2015 vuosikate kattoi poistoista noin 96 prosenttia. Kuntatalouden kokonaismenot ja -tulot kehittyvät vuosina 2016–2020 historiaan nähden hyvin vaimeasti. Tilikauden tulos vahvistuu vuosina 2016–2017, mutta heikkenee jälleen vuosikymmenen loppua kohden. Kuntataloutta vahvistivat vuonna 2016 kuntien omat sopeutustoimet ja hallitusohjelman suorat sopeutustoimet. Hallitusohjelman toimien vaikutus painottuu vuosiin 2016 ja 2017. Palvelutarpeen kasvu lisää kuitenkin edelleen sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvua. Hallituksen päättämät tuloverokevennykset kompensoidaan kunnille valtionosuuksien lisäyksinä. Se tuo kunnille vuonna 2017 noin 395 miljoonaa euroa kompensatioita valtionosuuspuolelle, mutta kokonaan kiky-sopimuksesta tullutta aukkoa veropohjaan kompensatit eivät kata.

Valtionvarainministeriön mukaan kiky-sopimus heikentää kuntien veropohjaa nettona tänä vuonna yhteensä 394 miljoonalla eurolla. Sen lisäksi kuntien tulopohjaa leikataan valtionosuusleikkauksilla yhteensä 379 miljoonaa euroa. Leikkausten taustalla ovat kilpailukyky-sopimuksesta kuntatalouteen syntyvät hyödyt lomarahaleikkauksista ja työajan pidennyksestä. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä maakuntauudistuksen vaikutuksia kuntatalouteen on arvioitu suuntaa antavasti osana uudistukseen liittyvää lainvalmistelua. Yksityiskohtaiset vaikutukset tarkentuvat hallituksen esityksen sekä muutostaloustalouden yhteydessä. Sote- ja maakuntauudistuksen toimeenpanoon on esitetty vuodelle 2017 määrärahoja muutoksen läpivientiin ja muutosjohtamiseen, vuonna 2017 käynnistyvien maakuntien väliaikaishallintojen tukemiseen sekä muun muassa tarvittaviin laajoihin ICT-muutoksiin. (Kuntatalousohjelma vuodelle 2017, VM, 33/2016)

Vuonna 2017 työllisyys jatkaa kohenemistään, mutta työttömyysaste laskee hitaasti, sillä avointen työpaikkojen lisääntyminen aktivoi piilotyöttömiä työnhakuun. Ansiotason nousu hidastuu 0,8 prosenttiin vuonna 2017. Muutokset välillisessä verotuksessa kiihdyttävät inflaatiota arviolta 0,2–0,3

prosenttiyksikköä ja kuluttajahintainflaatio nousee 1,3 prosenttiin. (Taloudellinen katsaus, VM, 42a/2016)

Työttömien työnhakijoiden lukumäärä oli vuoden 2016 joulukuussa huomattavasti matalampi kuin vuoden 2015 joulukuussa. Positiivinen muutos on ollut näkyvässä jo syksyllä, vaikka odotukset eivät kuitenkaan ole täysin toteutuneet, minkä johdosta keväältä 2017 odotetaan paljon.

Työttömiä työnhakijoita oli Pirkanmaalla vuoden 2016 joulukuussa 38 077 henkilöä ja laskua vuositasolla 1 780 henkilöä, eli 4,5 prosenttia. Työttömyysaste oli 15,6 prosenttia, kun se vuonna 2015 oli 16,4 prosenttia. Koko maan työttömyysaste oli keskimäärin 13,6 prosenttia. Vaikka uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2016 enemmän kuin kertaakaan 2010 vuodesta lähtien vastaavana ajankohtana, ei työllisyystilanne ole kuitenkaan kohentunut riittävästi. Uusien avoimien työpaikkojen lukumäärä kasvaa, mutta kohtaanto-ongelmasta johtuen työttömien työnhakijoiden määrä pysyy korkeana. Rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyys ovat edelleen ongelmia samoin kuin työttömien miesten työllisyyskehitys. Rekrytointiongelmat ovat jonkin verran vähentyneet ja etenkin rakennus-, korjaus ja valmistustyössä, sekä prosessi- ja kuljetustyössä työttömyys on vähentynyt.

Yhdeksäsatoista Pirkanmaan kunnassa työttömien työnhakijoiden määrä laski tai säilyi entisellä tasolla vuoden 2016 joulukuussa verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan ja myös Pälkäneellä työttömyys laski 13,8 prosentista 13,6 prosenttiin. Joulukuussa työttömänä oli 408 pälkäneläistä, joista alle 25-vuotiaita 22 henkilöä. Pitkäaikaistyöttömien määrä on kuitenkin tilinpäätösvuonna kasvanut merkittävästi, vuonna 2015 pitkäaikaistyöttömiä oli 118 kpl kun taas vuonna 2016 166 henkilöä. Avoimia työpaikkoja oli joulukuun lopussa 15 kpl. (Pirkanmaan työllisyyskatsaus joulukuu 2016.)

Pälkäneen väkiluku jatkoi laskemistaan, mutta väheneminen on selvästi edellisiä vuosia pienempää, ja saattaa olla merkki hitaasti tapahtuvasta väestölaskun kääntymisestä.

Vuosi	Miehiä	Naisia	Yhteensä	Muutos	Muutos%
2012	3 400	3 435	6 835	-45	-0,65 %
2013	3 398	3 397	6 795	-40	-0,59 %
2014	3 371	3 353	6 724	-71	-1,04 %
2015	3 342	3 327	6 669	-55	-0,81 %
2016	3 325	3 310	6 635	-34	-0,51 %

1.1.4. Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Vuosi 2016 oli uuden Pälkäneen kunnan kymmenes toimintavuosi. Pälkäne toteutti vuosien 2010 – 2013 aikana ensimmäistä talouden tasapainotusohjelmaa, joka painottui sosiaalitoimen palvelurakennemuutoksiin. Kunnassa valmisteltiin ja päätettiin vuonna 2013 uudesta talouden tasapainotusohjelmasta, joka kattoi vuodet 2014–2016. Toimintamenot kasvoivat vuonna 2016 kuitenkin 3,7 %, n. 1,5 miljoonaa euroa. Kunta panosti elinkeinopalveluihin, mutta suurin menojen kasvu oli koulutus- ja kirjastopalveluilla, joiden menot kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna yli 800 000 euroa, sekä terveystaloudella, joiden menojen kasvu oli puolen miljoonan luokkaa.

Kunnanvaltuusto hyväksyi uuden poistosuunnitelman 8.2.2016 § 6. Uusi poistosuunnitelma kiristää poistoajoja ja näin olen kasvattaa kunnan vuosipoistoja merkittävästi. Tämä vaikuttaa tilinpäätöksen tulosta heikentävästi.

Vuodesta 2013 lähtien on kunnan talousarviossa sovellettu kaikilla käyttötalouden osastoilla nettobudjetointia. Investointiosa on bruttobudjetoitu.

1.1.5. Kunnan henkilöstö

Kunnan palveluksessa oleva henkilöstömäärä vuoden 2016 lopussa oli 272 henkilöä, mikä sisältää vakituisen ja määräaikaisen henkilöstön. Lisäksi työllistettyjä oli 13 henkilöä. Vuoden lopussa 31.12.2015 vastaava poikkileikkaustilastoon perustuva henkilöstön määrä oli 259 henkilöä ja työllistettyjä 11 henkilöä.

Kunta laatii erillisen henkilöstötilinpäätöksen.

1.1.6. Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä kunnan muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista

Kunnan talouden tasapaino on monitulkintainen ilmiö ja talouden mittaaminen pelkän tuloslaskelman perusteella on yksikantainen, eikä se huomioi kunnan perustarkoitusta palvelujen järjestäjänä ilman liiketalouden voiton tavoittelua. Kuitenkin on todettava, että tulojen ja menojen kasvun suhteen perusteella Pälkäneen kunnan talous ei ole tasapainossa, sillä kustannukset ovat viiden vuoden tarkastelujaksolla kasvaneet enemmän kuin tulot. Vuosikate kattaa Kunnan investointimenot suunnittelukaudella 2017-2019 ovat 14 milj. euroa, mikä tarkoittaa lainakannan kasvattamista. Pälkäneen kunnan lainakanta on kuitenkin kaikilla mittapuilla pieni.

Edelleen suurin epävarmuus koko kuntakentällä on valmisteilla oleva sote- ja maakuntauudistus, jonka myötä uudet maakunnat aloittavat toimintansa vuonna 2019. Se on suurimpia toiminnan ja hallinnon uudistuksia, joita maassamme on koskaan tehty. Muutos kohdistuu erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitukseen ja ohjaukseen, kun soten palvelut siirtyvät kunnilta maakunnille tuloineen ja menoineen. Maakunnat vastaavat myös muun muassa alueiden ohjauksesta ja suunnittelusta, sekä työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä. Useita valtion virastojen tehtäviä siirtyy tuleville maakunnille. Maaliskuussa 2017 uudistuksen lakipaketit ovat kuitenkin vielä kesken, eikä niiden tarkkaa sisältöä vielä tiedetä, mikä altistaa kunnat tekemään suunnitelmia epävarmojen olettusten pohjalta. Kuntaliitto on ”Kuntatalouden sopeutusohjelma 2014-2018”-esityksessään todennut, että rahoitusperiaatteen toteutuminen on kuntien lisääntyneiden tehtävien ja velvoitteiden sekä mittavien valtionosuusleikkausten vuoksi vakavasti uhattuna.

1.1.7. Ympäristötekijät

Pälkäneen kunnan luonnon erityispiirteistä on hyvin tietoa, mutta tieto on pääosin kunnan ulkopuolisilla tahoilla. Tämän tiedon kerääminen ja kartuttaminen sekä pinta- ja pohjavesien tilan seuranta ja suunnitelmallinen valvonta ovat tulevaisuudessa tärkeimpiä tehtäviä. Ympäristölautakunta on hyväksynyt valvontasuunnitelman ja ympäristölupavelvollisia laitoksia aloitettiin tarkastamaan suunnitelmallisesti 2016 syksyllä. Vuonna 2017 päätöksen mukaisesti valvotaan 9 laitosta ja niiden lisäksi aktiiviset maa-ainesten ottajat. Maa-ainesten oton valvonta on toisena painopisteesiana valvontatoimissa.

Pohjavesien seuranta suoritetaan yhdessä vesilaitoksen kanssa tekniseen toimeen hankitulla pohjavesipumpun avulla. Uusien merkittävien kaava-alueiden vuoksi ympäristö ja terveystieteiden

tulee ottaa suunnittelussa jo alusta alkaen huomioon tekemällä yhteistyötä kaikkien hallintokuntien kanssa.

1.2. Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä

Kunnanhallitus on hyväksynyt sisäisen valvonnan, hanketoiminnan sekä laskutuksen ja perinnän ohjeen 22.11.2010. Kunnanvaltuusto on 18.12.2014 hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Koko kunnan kattava riskienarviointimenettely, josta johdetaan merkityksellisimmät riskikohteet ja asetetaan seurattavat tavoitteet riskien vähentämiseksi, toteutettiin vuoden 2015 aikana.

Selonteot sisäisestä valvonnasta on laadittu osastoittain. Yhteenveto hallinto-, sosiaali-, sivistys- ja teknisen osaston selonteosta sisäisen valvonnan järjestämiseksi esitetään toimintakertomuksen liitteenä.

1.3. Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tuloksen muodostuminen kuvataan tuloslaskelmassa ja toiminnan rahoitus rahoituslaskelmassa. Molempien laskelmien ja niistä laskettavien tunnuslukujen tehtävänä on osoittaa, miten kunnan rahoitus on riittänyt tilikaudella.

1.3.1. Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tilikaudelle jaksotettujen tulojen riittävyys jaksotettuihin menoihin osoitetaan tuloslaskelman välitulosten eli toimintakatteen, vuosikatteen ja tilikauden tuloksen avulla.

TULOSLASKELMA (ulkoiset, tEUR)	2016	2015	Muutos eur.	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	5 095	4 939	156	3,2
TOIMINTAKULUT	-42 959	-41 417	-1 542	3,7
Toimintakate	-37 864	-36 478	-1 386	3,8
Verotulot	22 994	22 274	720	3,2
Valtionosuudet	17 066	16 207	859	5,3
Rahoitustuotot ja -kulut	50	49	1	
Korkotuotot	4	12	-8	
Muut rahoitustuotot	89	94	-5	
Korkokulut	-40	-54	14	
Muut rahoituskulut	-3	-3	0	
Vuosikate	2 246	2 053	193	
Poistot käyttöomaisuudesta	-2 341	-2 158	-183	
Satunnaiset tuotot ja kulut				
Satunnaiset tuotot				
Satunnaiset kulut				
Tilikauden tulos	-95	-105	10	
Poistoeron lis (-) / väh (+)	387	387	0	
Varausten lis (-) / väh (+)			0	
Rahastojen lis (-) / väh (+)				
Tilikauden vli-/ alijäämä	292	282	10	

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2016	2015
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	11,9	11,9
Vuosikate/Poistot, %	95,9	95,1
Vuosikate euroa/asukas	339	308
Asukasmäärä	6 635	6 669

Tunnuslukujen laskentaperusteet on esitetty kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamassa *yleisohjeessa kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta 2013*. Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, joka osoittaa verorahoituksen ja valtionosuuksien osuuden toiminnan kuluista.

Toimintakate heikkeni vuosien 2015 ja 2016 välillä 3,8 %. Vaikuttavia tekijöitä toimintakatteen kasvuun olivat sosiaalipalvelujen kustannusten nousu sekä koulutus- ja kirjastopalveluiden kustannusten nousu. Niin valtionosuudet kuin verotulotkin kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna. Valtionosuudet kasvoivat huomattavasti poiketen taloussuunnitelmasta, johtuen suurelta osin maahanmuuttajien valmistavan koulutuksen valtionosuudesta. Myös verotulot kasvoivat edelliseen vuoteen merkittävästi. Valtionosuuksien ja verotulojen yhteenlaskettu kasvu edelliseen vuoteen verrattuna oli yli 1,5 miljoonaa euroa.

Vuosikate osoittaa tulo- ja rahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin ja se on keskeinen kateluku arvioitaessa tulo- ja rahoituksen riittävyttä. Kunnan vuosikate on ylittänyt poistot koko uuden kunnan toimintakauden ajan lukuun ottamatta vuotta 2012 aina vuoteen 2015 asti. Vuosikatetta paransivat vuosina 2007–2011 toiminta- ja rahoitustuottoihin kirjatut yhdistymisavustuserät ja muut kertaluonteiset tuotot. Kunnan poistoaikojen kiristyminen uuden poistosuunnitelman myötä vaikuttaa kunnan tulokseen sitä heikentäen, sillä vuosikate ei riitä kattamaan uuden poistosuunnitelman mukaisia poistoja. Vuoden 2015 tilinpäätöksessä vuosikate jäi hieman yli 100 000 euroa poistoja pienemmäksi, kun taas tilinpäätösvuonna ero jäi alle sataantuhanteen.

Vuosikatetta asukasta kohden käytetään tunnuslukuna tulo- ja rahoituksen riittävyden arvioinnissa. Kuntakohtainen tavoitearvo tunnusluvulle saadaan jakamalla keskimääräinen vuotuinen investointitaso asukasmäärällä. Kunnan vuosikate asukasta kohden on 339 euroa ja nettomenot 5 707 euroa.

Tilikauden ylijäämä/alijäämä on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa. Tilivuoden ylijäämä on 291.825 euroa.

1.3.2. Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen tulo- ja rahoituksen ja investointien nettomäärä ja rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden kahden nettomäärän erotus tai summa osoittaa kunnan rahavarojen muutoksen tilikaudella.

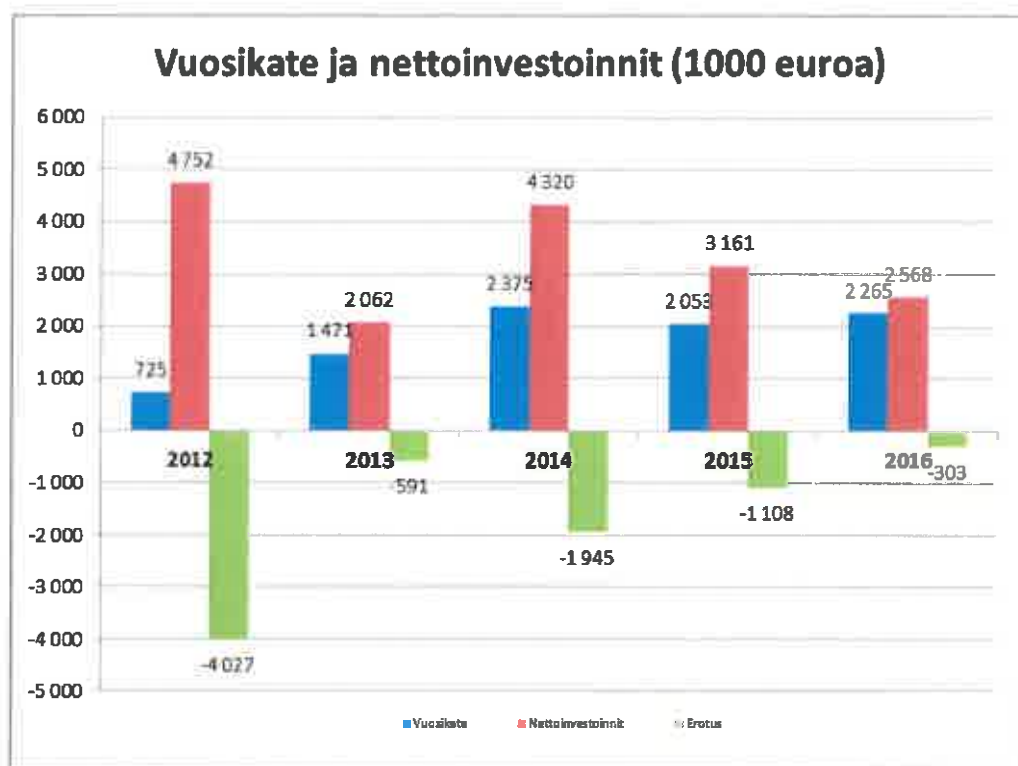
RAHOITUSLASKELMA (tEUR)	2016	2015
Toiminnan rahavirta	2 215	2 008
Vuosikate	2 246	2 053
Tulorahoituksen korjaukset	-31	-45
Investointien rahavirta	-2 482	-3 078
Investointimenot	-2 599	-3 170
Rahoitusosuudet investointimenoihin	31	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	87	91
Toiminnan ja investointien rahavirta	-267	-1 071
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset	113	43
Antolainasaamisten lisäykset		4
Antolainasaamisten vähennykset	113	47
Lainakannan muutokset	-664	-712
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-664	-712
Lyhytaikaisten lainojen muutos		
Muut maksuvalmiuden muutokset	731	1 098
Rahoituksen rahavirta	180	429
Rahavarojen muutos	-86	-642
Rahavarat 31.12.	1 889	1 975
Rahavarat 1.1.	1 975	2 617
Muutos	-86	-642

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2016	2015
Toiminnan ja inv. rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 eur	-8 454	-7 986
Investointien tulorahoitus, %	86,4	64,8
Pääomamenojen tulorahoitus, %	86,4	64,7
Lainanhoitokate	3,1	2,6
Kassan riittävyys, pv	15	16
Asukasmäärä	6 635	6 669

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvoonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi. Tilinpäätösvoonna tunnuslukua heikentää vielä vuosi 2012, jolloin toiminnan ja investointien rahavirta oli -4,7 milj. euroa negatiivinen.

Investointien tulorahoitus –tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli käyttöomaisuuden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Kaavio: Vuosikate ja nettoinvestoinnit vuosina 2012–2016

Pääomamenojen tulo-rahoitusprosentti on tunnusluku, joka osoittaa vuosikatteen prosenttiosuuden investointien omahankintamenojen, antolainojen nettolisäyksen ja lainanlyhennysten yhteismäärästä. Pääomamenoista tulo-rahoitus eli vuosikate kattoi 86,4 % ja loput pääomamenoista katettiin kunnan kassan vähentämisellä.

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulo-rahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulo-rahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja. Lainanhoitokate nousi tilinpäätösvuonna arvoon 3,1 edellisvuoden 2,6:stä ja tunnusluku osoittaa tulo-rahoituksen riittävyyttä tilinpäätösvuoden osalta.

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassastamaksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla. Rahavaroihin luetaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Kassan riittävyys/pv -tunnusluvuksi muodostui 15 päivää, mikä oli laskua edellisvuoden 16 päivään verrattuna. Laskeva trendi kassanriittävyydessä on selvä: Vuonna 2013 tilinpäätöksessä kassan riittävyys oli vielä 32 päivää ja vuonna 2014 21 päivää.

1.4. Rahoitusasema ja sen muutokset

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoitusasemassa tilikaudella tapahtuneet muutokset käyvät ilmi rahoituslaskelmasta.

TASE, VASTAAVAA (tEUR)	2016	2015
PYSYVÄT VASTAAVAT	39 246	39 188
Aineettomat hyödykkeet	227	226
Aineettomat oikeudet	78	58
Muut pitkävaikuttiset menot	149	168
Aineelliset hyödykkeet	32 356	32 389
Maa- ja vesialueet	4 179	3 860
Rakennukset	17 358	18 138
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 198	9 695
Koneet ja kalusto	246	287
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	376	409
Sijoitukset	6 663	6 573
Osakkeet ja osuudet	6 271	6 068
Muut lainasaamiset	378	491
Muut saamiset	14	14
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	530	533
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	530	533
VAIHTUVAT VASTAAVAT	3 091	3 114
Saamiset	1 203	1 139
Lyhytaikaiset saamiset	1 203	1 139
Myyntisaamiset	559	587
Muut saamiset	348	330
Siirtosaamiset	296	223
Rahat ja pankkisaamiset	1 888	1 975
VASTAAVAA	42 867	42 835
TASE, VASTATTAVAA (tEUR)	2016	2015
OMA PÄÄOMA	25 794	25 502
Peruspääoma	15 061	15 061
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	10 441	10 159
Tilikauden yli-/alijäämä	292	282
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	5 729	6 116
Poistoero	4 729	5 116
Vapaaehtoiset varaukset	1 000	1 000
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	665	645
Lahjoitusrahastojen pääomat	665	645
VIERAS PÄÄOMA	10 679	10 572
Pitkäaikainen	7 192	7 691
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 748	4 353
Lainat julkisyhteisöiltä	113	128
Muut velat	3 332	3 209
Lyhytaikainen	3 487	2 881
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	606	646
Lainat julkisyhteisöiltä	15	19
Lainat muilta luotonantajilta		
Saadut ennakot	42	25
Ostovelat	1 246	474
Muut velat	425	350
Siirtovelat	1 153	1 367
VASTATTAVAA	42 867	42 834

KUNNAN TASEEN TUNNUSLUVUT	2016	2015
Omavaraisuusaste, %	73,6 %	73,9 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	23,6 %	24,3 %
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 e	11 733	10 441
Kertynyt yli-/alijäämä, euroa / asukas	1 768	1 566
Lainakanta 31.12., 1000 e	4 482	5 146
Lainakanta 31.12., euroa / asukas	675	772
Lainasaamiset, 1000 euroa	378	491
Asukasmäärä	6 635	6 669

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääristä 70 % omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta. Kunnan omavaraisuusaste on ylittänyt 70 prosentin rajan vuosina 2009–2016.

Suhteellinen velkaantuneisuus % -tunnusluku kertoo, kuinka paljon käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Suhteellinen velkaantuneisuus on ollut alle 30 % vuosina 2009–2016.

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Kunnan lainakanta pieneni edellisvuodesta 664 000 euroa. Tilinpäätöshetkellä lainakanta oli 4 481 527,16 euroa, mikä on noin 675 euroa/asukas. Kunnan lainasaamiset vähenivät noin 113 000 eurolla.

1.5. Kokonaistulot ja menot

Kunnan kokonaistulojen ja menojen laskelma kuvaa kunnan rahan lähteet ja rahan käytön. Kokonaistulo- ja -menokäsitteet kattavat varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

KOKONAISTULOT JA MENOT TP 2016

TULOT	€EUR	%	MENOT	€EUR	%
Varsinainen toiminta			Varsinainen toiminta		
Toimintatuotot	5 095	11,2	Toimintakulut	42 959	92,9
Verotulot	22 994	50,6	Korkokulut	40	0,1
Valtionosuudet	17 066	37,6	Muut rahoituskulut	3	0,0
Korkotuotot	4	0,0	Satunnaiset kulut		
Muut rahoitustuotot	89	0,2			
Satunnaiset tuotot			+/- Pakollisten varausten muutos		
Tulorahoituksen korjaukset			- Käyttöomaisuuden myyntitappiot		
- Pys.vast. hyödykk. luovutusvoitot	-31	-0,1			
Investoinnit			Investoinnit		
Rahoitusosuudet investointi menoihin	30,6	0,1	Käyttöomaisuusinvestoinnit	2 599	5,6
Pys.vast.hyödykkeiden luovutustulot	87	0,2			
Rahoitustoiminta			Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten vähennykset	113	0,2	Antolainojen lisäykset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0		Pitkäaikaisten lainojen vähennys	664	1,4
Lyhytaikaisten lainojen lisäys			Lyhytaikaisten lainojen vähennys		
Oman pääoman lisäykset			Oman pääoman vähennykset		
Kokonaistulot yhteensä	45 448	100,0	Kokonaismenot yhteensä	46 265	100,0

Tuloslaskelmaosan tuotot

Tuloslaskelmaosan kulut tiliryhmittäin

1.6. Kuntakonsernin toiminta ja talous

1.6.1. Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Pälkäneen kuntakonserniin kuuluvat yhteisöt:

	Yhdistely konsernitilinpäätökseen	
	Yhdistelty	Ei yhdistelty
Tytäryhteisöt		
Pälkäneen Asuntotuotanto Oy	X	
Pälkäneen Aluelämpö Oy	X	
Pälkäneen Valokuitu Oy*	X	
Kuntayhtymät		
Pirkanmaan sairaanhoitopiiri	X	
Hämeen päihdehuollon ky	X	
Valkeakosken seudun koulutus kuntayhtymä	X	
Pirkanmaan liitto	X	
Koulutuskeskus Tavastia	X	
Osakkuusyhteisöt		
Luopioisten vesihuolto Oy	X	
Kiinteistö Oy Pienteollisuustalo	X	
Kiinteistö Oy Pälkäneen liikekeskus		X
Tredu-Kiinteistöt Oy		X
As Oy Rantakukka		X
As Oy Luopioisten Retkitie		X
As Oy Aitoonrivi		X
As Oy Luopioisten Retkipiirtti		X
As Oy Kyläkantola		X
As Oy Tiilivakki		X
As Oy Luopioisten Kokinrivi		X
As Oy Luopioisten Kynnärötärha		X

*pitkä tilikausi

Osakkuusyhteisöistä (omistus vähintään 20 %, mutta alle 50 %) on konsernitilinpäätökseen jätetty yhdistelemättä asunto-osakeyhtiöt ja Kiinteistö Oy Pälkäneen liikekeskus, koska niiden merkitys on vähäinen riittävän ja oikean kuvan antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Pälkäneen Valokuitu Oy on perustettu 11.8.2015, joten siihen sovelletaan pitkää tilikautta.

1.6.2. Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Toimivallan ja -vastuunjako konserniohjauksessa

Konserniohjeet on hyväksytty vuonna 2009 ja konserniohjetta on täydennetty ja tarkistettu valtuuston päätöksillä 10.12.2012 ja 13.2.2014. Konserniohje sisältää tytäryhteisöjen neuvotteluelvoitteille asetetut euromääräiset rajat. Kunnanvaltuusto määrittelee kunnan tavoitteet ja sen mukaiset kunnan omistajapoliittiset linjaukset, päättää pääsääntöisesti talousarvion yhteydessä kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista ja hyväksyy konserniohjeet. Kunnanhallituksen ja kunnanjohtajan muodostama konsernijohto vastaa kuntakonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä. Konserniohjauksella tarkoitetaan omistajaohjausta ja tytäryhtiöiden valvontaa koskevien ohjeiden antamista. Omistajaohjaus on kunnan edustajien päätösvallan käytön ohjaamista yhtiökokouksissa tai vastaavassa toimielimessä. Konserniyhteisöissä ei ole käytössä keskitettyjä konsernitoimintoja.

Ohjeiden anto kunnan edustajille tytäryhtiöissä

Konsernijohdon ohjeita liittyen tytäryhtiöiden toimintaan on välitetty pääasiassa tytäryhtiön hallituksissa toimivien kunnan viranhaltijoiden kautta.

Konsernitavoitteiden asettamista ja toteuttamista koskeva arviointi

Kunnanhallitus on käynyt vuosittain kehityskeskustelut tytäryhtiöiden edustajien kanssa. Määrämuotoiset tavoitteet konserniyhtiöille asetettiin ensimmäisen kerran talousarviossa 2013. Tavoitteiden asettaminen on selkeyttänyt konserniohjausta.

Tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi

Tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta on aiemmin perustunut tytäryhteisöjen toimittamiin tilinpäätöksiin. Konserniyhtiöille asetettaviin tavoitteisiin on vuodesta 2013 alkaen sisällytetty joitakin tunnuslukuihin perustuvia tavoitteita. Tunnuslukujen määrä nykyisellään ei riitä vielä systemaattiseen taloudellisten riskien analysointiin. Taloudellisen aseman seurantaa ja analysointia tulee kehittää ja lisätä tunnuslukuvertailua.

Riskienhallintajärjestelmien toimivuus tytäryhteisöissä

Konserniohjeen mukaan konserniyhteisön johto vastaa siitä, että sillä toiminnan luonne ja laajuus huomioon ottaen on tarvittava riskienhallintasuunnitelma. Pälkäneen Asuntotuotanto Oy toteutti vuoden 2013 aikana laajan kiinteistökohteiden kuntokartoituksen, jonka perusteella yllättävien korjaustarpeiden riskiä voidaan vähentää ja perustaa korjaussuunnittelu kiireellisyysjärjestykseen. Asuntotuotannossa valmisteltiin vuoden 2015 aikana pitkän tähtäimen suunnitelma, joka tuotiin päätöksenteolle alkuvuodesta 2016. Suunnitelma on tehty seuraaville kymmenelle vuodelle.

1.6.3. Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Pälkäneen Valokuitu Oy perustettiin 1.8.2015. Yhtiö on kunnan 100 % omistama yhtiö, jonka tarkoituksena on taata kuntalaisille ja kunnan alueella toimiville yrityksille hyvät laajakaistayhteydet tulevaisuudessa. Laajakaista verkon rakentaminen toteutetaan 2016-2020 ja rakentaminen pilotti-alueella on lähtenyt käyntiin. Yhtiö työllistää tällä hetkellä kaksi työntekijää. Yhtiön toimitusjohtajana toimii 22.8.2016 alkaen Esko Koskela ja yhtiön hallituksen puheenjohtajana toimii elinkeinoasiamies Jaana Koivisto-Virtanen.

Pälkäneen Asuntotuotanto Oy:n jatkuvuussuunnitelma valmistui 2016. Huoneistojen käyttöaste nousi 92,7 prosenttiin. Asuntotuotannon isännöinnin kilpailutuksen voitti Ovenia Oy, joka tarjoaa isännöintipalveluja virastotalolla vuoden 2017 alusta alkaen.

Pälkäneen Aluelämpö Oy:n toimintaa vaikeuttaa polttoöljyjen maailmanmarkkinahintojen jatkuva heilahtelu. Biolämpölaitos ajettiin jälleen alas kesän ajaksi pienen lämmöntarpeen takia, mutta kesäseisokit tulevat tulevaisuudessa lyhenemään.

1.6.4. Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

KONSERNITULOSLASKELMA (tEUR)	2016	2015
TOIMINTATUOTOT	22 451	21 678
TOIMINTAKULUT	-58 686	-56 599
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta / tappiosta	14	1
Toimintakate	-36 222	-34 920
Verotulot	22 994	22 271
Valtionosuudet	17 066	16 207
Rahoitustuotot ja -kulut	-135	-160
Korkotuotot	9	21
Muut rahoitustuotot	92	96
Korkokulut	-159	-197
Muut rahoituskulut	-77	-80
Vuosikate	3 703	3 397
Poistot ja arvonalentumiset	-3 302	-3 107
Suunitelman mukaiset poistot	-3 302	-3 099
Tilikauden yli- ja alipariarvot	0	-8
Tilikauden tulos	400	290
Tilinpäätössiirrot	0	15
Tilikauden verot	-71	-36
Laskennalliset verot	-3	-20
Vähemmistöosuudet	-50	-25
Tilikauden yli-/ alijäämä	276	224

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2016	2015
Toimintatuotot/Toimintakulut %	38,3	38,3
Vuosikate/Poistot, %	112	110
Vuosikate euroa/asukas	558	509
Kunnan asukasmäärä	6 635	6 669

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA (tEUR)	2016	2015
Toiminnan rahavirta	3 625	3 221
Vuosikate	3 699	3 397
Tilikauden verot ja laskennalliset verot	-65	-52
Tulorahoituksen korjaukset	-10	-123
Investointien rahavirta	-4 233	-4 392
Investointimenot	-4 429	-4 606
Rahoitusosuudet investointimenoihin	31	0
Pysyvien vastaavien hyödyk. luovutustulot	134	169
Pysyvien vastaavien myyntivoitot / tappiot	30	44
Toiminnan ja investointien rahavirta	-608	-1 171
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset	59	15
Antolainasaamisten lisäykset	0	-20
Antolainasaamisten vähennykset	59	35
Lainakannan muutokset	2 089	258
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2 204	100
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 070	-1 199
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-97	-19
Oman pääoman muutokset	-6	14
Muut maksuvalmiuden muutokset	1 060	1 361
Rahoituksen rahavirta	2 148	273
Rahavarojen muutos	1 540	-898
Rahavarat 31.12.	5 347	3 808
Rahavarat 1.1.	3 807	4 707
Muutos	1 540	-898

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2016	2015
Toiminnan ja inv. rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 eur	-9 886	-9 175
Investointien tulorahoitus, %	84,1	73,8
Pääomamenojen tulorahoitus, %	68,4	58,7
Lainanhoitokate	3,1	2,6
Kassan riittävyys, pv	30	22
Asukasmäärä	6 635	6 669

KONSERNITASE, VASTAAVAA (€UR)	2016	2015
PYSYVÄT VASTAAVAT	47 184	46 239
Aineettomat hyödykkeet	695	659
Aineettomat oikeudet	372	334
Muut pitkävaikuttiset menot	322	325
Aineelliset hyödykkeet	44 155	43 270
Maa- ja vesialueet	4 680	4 232
Rakennukset	24 796	25 696
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 873	10 303
Koneet ja kalusto	1 967	2 067
Muut aineelliset hyödykkeet	16	18
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 824	955
Sijoitukset	2 333	2 310
Osakkuusyhteisöosuudet	1 662	1 609
Osakkeet ja osuudet	436	435
Muut lainasaamiset	183	245
Muut saamiset	53	21
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	610	591
VAIHTUVAT VASTAAVAT	8 060	6 542
Vaihto-omaisuus	227	252
Saamiset	2 485	2 482
Pitkäaikaiset saamiset	7	2
Lyhytaikaiset saamiset	2 478	2 479
Rahoitusarvopaperit	86	118
Rahat ja pankkisaamiset	5 262	3 690
VASTAAVAA	55 854	53 372
KONSERNITASE, VASTATTAVAA (€UR)	2016	2015
OMA PÄÄOMA	32 455	32 178
Peruspääoma	15 055	15 055
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääomat	4	3
Arvonkorotusrahasto	7	7
Muut omat rahastot	21	25
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	17 091	16 862
Tilikauden yli-/alijäämä	276	224
VÄHEMMISTÖOSUUDET	229	187
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	0	0
Poistoero	0	0
Vapaaehtoiset varaukset	0	0
PAKOLLISET VARAUKSET	714	684
Eläkevaraukset	0	0
Muut pakolliset varaukset	714	684
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	820	771
VIERAS PÄÄOMA	21 635	19 552
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	10 487	9 402
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	3 890	3 578
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	1 130	1 179
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	6 128	5 393
VASTATTAVAA	55 854	53 372

KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT	2016	2015
Omavaraisuusaste, %	59	61
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	35	33
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 e	17 368	17 087
Kertynyt yli-/alijäämä, euroa / asukas	2 618	2 562
Konsemin lainakanta 31.12., 1000 e	11 617	10 581
Konsemin lainakanta 31.12., euroa / asukas	1 751	1 587
Konsemin lainasaamiset, 1000 e	183	245
Kunnan asukasmäärä	6 635	6 669

1.7. Tilikauden tuloksen käsittely

Kunnanhallitus päättää esittää tilikauden -95.085,31 euron suuruisen tuloksen käsittelystä seuraavaa:

- tuloutetaan aikaisemmin tehtyjä poistoeroja suunnitelman mukaan (+) 386.910,28 euroa
- tuloutetaan Harjutuulen palvelutaloa varten tehty investointivaraus (+) 1.000.000 euroa
- muodostetaan Pälkäneen liikuntakeskusta varten investointivaraus -1.000.000 euroa
- tilikauden ylijäämä 291.824,97 euroa siirretään tilikauden yli-/alijäämätilille.

2. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

2.1. Kunnan ja kuntakonsernin tavoitteiden toteutuminen

2.1.1. Kunnan tavoitteet

Tavoite: Prosessien kuvaaminen parhaiden toimintatapojen löytämiseksi ja omaksumiseksi sekä kunnan toiminnan ja palveluiden laadun määrittelyn käynnistäminen

Vuoden 2015 aikana kuvataan kunnan perus- ja palveluprosessit. Prosessikuvausten yhteyteen kirjataan lainsäädännön velvoitteet ja määritellään kunnan järjestämien palveluiden laatuksiterit asiakasnäkökulmasta. Prosessikuvaus on aloitettu vuonna 2014 varhaiskasvatuksen osalta. Prosessikuvaukset ovat jatkuneet vuonna 2016 siten, että teknisen ja yleishallinnon osalta selvitys valmistui syksyllä 2016 ja Sivistysosaston osalta selvitys valmistuu alkuvuonna 2017.

Vastuuhenkilöt: Osastopäälliköt

Tavoite: Sähköisten tietojärjestelmien käytön tehostaminen ja sähköisen asioinnin kehittäminen

Kuntalaisten sähköisen asioinnin tarpeiden selvittäminen ja kehittämistavoitteiden asettaminen selvitystyön pohjalta. Kunnan päätöksentekoprosessien sähköistäminen: luottamushenkilöiden sähköisen verkkopalvelun käytön laajentaminen ja tehostaminen. Sähköisten tietojärjestelmien käytön tehostaminen ja sähköisen asioinnin kehittäminen on aloitettu varhaiskasvatuksen siirtymisellä Daisyn käyttäjäksi ja rakennusvalvonnan lupaprosessin sähköistämällä. Myös taloushallinnon järjestelmät on päivitetty.

Vastuuhenkilö: Kunnanhallituksen asettama työryhmä

Toteutuminen kummankin tavoitteen osalta

Tavoitteiden täyttäminen jatkui vuonna 2016 ja prosessien selvittämisen osalta tavoitteet täyttyvät valtuuston kauden loppuun mennessä. Järjestelmien sähköistäminen jatkuu.

2.1.2. Kuntakonsernin tavoitteet

Pälkäneen Asuntotuotanto

Pälkäneen kunta omistaa samoin kuin useat muut kunnat, vuokrataloyhtiön, jonka perustehtävänä on vasta siitä, että kunnan alueella, ja sen eri puolilla on riittävä vuokratalokanta. Asuntojen riittävyyttä peilataan vuosittain asunnon hakijoiden ja tyhjänä olevien asuntojen määrään.

Tytäryhtiö: Pälkäneen Asuntotuotanto Oy	Toteutuminen	Tavoite	Toteutuminen
Mittari	2015	2016	2016
Käyttöaste % (Vuokratuotot maksimivuokratuotosta)	89,80 %	väh. 97 %	Tot. 92.7%
Yhtiö kattaa vuokratuloilla käyttömenot sekä ylläpitoinvestoinnit ilman konserniemion avustuksia	toteutunut		toteutunut
Yhtiön kanssa käydään vuosittain kehityskeskustelu	toteutunut		toteutunut
Jatkuvuussuunnitelman toteutuksen aloittaminen 2014	ei toteutunut		toteutunut
Kuntakonsernin yhteiseen riskienhallintoprosessiin siirtyminen			ei toteutunut
Yhtiön tunnusluvut	Tot 2015		Tot. 2016
Liikevaihto	1 095 867		1 153 599
Materiaalit ja palvelut	-861 545		-853 842
Henkilöstökulut	-23 100		-23 962
Poistot ja arvonalentumiset	-207 967		-138 462
Liiketoiminnan muut kulut			
Liikevoitto (-tappio)	-1 969		141 893
Rahoitustuotot ja -kulut	-39 779		-28 424
Tilinpäätössiirrot	41 767		-113 440
Tilikauden voitto/tappio	19		29
Lainat rahoituslaitoksilta	1 848 332		1 984 137
Lainat emolta	234 315		209 422
Omavaraisuusaste	0		0
Tot. vuokra/m ² keskimäärin	8		8
Lainavastuut, euroa/asm ²	185		176

Pälkäneen Aluelämpö Oy

Pälkäneen kunta omisti aikaisemmin yhtiön puoliksi Vattenfallin kanssa, mutta osti sitten Vattenfallin osakekannan sen haluttua luopua osakkuudestaan. Kunnan lähtökohdista on se, että kunta pystyy omilla toimenpiteillään vaikuttamaan kaukolämpötariffiin ja kaukolämmön tuotantotapaan.

Tytäryhtiö: Pälkäneen Aluelämpö Oy	Toteutuminen	Tavoite	Toteutuminen
Mittari	2015	2016	2016
Kaukolämmön myynti MWh/vuosi	6160		7314
Kaukolämpöt. hyötysuhde (myyty/tuotettu MWh)	83 %		89 %
Kaukolämmön kokonaishinta €/MWh	123		119
Yhtiö kattaa liiketoimintatuloilla käyttömenot sekä ylläpitoinvestoinnit ilman konserniemion avustuksia	toteutunut		
Yhtiön kanssa käydään vuosittain kehityskeskustelu			
Osinkotuottotavoite			
Kuntakonsernin yhteiseen riskienhallintaprosessiin siirtyminen			
Yhtiön tunnusluvut	Tot. 2015		Tot. 2016
Liikevaihto	610 553		702 648
Materiaalit ja palvelut	-227 322		224 682
Henkilöstökulut	-29 033		27 345
Poistot ja arvonalentumiset	-80 761		80 314
Liiketoiminnan muut kulut	-106 803		123 110
Liikevoitto (-tappio)	170 803		253 318
Rahoitustuotot ja -kulut	-53 084		47 184
Tilikauden voitto/tappio	95 476		184 299
Lainat rahoituslaitoksilta	1 666 667		1 527 778
Lainat emolta	0		0
Omavaraisuusaste	16,4 %		

Pälkäneen Valokuitu Oy

Tytäryhtiö: Pälkäneen Valokuitu Oy	Toteutuminen	Tavoite	Toteutuminen
Mittari	2015	2016	2016
Viestintäviraston laajakaistatuen piiriin kuuluva valokuituverkon rakentaminen alkaa Pälkäneen kunnan alueella			
Vakituisten asuntojen liittymäpenetraatio %		60 %	50 %
Yhtiön kanssa käydään vuosittain kehityskeskustelu			
Yhtiö toteuttaa voimassa olevaa liiketoimintasuunnitelmaa			
Yhtiön tunnusluvut		TA 2016	TP 2016
Liikevaihto			
Materiaalit ja palvelut			-36888,41
Henkilöstökulut			-90092,04
Poistot ja arvonalentumiset			
Liikevoitto (-tappio)			-213176,67
Rahoitustuotot ja -kulut			1485,22
Liittymismaksut			1515,44
Viestintäviraston tuki			
Kunnan tuki			
Oma rahoitus			
Vieras pääoma			527842,91

2.1.3. Strategian seuranta

Strategian seuranta

Strategiaan sisältyvässä toimenpideohjelmassa on strategian tavoitteista johdetuille toimenpiteille määritelty omat mittarit, joita seurataan osavuosisiraportoinnin yhteydessä.

Toimenpideohjelman seuranta

1. Kaavoitus ja maapolitiikka

Toimenpide	Aikataulu	Vastuu
1. Sitoutuminen Pälkäneen alueen kehittämiseen		
1.1 Maankäytön suunnittelun toteuttamisohjelma (Harava-työkalu) kehityskuvan jatkoksi: edesauttaa sitoutumista	2015	Pilottiryhmä: kunnanjohtaja, aluearkkitehti, kehittämisspäällikkö
Mittarit	Toteutuminen	
Pilotille esitettyjen tavoitteiden toteutuminen	Pälkäneen kunnan kehittämistä maankäytössä jatketaan kehityskuvan toteuttamisohjelman periaatelinjausten mukaan.	

2. Aktiivinen maaseutumaisen rakentamisen tukeminen

2.1 Riittävä tonttikoko	2015	Aluearkkitehti
2.2 Rakennusjärjestyksen tarkistaminen (vrt. kehityskuva vapaa-ajan asunnot vakituiseksi ja haja-asutusalueen rakentaminen)	2015	Johtoryhmä, aluearkkitehti, rak.valvonta johtoryhmä
2.3 Kriteeristön käyttöönotto mökin muuttamisesta omakotitaloksi (mitä useampi kriteeri täyttyy, muutos mahdollinen)	2015	
Mittarit	Toteutuminen (rak.valvonta)	
Tonttikoko	2.1 Tonttikoot määrittyvät joko asemakaavojen tai uuden rakennusjärjestyksen mukaan. 2.2 Pälkäneen uusi rakennusjärjestys valmistunut vuonna 2015, hyväksytty vuonna 2016. 2.3 Kriteeristö mökin muuttamisesta omakotitaloksi MRL:n ja MRA:n mukaisesti.	
Myönnetyt haja-asutusalueen rakennusluvut: ja perustelut	Vuonna 2016 kaiken kaikkiaan rakennuslupia on myönnetty 119 kpl, joista 10kpl uusia omakotitaloja, 6kpl uusia vapaa-ajan asuntoja ja uusia talousrakennuksia 34kpl. Muita lupia on myönnetty: Toimenpidelupia 60kpl, maisematyölupia 14kpl, purkamislupia 2kpl ja tilapäisiä lupia 4kpl	

Kehityskuvan määrittelemät kriteeristöt, muutettujen mökkien määrä

3. Teollisuusalueiden kaavoitus

3.1 Kaavoitettavien alueiden kartoitus kuntakeskuksessa (vrt. kehityskuva)	Jatkuva työ	Johtoryhmä, aluearkkitehti
3.2 Kehityskuvatyössä määriteltyjen alueiden kaavoituksen toteuttaminen	2015	Kunnanjohtaja, aluearkkitehti
3.3 Kevyen liikenteen väylien, maisemapolkujen ym. alueiden suunnittelu (vrt. kehityskuva)	2015	aluearkkitehti
Mittarit	Toteutuminen (kaavasuunnittelija)	
Tehty selvitys	Aktiivinen kaavoittamisen tarvetarkastelu jatkuvasti käynnissä.	
Kehityskuvatyön seurantamittarit	Kaavoitettavia alueita on tarkasteltu.	

2. Talouden ja palveluiden tasapaino

Toimenpide	Aikataulu	Vastuu
------------	-----------	--------

1. Kunta täyttää terveen talouden tunnusmerkit

1.1 Laadittavaksi tulevan talouden tasapainotusohjelma ja sen toteuttaminen: kaikki toimijat, sisältäen kolmannen sektorin	2013-2018	Luottamuselimet, työntekijät: vastuu johtajilla
Mittarit	Toteutuminen (johtoryhmä)	

Sektorikohtainen arviointi

Kunnanvaltuusto on käsitellyt kaikkia osastoja koskevan tasapainotusohjelman 7.11.2013. Seuranta on annettu tarkastuslautakunnan tehtäväksi. Tasapainotusohjelman toteutumista seurataan lisäksi talousarvioiden ja tilinpäätösten yhteydessä.

2. Kunnalla on toimivat peruspalvelut

2.1 Arvioidaan palveluiden toteuttamistapa tasapainoisesti koko kunta huomioiden (palveluiden taso ja laatu, toimijatahojen määrittely)

2013-2014

Kunnanhallitus, lautakunnat

Mittarit

Toteutuminen (johtoryhmä)

Kustannustehokkuus

Kustannusseuranta

Vertailukunnat

Palvelujen laadun arviointi

3. Kunnan veroprosentit ovat kohtuulliset

3.1 Käytetään tarkkaa harkintaa kokonaisvaltaisesti määriteltäessä kunnan veroprosenttia (arvioidaan säästökohteet uudestakin näkökulmasta, tehdään pitkän tähtäimen suunnittelua)

Arvioidaan vuosittain erikseen

Valtuusto

Mittarit

Toteutuminen (talousjohtaja)

Seurantavertailu,
Keskiarvo ja sen kehitys

Kunnallisveroprosentti, Pälkäne ja keskiarvovertailut

	2014	2015	2016
Pirkanmaan keskiarvo	20,13	20,24	20,24
5000-10000 as. kunnat	20,53*	20,75*	20,60
Pälkäne	20,50	21,00	21,00

*kuntien kokoluokitus muuttunut, vertailuvuodet ovat 6000-8000 asukkaan kuntien keskiarvo

Kiinteistöveroprosentit, Pälkäne ja Pirkanmaan keskiarvot

	2014	2015	2016
Pirkanmaa yleinen kv.ka	1,01	1,02	1,02
Pälkäne yleinen kv.	0,80	1,00	1,00
Pirkanmaa vak.as. ka.	0,48	0,49	0,49
Pälkäne vak. as. kv	0,4	0,45	0,45

3. Henkilöstöpolitiikka

Toimenpide

Aikataulu

Vastuu

1. Hallittu henkilöstöpolitiikka palveluiden ja laadun turvaamiseksi

1.1 Henkilöstöresurssi suunnataan ja mitoitetaan oikein	2013-	Esimiehet Koko työyhteisö: vastuu esimiehillä
1.2 Esimiesten tehtävien selkeyttäminen ja johtamisosaamisen kehittäminen		Esimiehet
1.3 Suunnitellaan toiminta ja muutokset henkilöstön kanssa: sitoutuminen ja motivointi		Johtoryhmä, esimiehet Osastojoht. esimiehet
1.4 Työyhteisötaitojen kehittäminen: koulutus		Esimiehet
1.5 Henkilöstön kustannustietoisuuden lisääminen		
1.6 Pehdytys		

Mittarit

Toteutuminen, Yleishallinto

Työn kuormittavuus, tehtäväkuvat

Työkuormitus johdossa ja esimiestasolla ollut koko vuoden suurta henkilöstön vaihtuvuuden sekä meneillään olevien uudistusten (kirjanpidon ulkoistus, organisaatiouudistus) takia. Tehtäväkuvia tarkistetaan organisaatiouudistuksen myötä.

Henkilöstön osallistuminen

Yhteistyötoimikunta kokoontuu säännöllisesti. Johtoryhmä kokoontuu kerran viikossa. Virasto- ja osastokokouksia on pidetty. Hallinto-osasto pitää palaverin kahden viikon välein. Virastokahvit pidetään joka viikko henkilöstön kesken.

Koulutuspäivät, asiakaspalaute

Koulutuspäiviä on myönnetty ja järjestetty kunnassa tarpeen ja koulutussuunnitelman mukaan. Koulutusta on tarkoitus vielä tehostaa vuonna 2017.

Taloudellinen ja tehokas toiminta

Vain merkittävimpiin poissaoloihin on käytetty sijaisia. Työpaja-toiminta jatkuu ja sillä pyritään vähentämään kunnan työmarkkinamaksuja. Taloudellista toimintaa on tarkoitus osaltaan tehostaa organisaatiouudistuksella siten että työnresursointi kohdistuu organisaatiossa oikein.

Toteutuminen, Sivistysosasto

Työn kuormittavuus, tehtäväkuvat

Työnkuormitus on lisääntynyt erityisesti esimiestasolla, myös jossakin määrin erityistehtävissä toimivilla. Tehtäväkuvia on päivitetty.
Tilanne ei ole muuttunut aiemmasta arviosta – vaatii toimenpiteitä.

Henkilöstön osallistuminen

Henkilöstökokoukset ja kehityskeskustelut ovat toimivina käytäntöinä
Toimii pääosin hyvin.

Koulutuspäivät, asiakaspalaute

Henkilöstö on osallistunut aktiivisesti koulutuksiin.
Henkilöstön koulutusaktiivisuus pääosin hyvällä tasolla

Taloudellinen ja tehokas toiminta

Taloudelliseen tehokkuuteen on pyritty rakenteiden mahdollistamissa puitteissa.

	<p>Kalenterivuoden aikana käynnistettiin ja toteutettiin toimia, joihin ei voitu ennalta varautua (maahanmuuttajien valmistava perusopetus ja joustava perusopetus). Tästä huolimatta talousarvio pysyi hallinnassa.</p> <p>Toteutuminen, Tekninen osasto</p>
Työn kuormittavuus, tehtäväkuvat	<p>Työn kuormitus on lisääntynyt niin esimiestasolla kuin tekijätasollakin. Tehtäväkuvia ei ole päivitetty. Ruokahuolto- ja siivouksyksikössä tehtäväkuvat päivitetty keväällä 2014</p>
Henkilöstön osallistuminen	<p>Teknisen johtoryhmän palaverit aloitettiin keväällä 2013 ja niitä tarkoitus pitää kuukausittain. Siivous- ja ruokahuollossa palaverit pidetään säännöllisesti. Kiinteistöpuolella palaverit ovat olleet satunnaisia ja niitä on syytä lisätä. Vuoden 2015 lopussa aloitettiin kiinteistöjen, vesihuoltolaitokseen ja siivous- ja ruokahuollon palaverit</p> <p>Työssä jaksamiseen on panostettava. Ruoka- ja siivouksyksikössä käyty kehityskeskustelut, henkilöstöä kuultu yksikön muutostilanteissa. Kehityskeskustelut käyty koko ruoka- siivoushenkilöstön osalta. Perekäytysmateriaalia päivitetty yhdessä henkilöstön kanssa.</p> <p>Kehityskeskusteluja tulee pitää.</p>
Koulutuspäivät, asiakaspalaute	<p>Henkilöstö on osallistunut joihinkin koulutuksiin; varsinkin siivous- ja ruokahuollon puolella. Ruoka- ja siivouksyksikön henkilö osallistunut 4-osaiseen työhyvinvointi-koulutukseen.</p>
Taloudellinen ja tehokas toiminta	<p>Taloudellisuuteen on pyritty talousarvion antamien raamien mukaan. Teknisellä sektorilla hankaluutena on esim. erilaiset sääolosuhteet, erityisesti kovat talvet, jotka tuplaavat lämmitysmenot.</p>

2. Hyvinvoiva henkilöstö palveluiden ja laadun turvaamiseksi

2.1 Luottamuksen kehittäminen työyhteisössä	2013-	Koko työyhteisö
2.2 Henkilöstön hyvinvointi- ja terveystietoisuus		Työsuojelu-, työterveys
2.3 Hyvän työyhteisön pelisäännöt		Lähiesimiehet, jory
2.4 Ongelmiin puututaan heti		Lähiesimiehet
2.5 Työergonomia ja ohjaus, työtilat		Lähiesimies, työntekijä, työsuojeluhenkilöstö
2.6 TYHY -toimintaan panostaminen: henkilöstö mukaan suunnitteluun, mm. kehittämispäivät		Henkilöstöpäällikkö, työsuojelupäällikkö, lähiesimies
2.7 Työsuojelu ja työturvallisuus		Työsuojelupäällikkö, työsuojeluvaltuutetut
2.8 Aloittekipailu hyvinvoivan henkilöstön lisäävistä tekijöistä		Yt-toimikunta

Mittarit

Työhyvinvointikysely: palaute, seuranta ja toimenpiteet

Kehityskeskustelut vuosittain ja sisältö (Populuksen pohja), raportointi

Säännölliset tiimipalaverit,

Osastokokoukset

Toteutuminen, Yleishallinto

Työhyvinvointikyselyä ei ole toteutettu.

Kehityskeskustelut on pidetty. Kehityskeskusteluissa käytetään Populus-pohjaa.

Johtoryhmä on ollut säännöllisesti.

Virasto- ja osastokokoukset on pidetty tarpeen mukaan.

Poissaolot	Poissaloja on paljon.
Henkilöstön vaihtuvuus: loppuhaastattelu	Loppuhaastatteluja ei ole suoritettu
Mittarit	Toteutuminen, Sivistysosasto
Työhyvinvointikysely: palaute, seuranta ja toimenpiteet	Työhyvinvointikyselyä ei ole toteutettu.
Kehityskeskustelut vuosittain ja sisältö (Populuksen pohja), raportointi	Kehityskeskustelussa on käytetty Populuksen lomakepohjaa. Myös itse laadittu pedagoginen kehityskeskustelukaavake on käytössä varhaiskasvatuksen puolella.
Säännölliset tiimipalaverit,	Rehtorikokoukset, koulujen kokoukset yt-tunneilla, lisäksi on pidetty tiimipalavereita sektoreittain. Sivistystoimen kehitystiimi (johtoryhmä) on kokoontunut lukuvuoden aikana kerran kuukaudessa. Varhaiskasvatuksen jory kokoontuu säännöllisesti joka toinen viikko. Yksikkökohtaisia kasvattajatiimipalavereita pidetään säännöllisesti.
Osastokokoukset	Ei ole pidetty koko osaston kokouksia
Poissaolot	Poissaoloja ei ole ollut merkittävästi.
Henkilöstön vaihtuvuus: loppuhaastattelu	Vaihtuvuutta ollut jonkin verran, osa on normaalista eläkkeelle siirtymisestä aiheutuvaa. Sijaisjärjestelyjä ja määräaikaisia on ollut erityisesti koulupuolella. Sijaisia joudutaan ottamaan varhaiskasvatukseen satunnaisesti ellei paikkaamiset onnistu sisäisillä järjestelyillä.
Mittarit	Toteutuminen, Tekninen osasto
Työhyvinvointikysely: palaute, seuranta ja toimenpiteet	Työhyvinvointikysely toteutettiin syksyllä 2014
Kehityskeskustelut vuosittain ja sisältö (Populuksen pohja), raportointi	Kehityskeskustelut teknisen hallinnon osalta saadaan päätökseen kevään 2016 aikana. Uudet kehityskeskustelut pidetään kevään 2017 aikana.
Säännölliset tiimipalaverit,	Toteutunut siivous- ja ruokahuollossa sekä teknisten johtoryhmässä (osittain). Teknisten osaston kiinteistöhuolto ja vesihuoltolaitos palaverejä pidetty lähes kuukausittain.
Osastokokoukset	Teknisten johtoryhmä; pidetty säännöllisen epäsäännöllisesti
Poissaolot	Poissaoloja ei ole ollut merkittävästi; eniten siivous- ja ruokahuoltopuolella.
Henkilöstön vaihtuvuus: loppuhaastattelu	Jonkin verran, eniten teknisen sektorin johtoryhmässä.

4. Elinkeinopolitiikka

Toimenpide

Aikataulu

Vastuu

1. Maaseutuyrittäjyyden edistäminen

1.1 Yritysmyönteinen neuvonta, asiakaspalvelu-koulutus

Heti

Kunnan johto henkilöstöjohtaminen

1.2 Tonttien kaavoitus rakentamiskelpoiselle, logistisesti hyvälle paikalle, kun-

Koko ajan, alkupainotteinen

nallistekniikka valmiiksi	Kunnan johto, kaavoitus	
Mittarit	Toteutuminen (kehittämispäällikkö ja yritysneuvoja)	
Asiakaspalaute jatkuva	Elinkeinoasiamies antaa yritysneuvontaa toimiville ja 1.8.2016 alkaen myös alkaville yrittäjille.	
Yritystonttien määrä	Myyntissä 15 teollisuustonttia. Ei myyty seurantakaudella.	
2. Matkailun edistäminen		
2.1 Sappeen ja sen vaikutusalueen veto-voimaisuuden ja toiminnan kehittäminen	Koko aika	Kunnan johto, yrityspalvelut, kehittämispalvelut
2.2 Matkailua tuottavien yhdistyksien mm. Mikkolan navetan kulttuurin ja sen kohteiden kehittäminen	2013 –	
2.3 Kunnan vapaiden kiinteistöjen hyödyntäminen matkailuyrityksille (lunastus vuokranmaksulla tms.)	Koko aika	
2.4 Kuntamarkkinoinnin kehittäminen: imago, vetovoimaisuus	Koko aika	Kehittämispalvelut, Elpo-ryhmä
Mittarit	Toteutuminen	
Asiakasmäärä, liikevaihto, htv, rakennuskanta	Sappeen talvikauden kävijämäärä oli edellisten vuosien tasolla. Kesäteatterin kävijämäärä kasvoi edellisestä kesästä merkittävästi. Maauimalan suunnitteluhanke toteutettu.	
Sopimus	Sopimukset on päivitetty. Kuntainfo toimii Pytingissä. Kunnan matkailuinfo Keltaisella talolla ja jatkossa myös Aapiskukossa.	
Kiinteistöjen myynti-/vuokraussopimukset	Yritysten ja Rego-hallin osalta solmittiin kaksi uutta vuokrasopimusta. Lisäksi tiloissa jo olleet kaksi yritystä vuokrasivat lisätilaa Regosta.	
Asukas- ja yritysmäärän kasvu	Tiedot saadaan tilastojen valmistuessa.	
3. Työpaikkaomavaraisuus: Olemassa olevien yritysten tukeminen ja yritysten säilyminen		
3.1 Omien työttömien nuorten työllistäminen, asenteisiin vaikuttaminen	Koko aika, alkupainotteinen	Työpaja, yrityspalvelut
3.2 Yrityskampanja työllistämisestä ja sen keinoista, ml. kunta työnantajana	2013	Yrityspalvelut, työpaja
3.3 Yrityskoulutuksia sidosryhmien kautta	Koko aika	3.3.-3.5: Yrityspalvelut, kehittämispalvelut
3.4 Toimivat yrityspalvelut: neuvonta-, sijoituspalvelut	Koko aika	
3.5 Yhteiskunnallisten yritysten kehittäminen ja tuki	Koko aika	
Mittarit	Toteutuminen	
Työttömien määrä, työttömyysaste	Määrät 12/2016: 408 työtöntä, työttömyysaste 13,6 %	
Osallistuvat yritykset	Neuvontapalveluihin osallistui 93 yritystä.	

Uudet yritykset, yritt. nettomäärä

Uusia yrityksiä 37 (edellisvuonna vastaavana ajankohtana 41).
Yritysten määrä 592 (2015)

Asiakaspalaute

Asiakaspalautetta ei kerätty koskien työllistämistä.

2.2. Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

Määräraha on valtuuston talousarviossa toimielimelle myöntämä, euromäärältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuutus varojen käyttämiseksi määrätyn tehtävän suorittamiseksi tai hankkeen toteuttamiseksi. Talousarviossa osoitetaan myös suoraan tuloslaskelma- ja rahoitusosaan merkittäviin menoihin määrärahat.

Tuloarvio on valtuuston talousarviossa toimielimelle asettama tehtävä-, hanke- tai tulolajikohtainen tulotavoite. Suoraan tuloslaskelma- ja rahoitusosaan merkittävät rahan lähteet ovat talousarviossa tuloarvioina.

Toteutusvertailuissa esitetään määrärahat ja tuloarviot sekä niihin talousarviovuonna tehdyt muutokset, toteutuneet menot ja tulot sekä niiden erotus.

2.2.1. Käyttötalouden toteutuminen

Valtuusto on asettanut talousarvion käyttötalousohjassa tehtäväkohtaiset tavoitteet sekä osoittanut tavoitteiden edellyttämät tuloarviot ja määrärahat tehtävien hoitamiseen.

Tehtäväalueen talousarvion muutoksia koskevien valtuuston päätösten käsittelypäivämäärät ja pykälät ovat tehtäväalueiden taloustaulukon alla.

Käyttötalous, toiminnan tavoitteet ja niiden toteutuminen on esitetty tehtäväalueittain. Vuodesta 2013 alkaen kaikilla tehtäväalueilla taloussuunnitelmassa on siirrytty nettobudjettiin. Valtuustoon nähden sitova taso on **tuottojen ja kulujen erotus, eli netto**. Tuottojen ja kulujen erotuksesta käytetty nimitys on **toimintakate**.

**TOIMIELIN:
TEHTÄVÄALUE:**

**Tarkastuslautakunta
1100 Tarkastustoimi**

Selostus tehtäväalueesta:

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Tarkastuslautakunta valvoo valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumista. Määrärahat sisältävät tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajayhteisön menot.

Kunnanvaltuusto on talouden tasapainottamispakettia vuosille 2014 – 2016 hyväksyessään päättänyt antaa tarkastuslautakunnan tehtäväksi seurata ja arvioida talouden tasapainottamispaketin toteuttamista.

Tavoite 1	Valtuusto hyväksymän talouden tasapainottamispaketin toteutuksen seuranta ja arviointi.	
	Mittari	Tavoitetaso Osavuosisraportointiin liittyvä arviointi Tilinpäätökseen liittyvä arviointi
Toteutuminen	Tarkastuslautakunta kokoontui kahdeksan kertaa.	

Talous

1100 TARKASTUSTOIMI

TOIMINTATULOT	TP 2015	TA 2016	Muutos	TA + muutos	TP 2016	Poikkeama
Myyntitulot						
Maksutulot						
Tuet ja avustukset						
Muut tulot						
Sisäiset erät						
Toimintatulot yhteensä						
TOIMINTAMENOT						
Henkilöstömenot	4 040	3 801		3 801	3 869	-68
Palvelujen ostot	9 698	10 860		10 860	11 637	-777
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	150	100		100	61	39
Avustukset						0
Muut menot						0
Sisäiset erät	26				125	-125
Toimintamenot yhteensä	13 914	14 761		14 761	15 692	-931
TOIMINTAJÄÄMÄ-KATE	-13 914	-14 761		-14 761	-15 692	

TOIMIELIN: Kunnanhallitus
TEHTÄVÄALUE: 1150 Yleishallinto
TILIVELVOLLINEN: Hallintojohtaja

Selostus tehtäväalueesta:

Tehtäväalue on hallinto-osaston alainen tehtäväalue, joka sisältää seuraavat tehtävät: vaalit, luottamushenkilöjohto, keskushallinto, talouspalvelut, henkilöstöpalvelut, yhdyskuntasuunnittelu ja muu yleishallinto. Muu yleishallinto käsittää tietohallinnon, joukkoliikenteen, oikeusturvapalvelut, yleisavustukset, työllisyyden hoidon, jäsenmaksut sekä maaseutupalvelut.

Yleishallinnon tehtäväalueen tehtävänä on hallinto-osaston tukena tuottaa kunnanjohtajan sekä osastojen tueksi kuntakonsernin hallinto-, henkilöstö-, hankinta- sekä tietojohdamisen palvelut sekä asiakas- ja toimistopalvelut. Edelleen keskeinen tehtävä on toimia luottamushenkilöiden sekä toimielinten päätöksenteon valmistelun ja täytäntönnäpönnön koordinointi.

Tilinpäätös 2016

Tavoitteet

Tehtävä: Keskushallinto

Tavoite 1	Johtosääntörakenteen sisältöön ja rakenteeseen liittyvä kehittämishanke toteutetaan, kohteena erityisesti hallintosääntö. Osana kehittämishanketta hallintosääntö tarkistetaan kokonaisuudessaan ja valmistellaan vuoden 2017 kuntalakiuudistuksia silmällä pitäen.	
	Mittari Uusi hallintosääntö hyväksytään.	Tavoitetaso Uusi hallintosääntö on hyväksytty.
Toteutuminen	Hallintosääntöä valmistelevaan perustetaan poikkihallinnollinen työryhmä. Mikäli kunnan organisaation tehdään muutoksia ennen uuden valtuustokauden alkua, tulee nämä muutokset huomioida myös hallintosääntötyössä. Uusi kuntalaki tulee voimaan 1.6.2017 eikä hallintosääntöä ole tarkoituksenmukaista ottaa käyttöön, ennen kuin laki on voimassa. Uusi hallintosääntö valmistuu siten, että sitä sovelletaan 1.6.2017 lähtien.	

Tavoite 2	Työllisyyden hoidon kokonaisuuden johtamisen kehittämishanke toteutetaan. Hankkeen tarkoituksena on työllisyyden hoidon toimenpiteiden koordinoinnin kehittäminen ja hyötyjen kasvattaminen. Edelleen tavoitteena on työttömyydestä koituvien kustannusten hallinnan sekä työllisyysasteen parantaminen.
------------------	---

	<p>Mittari</p> <p>. Työllisyyden hoidon johtoryhmä asetetaan ja sille asetetaan toimintamallit ja mittarit.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Palkkatuella vähintään 6 kk:n mittaisiin palvelussuhteisiin palkatun henkilöstön määrä - Työmarkkinatuen kuntaosuuksien kustannuksien määrä. 	<p>Tavoitetaso</p> <ul style="list-style-type: none"> - Työllisyyden hoidon johtoryhmä on perustettu ja sille on asetettu toimintamallit ja mittarit. - Kunnan ja sen konserniyhtiöiden palveluksessa on vuoden aikana vähintään 40 työtöntä sellaista henkilöä, joiden palkkaamiseen saadaan TE-toimiston palkkatukea. Palvelussuhteet ovat pääsääntöisesti 6 kuukauden mittaisia. - Työmarkkinatuen kuntaosuuksien kustannukset ovat vuoden aikana korkeintaan 200 000 euroa.
Toteutuminen	<p>Palkkatuella työllistettyjä oli vuonna 2016 yhteensä 40 kpl. Työmarkkinatuen kuntaosuus jäi alle 200 000 euron, se ollessa kokonaisuudessaan 191 797 euroa. Työllisyydenhoidon johtoryhmässä on tehty starttipajalle ja nuorisotyölle prosessikaaviot ja Kostiakeskukselle on tekeillä. Kaavion tavoitteena on luoda koordinoituja monialaisia toimintamalleja yhdessä tekemiseen Starttipajan, Kostiakeskuksen ja mm. nuorisotyön välille.</p>	
Tavoite 3	<p>Hankintatoimen laillistamisen ja tehostamisen kehittämishanke toteutetaan. Hankkeen pääasiallinen tavoite on hankintatoimen tehokkuuden parantaminen, osakkuusyhteisöjen volyymin sopimusten hyödyntämisen maksimoiminen ja hankinta-asiantuntemuksen ja sopimusosaamisen kasvattaminen organisaatiossa.</p>	
	<p>Mittari</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hankintoja ja tilaamista koskevat toimivaltarajat määritellään uudelleen. - Hankintojen toteuttamista ja tarvetta ennakoimaan laaditaan vuosikello, jota seurataan säännöllisesti johtoryhmässä - Hankintaohjeistusta päivitetään edelleen ja laaditaan hankintaprosessin kuvaus - Hankintoja koskeva sopimuskanta tarkastellaan kokonaisuudessaan ja arvioidaan kunkin sopimuksen lainmukaisuus sekä kilpailuttamistarve. - Kunnan varoista tapahtuvaa tilaamista koskevat hankintasopimukset tilausohjeineen kootaan yhteen intraan ja sopimusten toteutumista valvotaan - Hankintaprosessia koskevaa omaa koulutusta järjestetään. - Paikallisten tavaroiden ja palveluiden toimittajien osallistumismahdollisuuksia kunnan hankintoihin parannetaan ottamalla käyttöön oma sovellus tähän tarkoitukseen. 	<p>Tavoitetaso</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hankintoja ja tilaamista koskevat toimivaltarajat on määritelty uudelleen osana hallintosäännön päivitystä . - Hankintojen toteuttamista ja tarvetta ennakoimaan on laadittu vuosikello, jota seurataan säännöllisesti johtoryhmässä - Hankintaohjeistusta on päivitetty vastaamaan hankintalain muutoksia ja laadittu organisaatiolle oma hankintaprosessin kuvaus –ohjeasiakirja. - Hankintoja koskeva sopimuskanta on tarkasteltu kokonaisuudessaan ja arvioitu kunkin sopimuksen lainmukaisuus sekä kilpailuttamistarve. - Kunnan varoista tapahtuvaa tilaamista koskevat hankintasopimukset tilausohjeineen on koottu yhteen intraan ja sopimusten toteutumista valvotaan - Hankintaprosessia koskevaa omaa koulutusta on järjestetty. - Paikallisten tavaroiden ja palveluiden toimittajien osallistumismahdollisuuksia kunnan hankintoihin on parannettu ottamalla käyttöön oma sovellus tähän tarkoitukseen.
Toteutuminen	<p>Uusi hankintaohje on valmistumassa alkuvuodesta 2017. Hankintaohjeen valmistumista on pitkittänyt uuden hankintalain lykkääntynyt voimaantulo sekä hankintavalmistelijan kiireet kunnan hankintojen tekemisessä. Hankintojen vuosikello valmistuu vuonna 2016 ja henkilöstöä on koulutettu jo alustavasti sen käytössä. Kunta on ottanut käyttöön pienhankintapalvelu Cloudian ja henkilöstöä on koulutettu myös tämän haltuunotossa. Cloudian käyttöä on koulutettu myös avoimesti niin, että paikallisetkin yrittäjät voivat osallistua koulutuksiin. Hankintaprosessin kuvaus päivitetään hankintaohjeen yhteyteen. Hankintaohjeeseen tarkennetaan myös hankintoja ja tilaamista koskevia toimivaltarajoja. Hankintasopimusten koonti yhteen intraan on kesken, työ jatkuu alkuvuonna 2017.</p>	

Tehtävä: Talouspalvelut

Tavoite 4	<p>Talousarviokirjan rakenteen, talousseurannan ja –raportoinnin sekä riskienhallinnan kehittämishanke toteutetaan.</p> <p>Mittari</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kuntastrategia ja talousarvioprosessi yhteen sovitetaan siten, että talousarviovalmisteluprosessi ja talousarviokirjan rakenne uudistetaan kokonaisuudessaan. - Riskienhallintaan liittyvät käytänteet tarkistetaan vastaamaan kuntalain 13 § määräystä siten, että riskit arvioidaan ja niihin varautuminen otetaan osaksi tavanomaista suunnittelu- ja johtamistoimintaa. - Kunnan johtamisen tueksi selvitetään mahdollisuus ottaa käyttöön tiedolla johtamisen sovellus, joka tarjoaa olennaisimmat strategioiden ja tavoitteiden seurantaan tukevat tiedot eri osa-alueilta niin talouden, henkilöstön kuin muidenkin keskeisten indikaattorien osalta. <p>Tavoitetaso</p> <ul style="list-style-type: none"> - Talousarviokirjan rakenne on uudistettu siten, että tavoitteiden asettelu vastaa kuntastrategian linjauksia. - Riskienhallintaan liittyvät käytänteet on tarkistettu vastaamaan kuntalain 13 § määräystä siten, että riskit on arvioitu ja niihin varautuminen sekä seuranta otetaan osaksi talousarvio- ja tilinpäätösprosessia. - Kunnan johtamisen tueksi on selvitetty mahdollisuus ottaa käyttöön tiedolla johtamisen sovellus.
Toteutuminen	<p>Kunnan taloushallintoa on uudistettu siirtymällä Kuntapro Oy:n palvelukeskusasiakkaaksi talous- ja palkkahallinnon osalta vuoden 2017 alusta alkaen. Asiakkuus mahdollistaa uusien järjestelmien ja toimintamallien käyttöönoton, mikä vahvistaa kunnan taloushallinnon riskienhallintaa, helpottaa talouden seurantaan ja selkeyttää taloushallinnon prosesseja. Talousarviokirjan uudistaminen odottaa organisaatiouudistuksen päättymistä.</p>

Tehtävä: Henkilöstöpalvelut

Tavoite 5	<p>Henkilöstöhallinnon kehittämiseen liittyvä hanke toteutetaan. Kehittämishankkeen tavoitteena on keskitetyn henkilöstöhallinnon kehittäminen, ajantasaistaminen ja suoraviivaistaminen vastaamaan työmarkkinoiden muuttumista. Keskeinen tavoite on työntekijöiden yhdenvertaisen kohtelun varmistaminen ja yhdenmukaistaa osastojen ja esimiesten vaihtelevia henkilöstöhallinnon käytänteitä.</p>
------------------	--

	<p>Mittari</p> <ul style="list-style-type: none"> - Otetaan käyttöön sähköinen henkilöstötiedote ja esimiestiedote, samoin säännöllinen esimieskokous. - Viedään loppuun intran käyttöönottoprojekti. - Määritellään keskitettyä henkilöstöhallintoa koskevat toimivaltarajat uudelleen osana hallintosäännön tarkastelua - Perustetaan vakanssiluettelojärjestelmä ja ajetaan se läpi organisaation toimintaan. - Otetaan käyttöön työnantajan yhteinen henkilökohtaisen lisän myöntämisen perusteet –asiakirja. - Päivitetään ja rakennetaan uudelleen henkilöstöä koskevat yhteiset työnantajaperiaatteet (mm. ”Työpaikkaopas”) siten, että ne palvelevat paremmin esimiesten ja työntekijöiden tarpeita. 	<p>Tavoitetaso</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sähköinen henkilöstötiedote ja esimiestiedote, samoin säännöllinen esimieskokous on otettu käyttöön. - Intran käyttöönottoprojekti on viety loppuun 30.4.2016 mennessä. - Keskitettyä henkilöstöhallintoa koskevat toimivaltarajat on määritelty uudelleen osana hallintosäännön tarkastelua - Vakanssiluettelojärjestelmä on käyttöön otettu ja ajettu läpi organisaation toimintaan. - Työnantajan yhteinen henkilökohtaisen lisän myöntämisen perusteet –asiakirja on otettu käyttöön. - Henkilöstöä koskevat yhteiset työnantajaperiaatteet (mm. ”Työpaikkaopas”) on päivitetty ja koulutettu asianosaisille.
Toteutuminen	<p>Kunnassa on teetetty mittava prosessiselvitys, joka ottaa kantaa mm. henkilöstöhallinnon eri osa-alueisiin ja jonka perusteella on jo aloitettu kehittämään henkilöstöhallintoa. Sähköinen henkilöstötiedote otetaan Intran kautta käyttöön vuonna 2016. Henkilöstöasioiden työryhmä on perustettu syksyllä 2016. Työryhmässä käydään läpi henkilöstöhallinnon nykyiset ohjeet ja linjaukset sekä lakisääteiset suunnitelmat ja niiden päivitystarpeet. Työryhmä aikatauluttaa ainakin lakisääteiset suunnitelmat ja tämän jälkeen muut henkilöstöhallinnon toimintaohjeet ja kehittämisprojektit, mitä täytyy tehdä ja millä aikataululla. Esimiestyötä aletaan kehittämään kunnassa 2017 ja samalla käyttöön otetaan säännöllisesti esimieskokoukset. Intran käyttöönotto on tarkoitus viedä loppuun vuoden loppuun mennessä. Vakanssihallintaa tarkastellaan uudestaan vuonna 2017 henkilöstöbudjetointityön ja TVA -työn ohessa. Henkilökohtaisen lisän myöntämisperusteet tarkennetaan TVA –työn yhteydessä.</p>	

Tavoite 6	<p>Henkilöstön tehtävän vaativuuden arvioinnin järjestelmän (TVA) käyttöönottoa koskeva kehittämishanke käynnistetään. Hankkeen tavoitteena on, että jokaisella kunnan soveltaman työ- ja virkaehtosopimuksen alaisella työntekijällä on em. sopimuksen mukainen vakanssikohtainen TVA, joka on myös palkan määräytymisen pohjana. Hankkeen päämääränä on erityisesti työntekijöiden yhdenvertaisen kohtelun varmistaminen ja palkan määräytymisen yhteisten periaatteiden muodostaminen. Tämä tavoite on kaksivuotinen ja sen on määrä toteutua 31.12.2017 mennessä.</p>	
	<p>Mittari</p> <ul style="list-style-type: none"> - Työnantajan TVA-järjestelmän periaatteet määritetään. - Työntekijäkohtaiset TVA-neuvottelut käynnistetään em. periaatteiden pohjalta. 	<p>Tavoitetaso</p> <ul style="list-style-type: none"> - Työnantajan TVA-järjestelmän periaatteet on määritetty. - Työntekijäkohtaiset TVA-neuvottelut on käynnistetty em. periaatteiden pohjalta.
Toteutuminen	<p>Ei ole toteutunut. TVA –työtä tehdään vuonna 2017 henkilöstöbudjetoinnin ja vakanssihallinnan järjestelmien kehittämistyön kanssa.</p>	

Tehtävä: Muu yleishallinto

Tavoite 7	Henkilöstön tietoturvaohjeiden ja tietoturvakäytänteiden uudistamiseen liittyvä kehittämishanke toteutetaan.	
	Mittari Henkilöstön tietoturvaohjeet päivitetään.	Tavoitetaso Henkilöstön tietoturvaohjeet on päivitetty.
Toteutuminen	Henkilöstön tietoturvaohje on päivitetty, mutta sitä ei ole vielä käyttöön otettu.	

Tehtävä: Yhdyskuntasuunnittelu**1. Roholan asemakaava**

Kaava on tullut lainvoimaiseksi 8.2.2017.

2. Liikuntahallin asemakaava

Kaava on tullut lainvoimaiseksi 27.12.2016.

3. Rautajärven osayleiskaava (ns. kyläkaava)

Kaava etenee (toistamiseen) hyväksyntään kevään 2017 aikana.

4. – 6. Epaalan alueen asemakaavat:**- Pappilan asemakaava**

Kaava on ehdotusvaiheessa ja valmistunee syksyllä 2017.

- Kuulialan asemakaava

Kaava on tullut lainvoimaiseksi 8.2.2017.

- Taka-Vaijalan ja Kuulialan vanhan kylän asemakaava

Kaava on ehdotusvaiheessa ja valmistunee keväällä 2017.

7. Tommolan alueen asemakaava

Kaava on ehdotusvaiheessa ja valmistunee kesällä 2017.

8. Lastenlinnan metsän asemakaava

Kaava on valmisteluvaiheessa ja valmistunee vuoden 2017 loppuun mennessä.

9. Senioritalon asemakaava

Kaavan vireilletulosta on päätetty 06.10.2016, mutta kaavatyötä ei ole käynnistetty.

10. Aitoon keskustan asemakaavan muutos

Kaavan vireilletulosta ei ole päätetty.

11. Pälkäneen keskustaajaman pohjakartan laadinta

Pälkäneen keskustaajaman pohjakartan laadinta on käynnissä ja sen tavoitteena on valmistua vuoden 2017 aikana.

12. Pyöräillen Pälkäneellä

Kehityskuvan toimeenpano on aloitettu vuonna 2014 vastuuttamalla ja aikatauluttamalla kärkihankkeiden eteenpäinvieminen. Osana toimeenpanoa käynnistettiin vuonna 2015 vuorovaikutteisella työtavalla toteutettava Pälkäneen lähiliikkumisympäristön kehittämishanke, joka toteutui käytännössä ”Pyöräillen Pälkäneellä” - hankkeena. Hankkeella on sekä toiminnallisia että maankäytöllisiä vaikutuksia. Hanke jatkuu edelleen.

Kunnan toteutusvastuulla olevat ulkopuolisella rahoituksella rahoitettavat hankkeet

HANKE	Hankevuodet	Hankkeen vuosikustannukset		
		TA 2016	TS 2017	TS 2018
YLEISHALLINTO				
Parasta aikaa - Pälkäneen Paja (varaus)	2016	51.170		
Kostiakeskus	2015–2018	116.924	118.924	85.218

1150 YLEISHALLINTO

TOIMINTATULOT	TP 2015	TA 2016	Muutos	TA + muutos	TP 2016	Poikkeama
Myyntitulot	62 808	24 600	0	24 600	52 082	27 462
Maksutulot	582	0	0	0	1 600	1 600
Tuet ja avustukset	329 530	452 894	0	452 894	368 221	-84 673
Muut tulot	81 813	205 000	0	205 000	84 346	-120 654
Sisäiset erät	1 110 820	988 908	0	988 908	1 010 024	21 116
Toimintatulot yhteensä	1 585 552	1 671 402	0	1 671 402	1 516 253	-155 149
TOIMINTAMENOT						
Henkilöstömenot	1 370 240	1 594 179	0	1 594 179	1 359 748	234 433
Palvelujen ostot	901 739	1 034 020	0	1 034 020	923 012	111 008
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	70 195	63 798	0	63 798	68 538	-4 740
Avustukset	263 714	221 500	0	221 500	201 821	19 679
Muut menot	80 548	81 105	0	81 105	121 478	-40 373
Sisäiset erät	60 456	69 432	0	69 432	65 444	3 988
Toimintamenot yhteensä	2 746 892	3 064 034	0	3 064 034	2 740 039	323 995
TOIMINTAJÄÄMÄ/KATE	-1 161 341	-1 392 632	0	-1 392 632	-1 223 786	
Suunnitelmapoistot	-9 933	-13 422		-13 422	-10 354	
TULOS	-1 171 274	-1 406 054		-1 406 054	-1 234 140	

TOIMIELIN:
TEHTÄVÄALUE:
TILIVELVOLLINEN:

Kunnanhallitus
1400 Kehittämispalvelut
Hallintojohtaja

Selostus tehtäväalueesta:

Tehtäväalue on hallinto-osaston alainen tehtäväalue, joka sisältää kunnan kehittämis- ja elinkeinopalvelut. Tehtäväalueen tehtävänä on kunnan markkinointi mukaan lukien matkailumarkkinointi, kunnan elinkeinopolitiikan vahvistaminen, yrityspalveluiden tuottaminen, asuin- ja yritystonttien myynti ja markkinointi, ulkoisten kehittämishankkeiden suunnittelu ja toteutuksesta vastaaminen, lähidemokratian ja kunnan asukkaiden osallisuuden kehittäminen, kunnan hyvinvointijohtamisen tukeminen sekä erilaiset kehittämistehtävät.

Tilinpäätös 2016

Tavoitteet

Tehtävä: Kehittämis- ja elinkeinopalvelut

<p>Tavoite 1</p>	<p>Kunnan näkyvyyteen ja markkinointiin panostetaan entistä enemmän tavoitteena parantaa Pälkäneen tunnettavuutta, mitä kautta kuntaan pyritään houkuttelemaan uusia asukkaita, yrityksiä ja matkailijoita.</p>		
	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="582 969 989 1675"> <p>Mittari</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kunnan brändin rakentaminen - Uuden visuaalisen ilmeen suunnittelu - Markkinointisuunnitelman laatiminen - Markkinointimateriaalin päivittäminen uuden ilmeen mukaiseksi ja konkreettisten markkinointitoimenpiteiden toteutus - Uusien nettisivujen toteuttaminen, sisältäen myös erilliset matkailusivut - Kunnan matkailumarkkinointisuunnitelman laatiminen - Matkailumarkkinointimateriaalin päivittäminen ja konkreettisten matkailumarkkinointitoimenpiteiden toteutus - Vakiinnutetaan matkailutoimijoiden yhteistyöryhmän toiminta </td> <td data-bbox="989 969 1388 1675"> <p>Tavoitetaso</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brändi-identiteetti, visio, ydinviestit ja arvolupaukset on muodostettu - Uusi visuaalinen ilme on suunniteltu - Markkinointisuunnitelma on laadittu - Markkinointimateriaali on päivitetty uuden ilmeen mukaiseksi ja konkreettisia markkinointitoimenpiteitä on toteutettu - Uudet nettisivut ja matkailusivut ovat valmiit - Matkailumarkkinoinnin suunnitelma on laadittu - Matkailumarkkinoinnin materiaali on päivitetty uuden ilmeen mukaiseksi ja konkreettisia matkailumarkkinointitoimenpiteitä on toteutettu - Matkailutoimijoiden yhteistyöryhmä kokoontuu säännöllisesti </td> </tr> </table>	<p>Mittari</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kunnan brändin rakentaminen - Uuden visuaalisen ilmeen suunnittelu - Markkinointisuunnitelman laatiminen - Markkinointimateriaalin päivittäminen uuden ilmeen mukaiseksi ja konkreettisten markkinointitoimenpiteiden toteutus - Uusien nettisivujen toteuttaminen, sisältäen myös erilliset matkailusivut - Kunnan matkailumarkkinointisuunnitelman laatiminen - Matkailumarkkinointimateriaalin päivittäminen ja konkreettisten matkailumarkkinointitoimenpiteiden toteutus - Vakiinnutetaan matkailutoimijoiden yhteistyöryhmän toiminta 	<p>Tavoitetaso</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brändi-identiteetti, visio, ydinviestit ja arvolupaukset on muodostettu - Uusi visuaalinen ilme on suunniteltu - Markkinointisuunnitelma on laadittu - Markkinointimateriaali on päivitetty uuden ilmeen mukaiseksi ja konkreettisia markkinointitoimenpiteitä on toteutettu - Uudet nettisivut ja matkailusivut ovat valmiit - Matkailumarkkinoinnin suunnitelma on laadittu - Matkailumarkkinoinnin materiaali on päivitetty uuden ilmeen mukaiseksi ja konkreettisia matkailumarkkinointitoimenpiteitä on toteutettu - Matkailutoimijoiden yhteistyöryhmä kokoontuu säännöllisesti
<p>Mittari</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kunnan brändin rakentaminen - Uuden visuaalisen ilmeen suunnittelu - Markkinointisuunnitelman laatiminen - Markkinointimateriaalin päivittäminen uuden ilmeen mukaiseksi ja konkreettisten markkinointitoimenpiteiden toteutus - Uusien nettisivujen toteuttaminen, sisältäen myös erilliset matkailusivut - Kunnan matkailumarkkinointisuunnitelman laatiminen - Matkailumarkkinointimateriaalin päivittäminen ja konkreettisten matkailumarkkinointitoimenpiteiden toteutus - Vakiinnutetaan matkailutoimijoiden yhteistyöryhmän toiminta 	<p>Tavoitetaso</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brändi-identiteetti, visio, ydinviestit ja arvolupaukset on muodostettu - Uusi visuaalinen ilme on suunniteltu - Markkinointisuunnitelma on laadittu - Markkinointimateriaali on päivitetty uuden ilmeen mukaiseksi ja konkreettisia markkinointitoimenpiteitä on toteutettu - Uudet nettisivut ja matkailusivut ovat valmiit - Matkailumarkkinoinnin suunnitelma on laadittu - Matkailumarkkinoinnin materiaali on päivitetty uuden ilmeen mukaiseksi ja konkreettisia matkailumarkkinointitoimenpiteitä on toteutettu - Matkailutoimijoiden yhteistyöryhmä kokoontuu säännöllisesti 		
<p>Toteutuminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kunnan tavoitebrändi on rakennettu ja uusi visuaalinen ilme on suunniteltu. - Markkinointisuunnitelman laadinta on aloitettu ja se valmistuu alkuvuodesta 2017. - Markkinointimateriaalia on päivitetty uuden ilmeen mukaiseksi (mm. tonttiesitteet, tienvarsimainos). - Markkinointitoimenpiteitä on toteutettu (mm. ASTA- ja ELMA-messut, markkinointivideo, ilmoitusmainonta, facebook, kesän avaus - tapahtuma) - Nettisivut ml. matkailusivut on kilpailutettu ja toimittaja valittu. Uudistusprojekti on käynnissä ja uudet sivut avautuvat keväällä 2017. - Matkailumarkkinointisuunnitelma 2016-2017 on valmistunut 		

	<ul style="list-style-type: none"> - Matkailuesite on valmistunut - Sähköinen matkailuesite on valmistunut - Konkreettisia matkailumarkkinoinnin toimenpiteitä on toteutettu (mm. Kotimaan Matkailumessut, ilmoitusmainontaa, some-kampanja, Joulupätkä-kampanja) - Matkailutoimijat ovat kokoontuneet säännöllisesti
--	---

Tavoite 2	Tonttimyynnin tehostaminen	
	Mittari <ul style="list-style-type: none"> - Järjestetään Pälkäneellä koko perheen tonttitapahtuma - Aloitetaan Roholan alueen ennakkomarkkinointi - Markkinointitoimenpiteiden toteutus - Yritystonttien markkinointitoimenpiteiden toteutus 	Tavoitetaso <ul style="list-style-type: none"> - Tapahtuma on järjestetty - Roholan ennakkomarkkinointi on aloitettu - Markkinointitoimenpiteitä on toteutettu - Yritystonttien markkinointitoimenpiteitä on toteutettu
Toteutuminen	<ul style="list-style-type: none"> - Tonttitapahtuma on järjestetty Kesän avaus –tapahtuman yhteydessä toukokuussa. - Roholan ennakkomarkkinointia ei ole vielä aloitettu. Kunnanvaltuusto hyväksyi Roholan asemakaavan joulukuussa 2016. - Markkinointitoimenpiteitä on toteutettu (mm. ASTA-messut, ilmoitusmainonta, Etuovi, markkinointivideo somessa) - Myyty kolme tonttia. Kaksi voimassaolevaa varausta, joista toinen Aitoo Trailin lahjoitustontti. - Yritystontteja on markkinoitu suoraan yrittäjiä tavatessa - Luopioisten Rankkimäen yritystonttialuetta on raivattu ja harvennettu puustosta, jotta aluetta on helpompi esitellä yrittäjille 	

Tavoite 3	Lähidemokratian ja kuntalaisten osallisuuden kehittäminen	
	Mittari <ul style="list-style-type: none"> - Luodaan erilaisia tapoja ja toimintamalleja osallistaa kuntalaisia kunnan kehittämiseen ja päätöksentekoon - Selvitetään mitä demokratia.fi – verkkopalveluita olisi tarkoituksenmukaista ottaa käyttöön - Yhdessä kyläyhdistysten sekä muiden yhdistysten kanssa mietitään keinoja ja kanavia parantaa vuorovaikutusta kunnan ja kylien välillä 	Tavoitetaso <ul style="list-style-type: none"> - On luotu tapoja ja toimintamalleja kuntalaisten osallistamiseen kunnan kehittämiseen ja päätöksentekoon - On otettu käyttöön tarkoituksenmukaiset verkkopalvelut - Kyläyhdistysten sekä muiden yhdistysten kanssa on sovittu yhteistyötavoista
Toteutuminen	<ul style="list-style-type: none"> - Vuonna 2016 järjestettiin kaksi yhdistystapaamista, joista syksyn tapaaminen keskittyi yhteiseen juhluvuoden valmisteluun. Tämän tuloksena tuotettiin yhteinen tapahtumakalenteri. - Kulttuurituottaja ja kehittämisspäälikkö vierailivat syksyllä 2016 Luikalan, Sappeen, Rautajärven, Padankosken, Ämmätsän, Aitoon, Haltian ja Kuohijien kylissä. - Kylätoiminta-avustusta nostettiin 100%. - Osallistuvuutta kansalaisopistotoiminnassa kehitettiin Rautajärvellä toukokuussa toteutetussa opistofoorumissa. Tilaisuudessa kuntalaiset suunnittelivat yhdessä työntekijöiden kanssa syksyn kurssiohjelmia. 	

	- Kuntalaisaloite.fi-palvelu on tilattu ja se tulee käyttöön uusien kotisivujen myötä. Yhdistykset tulevat näkymään uusilla kotisivuilla aiempaa paremmin.	
Tavoite 4	Hyvinvointityön integroiminen osaksi kunnan perustoimintaa	
	Mittari - Laaditaan laaja hyvinvointikertomus 2017-2020 ja hyvinvointisuunnitelma 2017 - Hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman tavoitteiden sisällyttäminen osaksi kunnan talous- ja toimintasuunnitelmaa - Poikkihallinnollisen hyvinvointityöryhmän toiminnan vakiinnuttaminen	Tavoitetaso - Laaja hyvinvointikertomus 2017-2020 ja hyvinvointisuunnitelma 2017 on laadittu ja hyväksytty - Hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman tavoitteet on huomioitu talous- ja toimintasuunnitelmassa - Hyvinvointityöryhmä kokoontuu säännöllisesti
Toteutuminen	- Laaja hyvinvointikertomus 2017-2020 on valmistelussa ja tulee kunnanvaltuuston hyväksyttäväksi keväällä 2017. Osa tavoitteista on mukana vuoden 2017 talousarviossa ja toiminnallisissa tavoitteissa. - Hyvinvointityöryhmä on kokoontunut, mutta toiminnassa on yhä kehittämistä.	
Tavoite 5	Elinvoimastrategian toimeenpano	
	Mittari - Hyväksytään elinvoimastrategia 2016-2020 - Elinvoimastrategian tavoitteiden sisällyttäminen osaksi kunnan talous- ja toimintasuunnitelmaa - Elinkeinotoimikunnan vakiinnuttaminen - Selvitetään yritysvaikutusten arvioinnin ottamista osaksi kunnan päätöksentekoprosessia	Tavoitetaso - Elinvoimastrategia 2016-2020 on hyväksytty - Elinvoimastrategian tavoitteet on huomioitu kunnan talous- ja toimintasuunnitelmassa - Elinkeinotoimikunta kokoontuu säännöllisesti - Yritysvaikutusten arvioinnin ottaminen osaksi kunnan päätöksentekoprosessia on selvitetty
Toteutuminen	- Elinvoimastrategia 2016-2020 on hyväksytty - Elinkeinotoimikunta on kokoontunut säännöllisesti - Yritysvaikutusten arviointi on otettu käyttöön kunnan päätöksenteossa ja valmistelijoita on koulutettu sen toteuttamiseen	
Tavoite 5	Järjestetään toimivat yritysneuvontapalvelut sekä alkaville että toimiville yrityksille	
	Mittari - Yritysneuvontapalvelut järjestetään tehokkaimmalla ja tarpeisiin parhaiten soveltuvalla tavalla kunnan oman henkilöstön, ostopalveluiden ja verkostoyhteistyön kautta - Yritysneuvontakäyntien määrä - Perustetut uudet yritykset - Neuvonnan kautta toteutuneet kehittämis- ja investointihankkeet yrityksissä	Tavoitetaso - Yritysneuvontapalvelut on järjestetty kunnan oman henkilöstön, ostopalveluiden ja verkostoyhteistyön kautta - Yritysneuvontapalveluita ei aiemmin ole kunnassa järjestetty vastaavalla tavalla, joten tavoitetasoa ei kyetä vielä vuodelle 2016 määrittelemään lukumääräisesti - Uusia yrityksiä perustettu vuoden aikana 28 kappaletta - Yrityksissä toteutuneiden kehittämis- ja investointihankkeiden tietoja ei ole aiemmin kerätty

		kootusti, joten tavoitetasoa ei kyetä vielä vuodelle 2016 määrittelemään lukumääräisesti
Toteutuminen: - Toimivien yritysten neuvonnasta vastaa elinkeinoasiamies - Alkavien yrittäjien neuvonta toteutetaan heinäkuun 2016 loppuun asti ostopalveluna, elokuun alusta elinkeinoasiamies toimii myös Ensimetrin nimikkeen alla alkavien yrittäjien nevojana Pälkäneellä - Yrityksiä on perustettu 37 kpl vuonna 2016		

Tavoite 6	Pälkäneen keskusta-alueen ja torin kehittäminen		
	Mittari - Kootaan keskustan kehittämiseen työryhmä suunnittelemaan ja valmistelemaan kehittämistoimenpiteitä - Toteutetaan kunnan keskustan ja torin viihtyvyyttä parantavia toimenpiteitä yhteistyössä muiden hallintokuntien kanssa	Tavoitetaso - Keskustan kehittämisen työryhmä kokoontuu säännöllisesti - Keskustan ja torin viihtyvyyttä parantavia toimenpiteitä on toteutettu	
Toteutuminen	- Huhtikuussa on järjestetty avoin työpaja keskustan viihtyvyyden ja vireyden kehittämiseksi. - Keskustan, erityisesti torialueen kehittämistä on käsitelty Yhteiskuntataiteilija-hankkeen kokouksissa, joissa on ollut edustus kehittämis- ja elinkeinopalveluista, kulttuuritoimesta ja tekniseltä osastolta. - Torin kunnostussuunnitelma on laadittu teknisellä osastolla. Toteutus vuoden 2017 aikana. - Hankittu jouluvalot kuntakeskustaan. - Teknisen osaston (puutarhuri) toimesta kehitetty yleisten alueiden viihtyvyyttä.		

Kunnan toteutusvastuulla olevat ulkopuolisella rahoituksella rahoitettavat hankkeet

HANKE	Hankevuodet	Hankkeen vuosikustannukset		
		TA 2016	TS 2017	TS 2018
KEHITTÄMIS- JA ELINKEINOPALVELUT				
Maaseutupuisto 2 ja Kostianvirran lossi	2016–2018	70 000	30 000	
Matkailun yhteistyö- ja markkinointihanke	2016–2017	30 000	20 000	10 000
Sappeen – Laipanmaan maastopyöräilyreitit	2016	50 000		
Varaus muihin hankkeisiin	2016–2018	10 000	7 000	7 000

Maaseutupuisto 2 ja Kostianvirran lossi-hankkeet eivät ole saaneet rahoitusta. Sappeen-Laipanmaan maastopyöräilyreitit-hanke ei toteudu, mutta sen sijaan Laipanmaan reittien kehittämishanke, joka toteutetaan yhdessä Kangasalan kunnan kanssa on saanut rahoituspuollon vuosille 2017-2018.

Muut ulkoiset hankkeet (kunnan maksuosuus, ei toteutusvastuuta)

HANKE	Hankevuodet	Hankkeen vuosikustannukset		
		TA 2016	TS 2017	TS 2018
KEHITTÄMIS- JA ELINKEINOPALVELUT				
Pirkan Helmi ry	2014–2020	13.676	13.676	13.676
Suomen kasvukäytävä (HHT)	2015–2017	5.000	4.000	
Pirkanmaan matkailun markkinointihanke	2015–2017	739	739	

Talous

1400 KEHITTÄMISPALVELUT

TOIMINTATULOT	TP 2015	TA 2016	Muutos	TA + muutos	TP 2016	Poikkeama
Myyntitulot	30	240	0	240	5 372	5 132
Maksutulot			0	0		0
Tuet ja avustukset	0	106 000	-106 000	0		0
Muut tulot	925		0	0	69	69
Sisäiset erät			0	0		0
Toimintatulot yhteensä	955	106 240	-106 000	240	5 441	5 201
TOIMINTAMENOT						
Henkilöstömenot	95 917	151 449	0	151 449	147 890	3 559
Palvelujen ostot	58 981	149 760	0	149 760	120 397	29 363
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	2 331	19 600	0	19 600	5 804	13 796
Avustukset	7 249	19 415	0	19 415	8 610	10 805
Muut menot	2 261	34 100	0	34 100	8 407	25 693
Sisäiset erät	16 256	10 694	0	10 694	11 351	-657
Toimintamenot yhteensä	182 996	385 018	0	385 018	302 459	82 559
TOIMINTAJÄÄMÄ-KATE	-182 041	-278 778	-106 000	-384 778	-297 018	87 760

TOIMIELIN: Kangasalan yhteistoiminta-alue
TEHTÄVÄALUE: 2100 Sosiaalipalvelut
TILIVELVOLLINEN: Kunnanjohtaja

Selostus tehtäväalueesta:

Sosiaalipalvelut siirtyivät Kangasalan yhteistoiminta-alueelle kunnanvaltuuston päätöksellä § 77 vuoden 2014 alusta lukien. sosiaalipalvelujen henkilöstöä siirtyi samassa yhteydessä Kangasalan kunnan alaisuuteen 117 henkilöä.

Kangasalan kunta pyytää ennen talousarviovalmistelua Pälkäneen kunnanhallitukselta lausuntoa asioista, joihin tulee talousarviovalmistelussa erityisesti kiinnittää huomiota. Tilaus käsitellään Pälkäneen kunnanhallituksessa. Talousraportointi tapahtuu kolmannes vuosittain.

Tilinpäätös 2016

TEHTÄVÄ:

Sosiaalipalvelut

Kehitysvammahuolto on tehnyt 188 000 euroa ylitystä talousarvioon nähden, joka koostuu suurelta osin kehitysvammahuollon asumispalveluiden ostoista muualta (165 000 €). Sosiaalitoimi ylittää budjetin 176 000 eurolla. Ylitys koostuu suurelta osin lastensuojelulaitosten ostopalveluista 130 000 € (sijoitusten kasvu) ja vammaisetuksista 144 000 € (henkilökohtainen apu).

Talous

2100 SOSIAALIPALVELUT

TOIMINTATULOT	TP 2015	TA 2016	Muutos	TA + muutos	TP 2016	Poikkeama
Myyntitulot						
Maksutulot						
Tuet ja avustukset	230 000	265 000	0	265 000	204 500	-60 500
Muut tulot	5 704				4 373	4 373
Sisäiset erät						0
Toimintatulot yhteensä	235 704	265 000	0	265 000	208 873	-56 127
TOIMINTAMENOT						
Henkilöstömenot	302 426	288 679	0	288 679	274 833	13 846
Palvelujen ostot	8 899 922	8 703 789	0	8 703 789	9 196 313	-492 524
Alneet, tarvikkeet ja tavarat	79		0	0	42	-42
Avustukset	274 572	265 000	0	265 000	234 720	30 280
Muut menot	41 250	31 200	0	31 200	666	30 534
Sisäiset erät			0	0		0
Toimintamenot yhteensä	9 518 249	9 288 668	0	9 288 668	9 706 574	-417 906
TOIMINTAJÄÄMÄ-KATE	-9 282 545	-9 023 668	0	-9 023 668	-9 497 701	-474 033

TOIMIELIN: Kangasalan yhteistoiminta-alue
TEHTÄVÄALUE: 2250 Terveyspalvelut
TILIVELVOLLINEN: Kunnanjohtaja

Selostus tehtäväalueesta:

Tehtäväalue koostuu perusterveydenhuollosta ja erikoissairaanhoidosta.

Tilinpäätös 2016

Pälkäneen kunta kuuluu Kangasalan yhteistoiminta-alueeseen, josta irtaantui vuoden 2014 alusta Orivesi sekä Juupajoki.

TEHTÄVÄ: Perusterveydenhuolto/erikoissairaanhoido

Kuvaus toiminnasta 2016

Terveyspalveluihin kuuluvat avovastaanotot (vastaanotot, röntgen ja päivystys), terveysneuvonta, kuntoutus, suun terveysterveyst, terveyskeskussairaala ja erikoissairaanhoido. Terveyspalveluiden tarkoituksena on tuottaa kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia edistäviä terveyden- ja sairaanhoidon palveluita sekä vastata erikoissairaanhoidon palvelujen hankinnasta yhteistyössä kehyskuntien tilaajarenkaan kanssa. Perusterveydenhuoltoa vahvistetaan mm. työnjakoja kehittämällä, pitkäaikaissairaanhoidon hoitomallia laajentamalla ja matalan kynnyksen palveluita lisäämällä.

Tampere on järjestänyt vastuukuntana ympäristöterveydenhuollon palvelut 1.1.2015 alkaen. Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueeseen kuuluvat Tampere, Orivesi, Kangasala, Pälkäne, Valkeakoski, Urjala ja Akaa.

Terveyspalvelut alitti budjetin 463 000 eurolla, josta tk-sairaalan osuus oli 249 000 €. Tämä tarkoittaa 651 hoitopäivää vähemmän talousarvioon nähden. Hpv-hinnan lasku oli 7,5 %. Avovastaanotot alitti budjetin 91 000 € ja suun terveydenhuolto 123 000 €. Alitukset koostuivat henkilöstökuluista. Pirkanmaan sairaanhoitopiiri lisälasku Pälkäneen kunnalle oli noin 16 000 euroa erikoissairaanhoidon toteutuman ollessa suurempi kuin tilaus. Kalliin hoidon tasauksen nettovaikutus kunnan tilaukseen oli -126 000 euroa.

Talous

2250 TERVEYSPALVELUT

TOIMINTATULOT	TP 2015	TA 2016	Muutos	TA + muutos	TP 2016	Poikkeama
Myyntitulot						
Maksutulot						
Tuet ja avustukset						
Muut tulot	538					
Sisäiset erät						
Toimintatulot yhteensä	538					
TOIMINTAMENOT						
Henkilöstömenot	301 980	279 812		279 812	274 282	5 530
Palvelujen ostot	13 276 831	14 184 512		14 184 512	13 787 640	396 872
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Avustukset						
Muut menot						
Sisäiset erät						
Toimintamenot yhteensä	13 578 811	14 464 324		14 464 324	14 061 922	402 402
TOIMINTAJÄÄMÄ-KATE	-13 578 273	-14 464 324		-14 464 324	-14 061 922	402 402

TOIMIELIN: **Sivistyslautakunta**
TEHTÄVÄALUE: **4100 Koulutus-, varhaiskasvatus- ja kirjastopalvelut**
TILIVELVOLLINEN: **Sivistystoimenjohtaja**

Selostus tehtäväalueesta:

Sisältää keskitettyjen osastopalveluiden, peruskoulu-, lukio- ja varhaiskasvatuspalveluiden sekä muun sivistystoiminnan mukaan lukien kirjaston tehtävät.

Tilinpäätös 2016

TEHTÄVÄ: KESKITETYT OSASTOPALVELUT JA PERUSKOULUPALVELUT

Tavoitteet

Tavoitteena on toteuttaa laadulliset, tasapuoliset ja lähikouluperiaatteella toimivat perusopetuksen palvelut. Lähtökohtana on, että lapsille taataan opetukselliset ja sivistykselliset perusoikeudet. Pälkäneellä halutaan kasvattaa oppilaista vastuuntuntoisia, rehellisiä, tasapainoisia ja muita ihmisiä kunnioittavia lapsia ja nuoria, jotka käyttäytyvät hyvin, ovat suvaitsevaisia ja yhteistyökykyisiä. Opetus järjestetään siten, että se tukee oppilaan kulloistakin oppimis- ja kehitysvaihetta.

Keskitettyihin osastopalveluihin kuuluvat hallintopalveluiden lisäksi koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut.

Opetushenkilöstön koulutuksessa ollaan mukana Länsi-Suomen aluehallintoviraston rahoittamassa Tampereen seudun Osaava-hankkeessa.

Opetushallituksen erityisavustus koulujen kerhotoiminnan kehittämiseen lukuvuodelle 2015 - 2016 on yhteensä 15 000 €. Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä erityisavustus opetusryhmien pienentämiseen on 17 100 € (lukuvuosi 2015 - 2016). Muut OKM:n myöntämät erityisavustukset: opettajien pedagoginen ICT-ohjaus 3800 € vuosille 2014 - 2016, koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseen 6 400 € vuosille 2015 - 2016, erityisopetuksen laadun kehittämiseen ja koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen 15 000 € vuosille 2015 - 2016 sekä vaatimaan erityisopetukseen liittyvän opetushenkilöstön ja koulunkäyntiavustajien koulutukseen 4 100 € vuosille 2015 - 2016.

Perusopetuksen opetussuunnitelmatyö on käynnistynyt kevätkaudella 2014 ja jatkuu kevätkaudelle 2016. Opetussuunnitelmat uudistuvat 1.8.2016 alkaen. Sivistystoimenjohtaja on perustunut esi- ja perusopetuksen henkilöstöstä koostuvan työryhmän valmistelemaan asiaa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tuli voimaan 1.8.2014. Vuoden 2015 alussa lakiin tehty muutos velvoittaa kuntaa vastaamaan oppilashuoltopalveluista myös yksityisten oppilaitosten osalta. Kunta järjestää täten koulukuraattori- ja -psykologipalvelut Anna Tapion koulussa.

Peda.net kouluverkko on otettu käyttöön perusopetuksessa. Se tarjoaa sähköisiä verkkotyövälineitä koulujen käyttöön sekä koulutus-, tuki-, kehittämis- ja tutkimuspalveluita.

Yksikköhintaiset menot, euroa/oppilas

Yksikkö	TP 2015	TA-2016*	TP 2016**	Oppilaat 2015	Oppilaat 2016
Aitoon koulu	11.832	12.887	12.444***	43	47
Harhalan koulu	8.297	11.452	10.870	33	28
Kirkonkylän koulu	8.006	9.086	9.382	60	49
Kostian koulu	6.379	7.514	7.613	308	308
Rautajärven koulu	10.299	11.594	12.015	29	31
Pälkäneen yhteiskoulu	9.187	9.911	9.564	165	183
Oppilaita yht.				638	646

* TA 2016 yksikköhinnoissa on mukana myös arvioidut koulukuljetuskulut.

** TP 2016 yksikköhinnoissa on mukana myös koulukuljetuskulut.

*** Lukuun ei sisälly turvapaikanhakijoiden menot.

Oppilasmäärät tilastointipäivän 20.9. mukaan.

Tavoite 1	Perusopetuksen uuden opetussuunnitelman käyttöönotto 1.8.2016 alkaen ja siihen liittyvä koulujen vuosisuunnitelmien päivittäminen	
	Mittari Opetussuunnitelma ja sen liitteet, koulujen vuosisuunnitelmat	Tavoitetaso Opetussuunnitelman kuntakohtaiset tavoitteet ja koulujen vuosisuunnitelmat ohjaavat opetustyötä
Toteutuminen	Opetussuunnitelma on valmistunut ja uudet koulujen vuosisuunnitelmat otetaan käyttöön lukuvuonna 2016-2017	

Tavoite 2	Perusopetuksen kehittämishankkeiden vaikutusten arviointi koulujen arjessa	
	Mittari Henkilöstön kehityskeskustelut, rehtorikokoukset	Tavoitetaso Kattava arviointi käydään läpi koko henkilöstön kanssa vuoden loppuun mennessä.
Toteutuminen	<p>TVT-hankkeessa vuosina 2015-2016 toteutettiin koko opetushenkilöstölle tieto- ja viestintätekniiikan koulutusta, erityisesti ohjattiin sähköisten oppimisalustojen käyttöön ja valmistettiin perusopetuksen TVT-suunnitelma vuosille 2016-2019.</p> <p>Koulutuksellista tasa-arvoa edistävän hankkeen toimesta järjestettiin oppilaille läksyparkkitoimintaa yläasteella ja kolmessa alakoulussa. Perusopetukseen valmistettiin tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma ja ohjattiin kouluja koulukohtaisen suunnitelmien laadinnassa.</p> <p>Erityisopetuksen laadun kehittämiseen ja siihen liittyvän koulunkäyntiavustajan palkkaamiseen saadun hankerahoituksen avulla järjestettiin ohjaajille ja opetushenkilöstölle koulutusta ja yksi erityisopettajista osallistui Nepsy-ohjaaja koulutukseen. Rahoituksen avulla palkattiin vaativaa tukea tarvitsevaan oppilashuoltoon avustaja.</p> <p>Hankkeiden avulla pystyttiin kehittämään perusopetuksen laatua, toimintoja ja ottamaan käyttöön uusia toimintatapoja.</p>	

TEHTÄVÄ: VARHAISKASVATUS 2016

Vuoden alusta varhaiskasvatus ottaa käyttöönsä uuden sähköisen mobiili -sovellusjärjestelmän. Järjestelmän käyttöönotto tulee tehostamaan palveluja. Monien toimintojen kuten päivähoitomaksujen laskutusaineiston automaattinen synnyttäminen, sähköinen päivähoitohakemus ym. antavat aikaa muihin tärkeisiin tehtäviin. Toiminnan hallitseminen vaatii sekä henkilökunnalta että lasten vanhemmilta oman panoksensa. Koko vuosi 2016 tulee olemaan tähän muutokseen opettelemista ja sopeutumista.

Hallituksen linjaukset suurentaa lapsiryhmäkokoja ja rajoittaa subjektiivista päivähoito-oikeutta aiheuttavat paikallisesti muutoksia palvelutarjonnassa. Kunnan vähenevä lapsimäärä jo sinänsä johtaa toiminnan tiivistämiseen. Toisaalta ko. toimenpiteet tulevat lisäämään avoimen varhaiskasvatuksen/kerhojen kysyntää. Toimintakaudella 2016-2017 esioppilaiden määrä tulee vähenemään 12 lapsella. Tämä käytännössä tarkoittaa sitä, että meillä tulee olemaan käytettävissä saman verran lisää paikkoja varhaiskasvatuksessa. Onkkaalan alueen esioppilaat voitaneen sijoittaa kaikki Kostian koululle, mikä käytännössä tarkoittaa Viirikukon vapautuvia paikkoja muun varhaiskasvatuksen käyttöön.

Laatutyö luotujen laatuksiteereiden pohjalta jatkuu edelleenkin varhaiskasvatusyksiköissämme. Järjestämme aluejohtajien johdolla teemakeskusteluiltoja learning-cafe tyyppisesti. Iltojen anti kirjataan ja niistä tehdään myöhemmin raportti jatkotyöstöä varten.

Esiopetus

Esiopetuksen uutta opetussuunnitelmaa työstedään vielä tänä syksynä aina ensi keväälle saakka. Suunnitelma on tarkoitus viedä lautakuntaan toukokuussa 2016. Opetussuunnitelman tulee olla valmis ja käytössä 1.8.2016. Esioppilaiden määrä tulee ensi syksynä putoamaan kahdellatoista lapsella.

Tavoitteet

Tavoite 1	Varhaiskasvatuksen palvelukyvyyn kehittäminen uuden sähköisen päivähoito – sovelluksen avulla	
	Mittari Asiakas palaute, kysely. Henkilöstölle suunnattu kysely	Tavoitetaso Tiedon kulun ja saannin nopeus. Raportoinnin helppous

Toteutuminen	Uusi sähköinen mobiilijärjestelmä otettiin käyttöön tammikuussa. Varsinaiseen tuotantokäyttöön se saatiin huhtikuussa. Vanha järjestelmämme poistui käytöstä syyskuussa. Henkilöstölle ja asiakkaillemme ei tehty vielä kyselyä, koska järjestelmä vaatii hiomista toimiakseen moitteettomasti.	
Tavoite 2	Varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen ja tasapuolistaminen yhteisen laatukriteeristön avulla	
	Mittari Koulutukset, laatukriteerit	Tavoitetaso Synnytämme keskusteleavan kasvatuskulttuurin, jonka avulla tuotamme entistä laadukkaampia varhaiskasvatuksen palveluja.
Toteutuminen	Varhaiskasvatussuunnitelman päivitystyö alkoi kesäkuussa, jolloin Oph:n ensimmäinen perusteiden luonnosversio saatiin tarkasteltavaksi. Olemme mukana hankkeessa ”yhdessä enemmän”, joka palvelee varhaiskasvatussuunnitelmatyötä. Uutta varhaiskasvatussuunnitelmaa päivittää moniammatillinen tiimi, joka muodostuu hoitohenkilökunnasta ja aluejohtajasta. Kasvattajakahviloita pidettiin syksyn aikana 3 kpl. Niiden tarkoituksena on edesauttaa vasu-suunnitelmatyön toteuttamista ja syventää keskustelevaa toimintakulttuuriamme.	
Tavoite 3	Uuden esiopetuksen opetussuunnitelman laatiminen ja toiminnan kehittäminen sen mukaisesti.	
	Mittari Uuden esiopetussuunnitelman käyttöönotto. Toiminnan seuranta ja arviointi	Tavoitetaso Uuden esiopetussuunnitelman sisällön vieminen lasten arkeen, lasta kuunnellen ja häntä osallistaen.
Toteutuminen	Uusi esiopetussuunnitelma on valmistunut ja se on otettu käyttöön 1.8.2016 alkaen. Toimintaa suunnitellaan ja kehitetään sekä arvioidaan sen mukaisesti.	

Henkilöstösuunnitelma 2016 – 2018

Myttälän ryhmäperhepäiväkodin lakkauttaminen merkitsi yhden määräaikaisen päivähoitajan toimen vähennystä 1.8.2016 alkaen. Vähenevä lapsimäärä tulee tiivistämään varhaiskasvatuksen kenttää edelleen.

TEHTÄVÄ: LUKIOPALVELUT

Tavoitteet

Lukion toiminta-ajatuksena on opiskelemaan oppiminen, kasvattaminen oma-aloitteisuuteen, oppimaan elämään sopusoinnussa luonnon kanssa, sosiaalisen, eettisen ja esteettisen kasvun tukeminen sekä kyky tuntee vastuuta omasta toiminnastaan. Lukiokoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa opiskelu yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa.

Tavoite 1	Lukio-opintojen vetovoimaisuus Pälkäneen lukio vastaa haasteisiin, joita ovat ammatillisen koulutuksen vetovoiman kasvu, erikoislukiot ja naapurikuntien lukioiden tarjoamat mahdollisuudet. Markkinoimme aktiivisesti lukiotamme lähialueiden yläkouluihin, ja olemme mukana erilaisissa lähialueen jatko-opintoja esittelevissä tapahtumissa.
------------------	---

	Mittari Lukion oppilasmäärä lukuvuonna 2015-2016 on 76. Keväällä 2015 Pälkäneen yhteiskoulun oppilaista lukiokoulutukseen hakeneista 57% tuli Pälkäneen lukioon.	Tavoitetaso Vuotuisen lukion aloittavien määrän nostaminen yli 30 opiskelijaan. Saada vähintään 70% yhteiskoulun 9.luokkalaisista lukio-opintoihin hakeutuvista jatkamaan opintojaan Pälkäneen lukiossa.
Toteutuminen	Lukion aloitti 30 uutta opiskelijaa. 63 % yhteiskoulun lukioon hakeneista tuli Pälkäneen lukioon.	

Tavoite 2	TVT:n käyttö ja uusi opetussuunnitelma Sähköiset ylioppilaskirjoitukset alkavat vaiheittain syksyllä 2016. Pälkäneen lukio kannustaa opettajia kouluttautumaan TVT:n taidoissa. Lukiossa aloittaneet opiskelijat saavat kannettavat tietokoneet käyttöönsä. Ohjaamme opiskelijoita tietokoneen tehokkaaseen käyttöön opiskelussa ja valmennamme heitä kohti sähköisiä ylioppilaskirjoituksia. Pälkäneen lukio tekee uutta opetussuunnitelmaa yhdessä Tampereen ja seutukunnan kanssa. Tavoite on saada opetussuunnitelmatyö valmiiksi ja käyttöön 1.8.2016.	
	Mittari Opetushenkilöstön kouluttautumisen seuranta ja raportointi. Uusi lukion opetussuunnitelma 2016.	Tavoitetaso Jokainen lukion opettaja osallistuu vähintään yhteen koulutukseen. Sähköisten ylioppilaskirjoitusten järjestelyt onnistuvat. Uusi opetussuunnitelma käyttöön 1.8.2016
Toteutuminen	Uusi opetussuunnitelma otettiin käyttöön lukion aloittavilla opiskelijoilla 1.8.2016. Kouluttautuminen on toteutunut tavoitteen mukaisesti. Pälkäneen lukion ensimmäiset sähköiset ylioppilaskirjoitukset sujuivat ongelmitta.	

Tunnusluvut / Lukiopalvelut

Tunnusluku	TA 2016	TP 2016	oppilaita 2014	oppilaita 2015	oppilaita 2016
Tehtävän nettomenot €/oppilas	11 799	9621	75	76	89

TEHTÄVÄ: KIRJASTOPALVELUT

Kunnalla on pääkirjasto Onkkaalassa, lähikirjasto Luopioisissa ja lainausasemat Aitoossa, Laitikkalassa, Salmentakana ja Sappeessa. Kirjastoautopalveluita ostetaan Padasjoen kunnalta ja Hämeenlinnan kaupungilta. Pälkäneen kirjasto kuuluu Pirkanmaan kirjastojen PIKI-yhteisjärjestelmään.

Pääkirjaston, Luopioisten ja Aitoon aineistolainat 2014, 2015 ja 2016:

	2014	2015	2016	muutos 2015 - 2016
pääkirjasto	72676	77876	78179	+ 303 (+ 0,4%)
Luopioisten kirjasto	16926	14778	15364	+ 586 (+4%)

Aitoon lainausasema	6043	5469	5024	-445 (-8,1%)
Laitikkalan lainausasema	1005	1027	862	-165 (-16,1%)
Salmentaan lainausasema	221	252	282	+ 30 (+ 11,9%)
Luikkalan kesäkirjasto	164	117	-	-
Sappeen lainausasema	257	217	357	+ 140 (+ 64,5%)
kirjastoautopysäkit				
-Kuohijoen pysäkki	299	380	306	-74 (-19,5%)
-Padasjoen auton pysäkit	7085	6887	4636	-2251 (-32,7%)
saadut kaukolainat PIKI-seudun ulkopuolelta	18	24	126	+ 102 (+425%)
YHTEENSÄ	104694	107027	105136	-1891 (-1,8%)

PIKI-kirjastojen yhteisesti hankkimien E-kirjojen lainaus ei ole mukana tilastossa. Lainoja oli Pälkäneen osalta laskennallisesti 527. E-lehtiä luettiin Pälkäneen kirjastossa 1373 kertaa.

Vuoden 2015 toimintatilastoihin perustuvia vertailutietoja:

	Pälkäne	maaseutumaiset kunnat	Pirkanmaa	koko maa
Aineistokulut/asukas	11,24 €	10,53 €	6,9 €	6,72 €
Toimintakulut/asukas	55,3 €	66,71 €	57,2 €	58,3 €
Henkilöstökulut/asukas	28,32 €	34,91 €	30,7 €	31,6 €
Kirjaston palkk. htv:t/1000 as.	0,73	0,85	0,76	0,74
Kokonaislainaus/asukasluku	15,92	14,12	19,2	16,4

Hankkeet

Aluehallintovirasto on myöntänyt 10000 euroa Luopioisten kirjaston omatoimiaukioloajan toteuttamiseen. Järjestelmän laite- ja ohjelmahankinnat on kilpailutettu. Fantasiailta ja muita teemailtoja –hankkeeseen on myönnetty 2000 euroa. Pälkäneen kirjasto on myös mukana Etelä-Pirkanmaan kirjastojen yhteisessä tulevaisuuden kirjastopalvelujen kehittämistä koskevassa hankkeessa sekä useiden Pirkanmaan kirjastojen yhteisessä musiikkikirjastotoimintaa koskevassa kehittämishankkeessa.

Tavoite

Tavoite	Kirjastopalvelujen hyvä saavutettavuus ja käyttömäärä	
	Mittari Palvelupaikkojen sijainti ja aukioloajat sekä käyttömäärät	Tavoitetaso Kattavan palveluverkon säilyminen, käyttöön nähden riittävät aukioloajat ja lainaus vähintään maaseutumaisien kuntien keskiarvon tuntumassa. Lisäksi muuta sivistystä edistävää kirjastonkäyttöä.
Toteutuminen	Palveluverkko on säilynyt kattavana ja aukioloajat edellisten vuosien kaltaisina. Sappeen lainausaseman aukiolo muuttui jokaviikkoiseksi 1.9.2016 alkaen. Lainaus aukiolotuntia kohden v. 2016 oli pääkirjastossa 46,2, Luopioisten kirjastossa 19,4, Aitoossa 17,3, Laitikkalassa 8,5, Salmentakana 4, Sappeessa 7,2, Kuohijoen pysäkillä 43,7 ja Padasjoen auton pysäkeillä 30,4. Muuta kirjastonkäyttöä on erityisesti kirjastonkäytönopetus ja vinkkaus.	

TEHTÄVÄ: KANSALAI SOPISTO

Kansalaisopiston palvelut järjestetään ostopalveluna Valkeakoski-opistolta vuodesta 2012 alkaen.

Tavoite 1	Kansalaisopistotoiminnan toteuttaminen monipuolisena sekä määrällisesti ja laadullisesti riittävän tasoisena	
	Mittari	Tavoitetaso
	Opetustuntimäärä ja opiskelijamäärä	5000 opetustuntia 900 opiskelijaa (netto)
Toteutuminen	4809 opetustuntia, 952 netto-opiskelijaa	

Sivistyslautakunta	TA 2015	TA 2016	TS 2017	TS 2018
Koneet ja kalusto				
Menot	40 000	55 000	30 000	25 000
Tulot				
Netto	40 000	55 000	30 000	25 000
Menot yhteensä	40 000	55 000	30 000	25 000
Tulot yhteensä				
Netto yhteensä	40 000	55 000	30 000	25 000

Selite:

Vuosi 2016: koulujen ja päiväkotien kalustohankintoihin 40 000€,

Luopioisten kirjaston omatoimilainauksen laitteisto 15 000€

Talous

4100 KOULUTUS- JA KIRJASTOPALVELUT

TOIMINTATULOT	TP 2015	TA 2016	Muutos	TA + muutos	TP 2016	Poikkeama
Myyntitulot	277 758	199 691	▼	199 691	257 987	58 296
Maksutulot	464 181	518 110	▲	518 110	446 796	-71 314
Tuet ja avustukset	54 627	20 000	▼	20 000	44 220	24 220
Muut tulot	44 866	4 725	▼	4 725	27 112	22 387
Sisäiset erät		0				0
Toimintatulot yhteensä	841 232	742 526		742 526	776 115	33 589
TOIMINTAMENOT						
Henkilöstömenot	6 999 104	7 270 593	▲	7 270 593	7 155 275	115 318
Palvelujen ostot	1 529 632	1 580 453	▲	1 580 453	1 737 059	-156 606
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	280 709	385 540	▲	385 540	355 463	30 077
Avustukset	283 880	321 200	▲	321 200	301 310	19 890
Muut menot	140 630	139 345	▼	139 345	167 958	-28 613
Sisäiset erät	2 931 393	3 338 328	▲	3 338 328	3 280 135	78 193
Toimintamenot yhteensä	12 165 348	13 035 459		13 035 459	12 977 200	58 259
TOIMINTAJÄÄMÄ/-KATE	-11 324 116	-11 961 378		-12 292 933	-12 201 085	91 848
Suunnitelmajaksot	-60 266	-21 003		-21 003	-62 336	
TULOS	-11 384 382	-11 982 381		-12 313 936	-12 263 421	

TOIMIELIN:
TEHTÄVÄALUE:
TILIVELVOLLINEN:

Vapaa-aikalautakunta
4200 Vapaa-aikapalvelut
Sivistystoimenjohtaja

Vapaa-aikatoimi tarjoaa kuntalaisille monipuolisia vapaa-aikapalveluita. Kunta ylläpitää ja huolehtii tiloista ja alueista, joissa voi harrastaa liikuntaa, nuorisotyötä ja kulttuuria. Kunta tuottaa itse palveluita, tekee yhteistyötä yhdistysten kanssa ja tukee paikallisten yhdistysten ja muiden tahojen harrastustoimintaa.

Tilinpäätös 2016

TEHTÄVÄ: Nuorisotyöpalvelut

Nuorisotyön tehtävä on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja.

Nuorisotoimi järjestää nuorisotilatoimintaa yhteistyössä järjestöjen kanssa Pälkäneellä Nuakkarilla ja Yhdistysnurkassa Luopioisissa. Yhteiskoulussa ja lukiossa pidetään nuorisotyöntekijän tunteja ajankohtaisista teemoista ja yksilötyössä tavataan nuoria henkilökohtaisesti. Yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa kehitetään nuorten palveluverkostoa, tuetaan aikuisuuteen kasvamista, puututaan epäkohtiin ja järjestetään toimintoja. Nuorisotyössä vahvistetaan nuorten osallisuutta ja sosiaalisten taitojen kehittymistä.

Tavoitteet

Tavoite 1	Nuorisotyön perussuunnitelman hyödyntäminen raportoinnissa	
	Mittari Toteutuma –sarake toimiva osa taulukkoa. Jatkossa Nuorisotyön suunnittelu ja tilastointi taulukon avulla.	Tavoitetaso Nuorisotyön raportointi osaksi perussuunnitelma-taulukkoa.
Toteutuminen	Vuoden 2016 tilastointi on raportoitu osaksi nuorisotyön perussuunnitelmaa.	
Tavoite 2	Koulutuksen ja työelämän ulkopuolisten nuorten tavoittaminen	
	Mittari Malli toimetomien nuorten tavoittamiseksi	Tavoitetaso Etsivä työ ja viikkotoiminta osaksi nuorten palveluverkostoa
Toteutuminen	Starttipaja on toiminut nuorten aikuisten viikkotoimintana ja kuntouttavana työtoimintana. Etsivän nuorisotyö rooli vaatii edelleen selkeyttämistä. Molemmat toiminnot ovat kiinteä osa nuorten palveluverkostoa.	
Tavoite 3	Nuorten vaikutusmahdollisuuksien ja kuulemisen vahvistaminen	
	Mittari Nuorten vaikuttamiselle oma merkki/logo ja sen näkyminen nuorten aloitteesta toteutuneissa asioissa.	Tavoitetaso Nuoret oppivat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia
Toteutuminen	Leimasin valmistui keväällä 2016. Lisäksi nuorten ääntä tuottavan ja vaikuttamiseen keskittyvän nettisivuston suunnittelu aloitettiin. Tehdyistä toimenpiteistä huolimatta nuorten vaikuttamisen edistäminen on haastavaa.	

TEHTÄVÄ: Kulttuuripalvelut

Kulttuuritoimen päätehtävänä on vaalia pälkäneläistä kulttuuriperintöä ja edistää ja tukea järjestöjen kulttuuritoimintaa. Järjestöjen elinvoimaisuuden tukemiseksi kulttuuritoimessa toteutetaan kulttuurituottajamallia. Lisäksi kulttuuritoimen tulee huolehtia valtakunnallisesti merkittävien juhlien kuten itsenäisyysjuhlan ja kansallisen veteraanipäivän juhlan järjestämisestä paikallisella tasolla. Kulttuuritoimi huolehtii myös järjestörekisteristä ja kunnan laitosten taideteosrekisteristä, jossa on noin 350 taideteosta.

Tavoitteet

Tavoite 1	Suomi100-juhlavuoden toteutussuunnitelma	
	Mittari Juhlavuoden suunnittelu yhdessä eri sidosryhmien kanssa	Tavoitetaso Monipuolinen juhlavuoden suunnitelma
Toteutuminen	Pälkäne juhlii satavuotiasta Suoma teemalla ”Sata luukua Suomen itsenäisyyteen”. Sata tapahtumaa on suunniteltu ja kirjattu toteutettaviksi juhlavuoden aikana. Valtioneuvoston kanslia on liittänyt 18.11.2016 kalenterin Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden 2017 ohjelmaan.	
Tavoite 2	Kulttuurikasvatusohjelman käyttöönotto	
	Mittari Yhteistyö Pälkäneen peruskoulujen opetushenkilöstön kanssa	Tavoitetaso Toimivia työpajoja, taiteilijavierailuita ja muita työmuotoja jokaisella luokkasteella.
Toteutuminen	Pälkäneen peruskoulun kulttuurikasvatusohjelma ”Kulttuuripolku” on otettu käyttöön. Syksyllä 2016 kouluilla toteutettiin teatteri- ja tanssityöpajat.	
Tavoite 3	Kulttuuripalvelukyselyn tulosten hyödyntäminen	
	Mittari Yhteenveto ja analyysi kulttuuripalvelukyselyn tuloksista	Tavoitetaso Kulttuuripalveluiden kehittäminen kuntalaisia osallistavammaksi toiminnaksi
Toteutuminen	Vierasvenesataman lavan suunnitelma on tekeillä. Konsertti- ja muuta musiikkitoimintaa on kehitetty kolmannen sektorin kanssa.	

TEHTÄVÄ: Liikuntapalvelut

Liikunta- ja vapaa-aikatoimi luo edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, tukemalla kansalaistoimintaa, tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntaa ottaen huomioon myös erityisryhmät.

TEHTÄVÄALUE / TEHTÄVÄ

Tavoitteet

Tavoite 1	Uuden liikuntalain tavoitteiden edistäminen	
	Mittari Liikunnan aseman vahvistaminen kunnan peruspalveluissa	Tavoitetaso Kehitetään mallia, jossa kuullaan asukkaita liikuntaa koskevissa keskeisissä päätöksissä
Toteutuminen	Liikuntahallin suunnittelussa on otettu eri käyttäjäryhmiä ja kuntalaisia mukaan suunnitteluun. Liikunta- ja vapaa-aikapalvelut ovat keskeisesti mukana kunnan uudessa elinvoimastrategiassa, johon oleellisesti kuuluu kuntalaisten kuuleminen.	

Tavoite 2	Terveysliikunnan kehittämishanke liikuntaneuvonnan avulla	
	Mittari Haetaan AVI:lta avustusta terveystuotantohankkeeseen.	Tavoitetaso Lisätä omatoimista liikuntaa ja kehittää matalan kynnyksen harrasteliikunnan mahdollisuuksia
Toteutuminen	Hanketta on viety eteenpäin hankesuunnitelman mukaisesti ja avustusta on haettu edelleen vuodelle 2017.	

Tavoite 3	Liikuntapalvelukyselyn tulosten hyödyntäminen	
	Mittari Laaditaan toimenpideohjelma tulosten perusteella	Tavoitetaso Toteutetaan tai kehitetään kyselyssä esille nousseita asioita 1-2 / vuosi
Toteutuminen	On toteutettu kolmannen sektorin kanssa Luopioisten kuntoradan korjaus- ja kehittämishanke sekä suunniteltu Aitoon kuntoradan peruskorjaus ja laadittu Onkkaalan lähi-liikuntapuiston suunnitelma.	

Investointisuunnitelma 2016-2018

Vapaa-alkalautakunta	TA 2015	TA 2016	TS 2017	TS 2018
Liikuntapaikat				
Menot	110 000	70 000	0	0
Tulot	0	0	0	0
Netto	110 000	70 000	0	0
Menot yhteensä	110 000	70 000	0	0
Tulot yhteensä	0	0	0	0
Netto yhteensä	110 000	70 000	0	0

Selite:

Liikuntapaikat ja nuorisotilat:

2016: Aitoon kuntoradan muutostyöt 60 000 euroa
 2016: Luopioisten kuntoradan kunnostushanke 10 000 euroa

2016: Sappeen-Laipanmaa yhdyspolkureitin muutostyöt 10 000 euroa

2016: Onkkaalan urheilukentän suorituspaikkojen peruskorjaus ja kahvion kalustohankinnat 15 000 euroa

2016: Kostian koulun lähiliikuntapaikka 25 500 euroa (omavastuuosuus 15.500 euroa)

2016: Onkkaalan nuorisotilan keittiön muutostyöt ja kalustohankinnat 10 000 euroa

2017: Onkkaalan urheilukentän traktori- ja kalustovarasto 50 000 euroa

Henkilöstösuunnitelma 2016 – 2018

Vapaa-ajan ohjaajan palvelut toteutetaan edelleen ostopalvelusopimuksella (Luja-Lukko). Kulttuurituottajan työpanos kulttuuripalveluissa on 60% työajalla ja loput (40%) kokoaikaisesta työajasta käytetään keskushallinnon alaisiin tehtäviin.

Talous

4200 VAPAA-AIKAPALVELUT

TOIMINTATULOT	TP 2015	TA 2016	Muutos	TA + muutos	TP 2016	Poikkeama
Myyntitulot	7 093	6 200	▼	6 200	5 595	-605
Maksutulot	46 560	43 800	▼	43 800	43 331	-469
Tuet ja avustukset	25 933	60 000	▲	60 000	81 886	21 886
Muut tulot	1 564		▼	0	2 771	2 771
Sisäiset erät	4 500	5 000	▲	5 000	4 500	-500
Toimintatulot yhteensä	85 650	115 000		115 000	138 083	23 083
TOIMINTAMENOT						
Henkilöstömenot	209 200	262 536	▲	282 536	253 739	28 797
Palvelujen ostot	95 384	108 150	▲	108 150	92 483	15 667
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	41 899	49 984	▲	49 984	45 747	4 237
Avustukset	46 481	41 000	▼	41 000	48 949	-7 949
Muut menot	4 699	4 258	▼	4 258	4 079	179
Sisäiset erät	190 875	255 229	▲	255 229	193 019	62 210
Toimintamenot yhteensä	588 537	721 157	20 000	741 157	638 016	103 141
TOIMINTAJÄÄMÄ/-KATE	-502 886	-606 157		-626 157	-499 933	
Suunnitelmapoistot	-82 281	-28 359		-28 359	-76 373	
TULOS	-585 167	-634 516		-654 516	-576 306	

TOIMIELIN: Tekninen lautakunta
TEHTÄVÄALUE: 5100 Tekniset palvelut
TILIVELVOLLINEN: Tekninen johtaja

Selostus tehtäväalueesta:

Sisältää keskitettyjen osastopalveluiden, jätehuollon, vuokratalojen, liikenneväylien ja yleisten alueiden, kiinteistöpalveluiden, maa- ja metsäalueiden sekä pelastuspalveluiden tehtävät.

Tilinpäätös 2016

TEHTÄVÄALUE / TEHTÄVÄ

Teknisten palveluiden keskitetyt osastopalvelut ja hallintoon liittyvät tehtävät sekä asiakaspalvelu hoidetaan Pälkäneen teknisessä toimistossa. Siivous- ja ruokahuoltopäällikön toimisto sijaitsee Luopioisten vanhan teknisen toimiston tiloissa.

Liikenneväylien, yleisten alueiden ja kiinteistöjen kunnossapito- ja hoitotehtävissä on yhteensä 9 henkilöä. Liikenneväylien ja kiinteistöjen koncelliset kunnossapitotyöt teetetään ostopalveluna. Osa-aikaeläkejärjestelyiden myötä ostopalveluilla on yhä suurempi rooli kunnossapito- ja hoitotehtävissä.

Siivous- ja ruokahuolto siirtyi teknisen toimen alaisuuteen kesällä 2013.

Jätehuollon tehtävät hoitaa Pirkanmaan jätehuolto Oy, jonka yksi omistajakunnista Pälkäneen kunta on.

Pelastuspalvelut hoidetaan Tampereen Aluepelastuslaitoksen toimesta.

Pälkäneen Aluelämpö Oy:n koko osakekanta on Pälkäneen kunnan omistuksessa. Käytännön hoitotyö teetetään ostopalveluna.

Tavoitteet

Tavoite 1	Liikenneväylien ja yleisten alueiden hoidon laadun tasaisuus	
	Mittari	Tavoitetaso
	Katujen kunnossapito tehokasta Yleisten alueiden hoito korkeatasoista Viheralueiden, leikkikenttien ja kiinteistöjen piha-alueiden ilmeen kohennus Tyytyväiset käyttäjät	Hyvä hoitotaso kaikkina vuoden aikoina Positiivinen palaute
Toteutuminen	Talvikaudella oli puutteellisuuksia Onkkaalan alueen katujen kunnossapidossa	

Tavoite 2	Eri hallintokunnille hyvät ja asialliset sekä turvalliset kiinteistöt	
	Positiivinen kuntakuva kuntalaisille ja kunnassa vierailijoille	
	Mittari	Tavoitetaso
	Kiinteistöjen kunto hyvä Taloautomaatiikkaa toimivaa Kuntalais palaute	LVI laitteet kunnossa Asiakastytyväisyys
Toteutuminen	Luopioisten koulun sisäilmatutkimuksia jatkettiin keväällä 2016. Kesällä tehtiin tiivistyskorjauksia. Yhteiskoulu / lukion B –siiven saneeraus tehtiin kesällä 2016	
Tavoite 3	Hyvin toimiva siivous ja ruokahuolto	
	Mittari	Tavoite
	Asiakastytyväisyys	Hyvä ruoka, puhtaat paikat
Toteutuminen		

Talous

5100 TEKNISET PALVELUT

TOIMINTATULOT	TP 2015	TA 2016	Muutos	TA +muutos	TP 2016	Poikkeama
Myyntitulot	291 473	205 500		205 500	316 704	111 204
Maksutulot	14 770	20 700		20 700	15 144	-5 556
Tuet ja avustukset	9 609	14 000		14 000	15 775	1 775
Muut tulot	1 193 030	1 458 196		1 458 196	1 283 806	-174 390
Sisäiset erät	1 542 178	1 946 364		1 946 364	1 807 095	-139 269
Toimintatulot yhteensä	3 051 061	3 644 760		3 644 760	3 438 524	-206 236
TOIMINTAMENOT						
Henkilöstömenot	472 253	510 979		510 979	534 703	-23 724
Palvelujen ostot	1 339 302	1 468 160		1 468 160	1 451 736	16 424
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 029 188	1 050 830		1 050 830	1 008 690	42 140
Avustukset						0
Muut menot	56 178	42 557		42 557	84 189	-41 632
Sisäiset erät	379 224	272 610		272 610	287 454	-14 844
Toimintamenot yhteensä	3 276 145	3 345 136	0	3 345 136	3 366 772	-21 636
TOIMINTAJÄÄMÄ/-KATE	-225 084	299 624	0	299 624	71 752	-227 872
Suunnitelmapoistot	-1 480 623	-749 838		-1 480 623	-1 532 540	
TULOS	-1 705 707	-450 214		-1 180 999	-1 460 788	

TOIMIELIN:
TEHTÄVÄALUE:
TILIVELVOLLINEN:

Tekninen lautakunta
5150 Ruokahuolto- ja siivouspalvelut
Ruokahuolto- ja siivouspäällikkö

Selostus tehtäväalueesta: Kunnan ruokahuolto- ja siivousyksikkö tuottaa ateria- ja pesulapalvelut kunnan kaikkien hallintokuntien käyttöön ja huolehtii toimipisteiden siivouksesta.

Tilinpäätös 2016

TEHTÄVÄALUE / TEHTÄVÄ

Tavoitteet

Tavoite 1	Kokonaisvaltaisen asiakastyytyväisyyden saavuttaminen ja toimivien yhteistyömuotojen kehittäminen kouluruokailussa yhdessä koulujen, koko henkilöstön ja oppilaiden sekä vanhempien kanssa. Ylläpidetään ja kehitetään koululaisten ja lasten ruokasuositusten toteutumista.	
	Mittari Asiakaskyselyt Henkilöstöpalaute Vanhempien palaute	Tavoitetaso Palauteiden avulla saadaan tietoa siitä, onko ruokalista hyvä (6 viikon kierto) ja monipuolinen vai tuleeko sitä kehittää. Saadaan tietoa muuttuvista ruokailutottumuksista. Palautetta voidaan verrata hävikin määrään ja reagoida sen pienentämiseen
	Biojätteen määrän seuranta	Tavoitteena biojätteen määrän seurannan kehittäminen. Systemaattinen ja selkeä seuranta ja tavoitetason asettaminen.
	Salaatin ja kasvien menekin seuranta	Koululaisten ja lasten ruokasuositusten kokonaisvaltainen toteutuminen. Salaatin ja kasvien tavoitemenetti joka toimipisteen osalta keskimäärin 50 g/annos (puoli lautasellista).
	Koulu yhteistyöryhmän palaute	Kouluhenkilöstön kanssa tehtävän yhteistyön edelleen kehittäminen, erityisesti lautasmallin toteutumisen lisäämiseksi.
Lounastajien määrän seuranta	Tavoitteena kaikkien läsnä olevien oppilaiden ja lasten sekä henkilöstön ruokailu koulussa/päiväkodissa.	

<p>Toteutuminen</p>	<p>Asiakaskyselyt Asiakaskysely toteutettu keväällä 2016. Kyselyä kehitetty vuodesta 2015 niin, että uudesta kyselystä saadaan valmistusyksikkökohtaisia tuloksia. Koululaisille suunnatun kyselyn vastausprosentti on ollut 31. Lasten puolesta vastaukset on saatu henkilöstöltä (henkilöstökysely). Vuonna 2016 asiakastytyväisyys on ollut 89 % positiivista (kouluruuan arvosana yleisesti). Aitoo ja Kirkonkylä ovat jääneet ainoastaan alle tavoitteen. Molemmat ovat jakelukeittiöitä.</p> <p>Välipalalista uudistettu. Vuonna 2016 on tarjottu vähemmän sokeria sisältäviä välipaloja.</p> <p>Henkilöstöpalautte Vastauksia on tullut 85 kpl, mikä on lähellä 100 %. Ruuan laatu yleisesti saanut arvon 3,64/5.</p> <p>Vanhempien palaute Vanhempien kyselyä ei toteutettu, koska sen katsottiin olevan haasteellinen. Vanhempien on hankala tietää, mikä on lasten kokemus ruokailusta päivähoitossa. Vanhempien palaute otetaan muuten tarvittaessa vastaan jatkuvasti. Palautetta on tullut vuonna 2016 yksi, mikä on huomioitu.</p> <p>Biojätteen määrän seuranta Biojätteen määrän seurantaan ei ole tehty vuonna 2016 edistäviä toimenpiteitä. Siirtyy vuodelle 2017.</p> <p>Salaatin ja kasvisten menekin seuranta Salaatin ja kasvisten tavoitemenekki 50 g/annos (puoli lautasellista) ei ole toteutunut. Vuodesta 2015 ollaan parannettu 5 g.</p> <p>Kouluyhteistyöryhmän palaute Yhteistyöryhmä kokoontunut vuonna 2016 kolme kertaa. Suunniteltu Suomi 100 vuoden teemaa kouluruokailuun. Ryhmän kokoontumisissa tarkennettu yhteisiä sääntöjä retkieväiden hoitamisesta, sekä keskusteltu ruokailurauhasta ja terveellisen kouluruokailun toteutumisesta.</p> <p>Lounastajien määrän seuranta 93 % vastaajista on vastannut ruokailevansa koulussa 'aina kun olen koulussa'. Henkilökunnan seurannan mukaan (tarjottimien määrä) ruokailijoiden toteuma syksy 95 % (2015), kevät 80 %. Ruokailijoiden määrään vaikuttaa lukiolaisten ruokailijoiden määrän vähentyminen keväällä.</p>
----------------------------	---

<p>Tavoite 2</p>	<p>Vanhuksille tarjottavien aterioiden laadun ylläpitäminen ja ravitsemussuositusten toteutuminen yhdessä vanhushuollon henkilöstön kanssa.</p>	
	<p>Mittari Asiakaskyselyt Henkilöstön palaute Omaisten palaute</p> <p>Asiakkaiden painoindeksit</p> <p>Vanhustyöryhmän palaute</p>	<p>Tavoitetaso Kyselyjen palautteen parantuminen edellisestä vuodesta. Vanhusten yksilöllisten ravitsemusmieltymysten toteutuminen. Asiakkaille tarjotaan ravitsemukseltaan täysipainoiset ja asiakkaiden hyvinvointia ja elämyksiä tukevat ateriat.</p> <p>Painoindeksien pysyminen saavutetulla hyvinvointiin vaikuttavalla tavoitetasolla.</p> <p>Saavuttaa rakentava ja positiivinen tapa toimia sote yhteistyö alueen henkilöstön kanssa. Sosearuokaileville asiakkaille monipuolinen ja vaihteleva ruokalista.</p>
<p>Toteutuminen</p>	<p>Henkilöstön kysely Asiakaskysely toteutettu keväällä 2016 henkilöstön näkemyksen mukaan. Kyselyn tulosten mukaan ruuan laatu ollut 90 % positiivista.</p> <p>Asiakkaiden painoindeksit Painoindeksit pysyneet vanhushuollon mukaan tavoitetasolla.</p> <p>Vanhustyöryhmän palaute Rakennemuutettuja ruokia kehitetty asiakkaille sopivammaksi. Salaatin sijasta tarjotaan lämpimiä kasviksia. Soseaterian ravitsemuksellista tiheyttä parannettu.</p>	
<p>Tavoite 3</p>	<p>Yksikkökohtaisten kulujen tavoitetason saavuttaminen. Henkilöresurssien käyttöä tehostetaan yksiköiden muutoksiin sopeutuviksi hyödyntäen työaikaohjelmia ja tehtävänkierroa. Otetaan käyttöön ruokatuotanto-ohjelma, jolla tehostetaan prosesseja.</p>	
	<p>Mittari Henkilöstökulut</p> <p>Ostopalvelujen kustannukset</p> <p>Elintarvike ostojen kustannukset</p> <p>Prosessin kustannukset (tuotetun aterian hinta)</p>	<p>Tavoitetaso Pysyä yksikön budjetissa henkilöstökulujen osalta. Yksikön henkilöresurssit mitoitettu toiminnan edellyttämällä tavalla.</p> <p>Pysyminen kokonaisbudjetissa. Tehokas resurssien käyttäminen.</p> <p>Budjetissa pysyminen ja taloudellisemmaksi kehittyminen.</p> <p>Prosessin kustannusten pysyminen ennallaan. Toimintoja tehostetaan kone- ja laitehankinnoilla sekä raaka-aineostojen taloudellisuuden kehittämisellä. Biojätteen määrään vähentäminen.</p>

Toteutuminen	<p>Henkilöstökulut Henkilöstökulut pysyneet budjetissa. Alitimme talousarvion 76 000 eurolla.</p> <p>Ostopalvelujen kustannukset Ostopalvelujen kustannukset pysyneet budjetissa. Hienoinen ylitys 4000 euroa. Ylitys johtui täyttämättä jääneestä keittäjä-siivoojan paikasta.</p> <p>Elintarvike ostojen kustannukset Elintarvikeostot pysyneet budjetissa</p> <p>Prosessin kustannukset (keskimääräinen tuotetun aterian hinta) Tuotetun aterian hinta laskenut hieman vuonna 2016, ollen 3,82</p>
---------------------	---

Ruokahuollon kaluste- ja laitehankinnat

2016 Päiväkoti Hermannin keittiön astialinjaston toiminnallisuuden parantaminen (10 000)

Toteutunut kesällä 2016.

2016 Kukkiakodon astianpesukoneen uusiminen (25 000)

Ei toteutunut vuonna 2016.

2016 Ruokatuotanto-ohjelman hankinta (10 000)

Toteutunut keväällä 2016.

2016 Selvitys omavalvontajärjestelmän hankinnasta

Siirtyy vuodelle 2018.

2016 Yhteiskoulun astianpesukoneen uusiminen (15 000)

Astianpalautuslinjaston uusiminen kesällä 2016.

Toteutunut kesällä 2016.

2016 Yhteiskoulun yhdistelmäuunin uusiminen (18 000)

Toteutunut kevät 2016.

2017 Kukkiakodon keittiön uusi painekeittokaappi (18 000), pisteeseen ei hankita rikkoutuneen padan tilalle keittopataa. Kaksi keittopataa on huonokuntoisia.

Hanke siirtyy vuodelle 2017.

2017 Harjutuulen keittiön uusi painekeittokaappi (18 000), pisteeseen ei hankita rikkoutuneen uunin tilalle uutta uunia. Yksi uuni on huonokuntoinen.

Hanke siirtyy vuodelle 2017.

Talous

5150 RUOKAHUOLTO- JA SIIVOUSPALVELUT

TOIMINTATULOT	TP 2015	TA 2016	Muutos	TA + muutos	TP 2016	Polkkeama
Myyntitulot	820 683	974 700	0	974 700	787 761	-186 939
Maksutulot	6 557	0	0	0	6 310	6 310
Tuet ja avustukset	25 151	0	0	0	22 284	22 284
Muut tulot	1 011	0	0	0	764	764
Sisäiset erät	1 231 519	1 349 200	0	1 349 200	1 322 573	-26 627
Toimintatulot yhteensä	2 084 920	2 323 900	0	2 323 900	2 139 692	-184 208
TOIMINTAMENOT						
Henkilöstömenot	1 079 575	1 175 542	0	1 175 542	1 101 038	74 504
Palvelujen ostot	193 939	195 875	0	195 875	194 725	1 150
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	504 563	625 960	0	625 960	491 082	134 878
Avustukset	0	0	0	0	0	0
Muut menot	3 308	3 098	0	3 098	3 463	-365
Sisäiset erät	237 724	257 510	0	257 510	225 774	31 736
Toimintamenot yhteensä	2 019 110	2 257 985	0	2 257 985	2 016 082	241 903
TOIMINTAJÄÄMÄ-KATE	65 810	65 915	0	65 915	123 610	
Suunnitelmapolstot	-113 675	-30 455		-30 455	-75 807	
TULOS	-47 865	35 460		35 460	47 803	

TOIMIELIN:
TEHTÄVÄALUE:
TILIVELVOLLINEN:

Rakennuslautakunta
5200 Rakennusvalvonta
Rakennustarkastaja

Selostus tehtäväalueesta:
 Sisältää rakennusvalvonnan tehtävät.

Tilinpäätös 2016

TEHTÄVÄALUE / TEHTÄVÄ

Tavoitteet

Tavoite 1	Lupa-asioiden käsittelyn sujuvuus ja tasapuolisen kohtelun varmistaminen.	
	Mittari viranhaltijapäätökset lautakuntapäätökset	Tavoitetaso 3 vko tarvittavien asiakirjojen saapumisesta 4 vko tarvittavien asiakirjojen saapumisesta
Toteutuminen	3 viikon tavoiteaikaan päästiin viranhaltijapäätösten osalta vain osittain. Lautakuntapäätösten osalta päästiin tavoitetasoon. Rakennuslupahakemusten määrä kasvoi jonkin verran edellisvuosiin verrattuna, mutta ei ole vielä kukaan hyvien talousvuosien tasolla.	
Tavoite 2	Edistää hyvää rakentamistapaa, kestävästä rakentamista ja tukea hyvää rakentamiskulttuuria.	
	Mittari asukastyytyväisyys	Tavoitetaso
Toteutuminen	Lupakäsittelyn ja neuvonnan keinoin pyrittiin pääsemään tavoitteeseen. Asiakkailta on tullut yleisesti ottaen hyvää palautetta. Puheluihin vastaaminen ja katselmusten järjestäminen ovat olleet hyvällä tasolla henkilöväjasta huolimatta. Lupakäsittely aikoja ovat pitkittäneet henkilöstön poissaolot.	
Tavoite 3	Huolehtia kaavoituksen toteutumisesta ja vaalia laadukkaan sekä viihtyisän ympäristön syntymistä ja säilyttämistä.	
	Mittari asukastyytyväisyys	Tavoitetaso
Toteutuminen	Asiakkailta on tullut yleisesti hyvää palautetta. Luvatonta rakentamista on ehditty vuoden aikana valvoa normaalia vähemmän.	

Talous

Toimintatuotot ylittyivät budjetoidusta muun muassa parin suuremman rakennushankkeen lupamaksujen ja lupamäärien kasvun myötä. Lisäksi kunnan omia rakennusprojekteja oli useampia. Toimintakulut taas ylittyivät henkilöstövaihdosten ja määräaikaistensa takia.

5200 RAKENNUSVALVONTA

TOIMINTATULOT	TP 2015	TA 2016	Muutos	TA + muutos	TP 2016	Poikkeama
Myyntitulot						
Maksutulot	79 062	80 000		80 000	89 478	9 478
Tuet ja avustukset						
Muut tulot						
Sisäiset erät	1 880				6 724	6 724
Toimintatulot yhteensä	80 942	80 000		80 000	96 202	16 202
TOIMINTAMENOT						
Henkilöstömenot	102 064	119 012		119 012	107 492	11 520
Palvelujen ostot	20 454	29 800		29 800	13 341	16 459
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	391	1 350		1 350	2 507	-1 157
Avustukset		0				
Muut menot	877	550		550	1 060	-510
Sisäiset erät	29 029	34 207		34 207	35 456	-1 249
Toimintamenot yhteensä	152 814	184 919		184 919	159 856	25 063
TOIMINTAJÄÄMÄ/-KATE	-71 872	-104 919		-104 919	-63 654	

TOIMIELIN: Ympäristölautakunta
TEHTÄVÄALUE: 5250 Ympäristönsuojelu
TILIVELVOLLINEN: Ympäristönsuojelusihteeri

Selostus tehtäväalueesta:

Sisältää ympäristönsuojelun sekä yksityistieasiat.

Tilinpäätös 2016

TEHTÄVÄALUE / TEHTÄVÄ

Ympäristönsuojelusihteerin toimenkuvaan kuuluu ympäristönsuojelu, Maa-ainesasiat, yksityistiet, työsuojelupäällikön tehtävät ja toimia paikkatiedon yhteyshenkilönä. Asioiden hallinta edellyttää priorisointia.

Tavoite	Toteutuminen
<p>Vuoden 2016 aikana aloitetaan ympäristölupavelvollisten laitosten suunnitelmallinen valvonta ohjelman mukaisesti. Lisäksi jatketaan pohjavesien suojelusuunnitelman toimenpide-ohjelmaa yhdessä vesihuoltolaitoksen kanssa.</p> <p>Pinta- ja pohjavesien seurantaa pyritään tekemään pitkäjänteisesti yhdessä vesihuolto-laitoksen kanssa. Järjestelmällistä ympäristön-seurantaa jatketaan resurssien mukaan.</p> <p>Haja-asutusalueiden kiinteistöjen jätevesijärjestelmien lupakirjauksien kirjaaminen paikkatietojärjestelmään tehdään palkkaamalla kesätyöntekijä. Tämän lisäksi ympäristötoimi suorittaa massiivisen sako- ja umpikaivokyselyn kesän aikana. Tämä palvelee järjestelmien valvontaa eri viranomaisten toimesta. Maa-ainesten oton viranomaistoiminta siirtyi vuoden 2015 aikana ympäristönsuojelulle ja maa-ainesten oton valvontaa tehdään aktiivisesti.</p> <p>Ympäristönsuojeluyksikkö vaikuttaa maan-käytön suunnitteluun siten, että asuin-ympäristöjen viihtyisyys ei heikkene. Kaava-lausunnoissa painotetaan viihtyisyyttä, paikallisia ympäristöarvoja ja terveellisyyttä. Paikallista ilmastoasioiden huomioimista lisätään edesauttamalla esim. bioenergian käyttöön-ottoa. Tehdään yhteistyötä erityisesti maan-käytön-, rakennusvalvonnan ja teknisen osaston kanssa. Keväisin tehdään rakennuslautakunnan kanssa yhdessä ns. kevätkatselmus. Pidetään yllä ja kehitetään ammattitaitoa. Seurataan lainsäädännön muutoksia.</p>	<p>Vuonna 2016 on tehty suunnitelmallista laitosvalvontaa ympäristö- ja maa-aineslupavelvollisissa laitoksissa. Suunnitelmallisia valvontatarkastuksia tehtiin 15. Pohjavesien pintoja on mitattu kaksi kertaa yhdessä vesilaitoksen kanssa. Ojavesinäytteitä on otettu muutamia Kukkialta, kukkian laskevista valtaojista ja Pinteleeseen laskevasta valtaojasta.</p> <p>Haja-asutusalueiden sako- ja umpikaivojen selvitystyötä tehtiin yhdessä teknisen toimen kanssa. Kesäharjoittelija teki kiinteistöille postituksen jonka raportointityö jatkuu edelleen opintojen loppupyönä. Kyselyn johdosta aiheutui huomattava yhteydenottohuumi joka vaikutti muihin töihin. Yksityisteiden kunnossapitoavustukset on myönnetty ympäristölautakunnan päätöksen mukaisesti. Perusparannusavustuksia myönnettiin aiempien vuosien tapaan.</p> <p>Työsuojelutarkastuksia oli muutamia sekä työpaikkaselvityskäyntejä. Kahden koulun kanssa käytiin läpi riskien arviointia.</p>

Talous

5250 YMPÄRISTÖNSUOJELU

TOIMINTATULOT	TP 2015	TA 2016	Muutos	TA + muutos	TP 2016	Poikkeama
Myyntitulot						
Maksutulot	14 505	5 000		5 000	19 617	14 617
Tuet ja avustukset						
Muut tulot	321				869	869
Sisäiset erät						
Toimintatulot yhteensä	14 826	5 000		5 000	20 486	15 486
TOIMINTAMENOT						
Henkilöstömenot	69 484	69 569		69 569	69 557	12
Palvelujen ostot	8 331	17 800		17 800	12 523	5 277
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 308	0			1 322	-1 322
Avustukset	118 664	128 000		128 000	127 583	417
Muut menot	1 552	4 250		4 250	900	3 350
Sisäiset erät	21 929	24 009		24 009	25 644	-1 635
Toimintamenot yhteensä	221 267	243 628		243 628	237 529	6 099
TOIMINTAJÄÄMÄ-KATE	-206 440	-238 628		-238 628	-217 043	

TOIMIELIN: Tekninen lautakunta
TEHTÄVÄALUE: Vesihuoltolaitos
TILIVELVOLLINEN: Tekninen johtaja

Selostus tehtäväalueesta:

Vesihuoltolaitos on taseyksikkö, jonka kustannuksia seurataan erillisenä yksikkönä. Hallinnollisesti vesihuoltolaitoksen asema ei poikkea muusta kunnan toiminnasta.

Tilinpäätös 2016

TEHTÄVÄALUE / TEHTÄVÄ

Vesihuoltolaitoksella on 4 pohjavedenottamoita, 5 paineenkorotusasemaa, 1 vesitorni ja 6 vedenmittausasemaa. Runkovesijohtoa on noin 211,2 km.

Viemärlaitoksella on 3 jätevedenpuhdistamoita, 35 käytössä olevaa jätevedenpumppaamoita, 1 sadevesipumppaamo ja 2 lietteiden kuivausyksikköä.. Lisäksi kunta hoitaa Luopioisissa yhtä teollisuuden jätevedenpuhdistamoita. Runkoviemäriverkoston pituus on noin 109,4 km.

Vesihuoltolaitoksen hoitoon osallistuu vakituisesti 2 laitoksenhoitajaa ja 1 korjaus- ja huoltomies ja hätätilanteisiin on varalla 1 varamies.

Tavoitteet

Tavoite 1	Laitosten lupaehtojen mukainen toiminta	
	Mittari Tarkkailutulokset	Tavoitetaso Lupaehtojen taso
Toteutuminen	<p>Puhdistamoilla pyritään noudattamaan lupamääräykset ja vesilaitoksilla tuotetaan juomavedelle annettujen määräysten mukaista vettä. Vuonna 2016 Talousvedestä otettiin 25kpl näytteitä ja 3 tapauksessa näytteet eivät täyttäneet talousvedelle asetettuja normeja. 3:ssa tapauksessa näytteet ylittivät pesäkeluvulle annetun tavoitearvon 100pmy/ml. Ylitykset eivät aiheuttaneet erityisiä toimenpiteitä.</p> <p>Puhdistamolla tehtiin 30 näytteenottokertaa 2016 vuoden aikana, näistä 4 kertaa puhdistamo ylitti sille määrättyt lupavaatimukset. Lupavaatimusten ylitys oli vähäistä ja se johtui jokaisella kerralla laitteen rikkoutumisesta/toimintahäiriöstä.</p> <p>Pirkanmaan ELY- keskus ja Kokemäen vesiensuojeluyhdistys tarkkailee ja raportoi puhdistamoiden tuloksista</p>	
Tavoite 2	Vesihuoltolaitoksen kustannusten ja tulojen tasapaino	

	Mittari Taloudellinen tulos	Tavoitetaso Tulojen ja menojen suhteen tasapaino
Toteutuminen	Kemikaalien optimointi on osalla laitoksia onnistunut ja kemikaalia on näin kulunut hieman vähemmän, Rautajärven ja Luopioisten laitoksilla kemikaalien kulutus hetkellisesti kasvoi, kun molempien puhdistamoiden alueella havaittiin viemärikaivon hajoaminen ja näin ollen hulevettä pääsi ylimääräistä puhdistamoille. Vesijohtojen korjaukset vähensivät hukaveden määrää 5% vuoden takaisesta, vaikkakin vuonna 2016 kärsittiin vuodoista, Etelä-Pätkäneen vesiosuuskunnan alueella oli 3 vuotoa ja vesihuoltolaitoksen alueella 7 vuotoa. Viemäriverkoston ongelmista kärsittiin myös 2016 vuonna poikkeuksellisen paljon, viemäritukoksia oli 6 kpl ja alkuvuodesta pumppaamoiden takaiskujen hajoamisia oli poikkeuksellisen paljon. Tommolon puhdistamon hyvä toiminta mahdollisti runsaan sako- ja umpikaivon vastaanoton, mistä saadaan puhdistamon toimintaan tuloja.	

Talous

Vesihuoltolain mukaan vesihuollon maksujen tulee olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen investoinnit ja kustannukset. Maksuihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle. Vesihuoltolaitoksen maksuja tarkasteltiin vuonna 2016 ja maksuja päätettiin nostaa talousvedenosalta 0,31€ ja viemärin osalta 0,36€ (ALV 0%). Seuraavan kerran taksoja tarkastellaan vuonna 2017.

Vesihuoltolaitoksen investoinnit/hankinnat 2016

- Loppujen himaniittisten vesijohtojen saneeraaminen
- Aitoon sako- ja umpikaivon vastaanottoasema
- Aitoon uusi kaivo, Talotekniikka (Kaivon teko aloitettu vuonna 2015)
- Venttiileiden korjauksia
- Epaalan kunnallistekniikka (aloitettu 2015 vuoden lopussa)
- Kukkolan kunnallistekniikka (aloitettu 2015 vuoden lopussa)
- Sappeen ja Aitoon puhdistamoiden alasajo (Yhdyslinjan käyttöönotto)
- Tommolon varavoima

VESIHUOLTOLAITOS

Sitovuustaso
YLI-/ALIJÄÄMÄ

TOIMINTATULOT	TP 2015	TA 2016	Muutos	TA + muutos	TP 2016	Polkkeama
Myyntitulot	835 152	848 000		848 000	902 130	54 130
Maksutulot		0				
Tuet ja avustukset		0				
Muut tulot	13 365	16 000		16 000	4 579	-11 421
Sisäiset erät	60 811	48 500		48 500	66 020	17 520
Toimintatulot yhteensä	909 128	912 500		912 500	972 729	60 229
TOIMINTAMENOT						
Henkilöstömenot	201 994	210 382		210 382	204 164	6 218
Palvelujen ostot	406 648	357 100		357 100	431 858	-74 758
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	203 523	174 150		174 150	200 519	-26 369
Avustukset		0				
Muut menot	7 441	4 300		4 300	5 177	-877
Sisäiset erät	84 596	75 953		75 953	112 534	-36 581
Toimintamenot yhteensä	904 202	821 885		821 885	954 252	-132 367
TOIMINTAJÄÄMÄ/-KATE	4 926	90 615		90 615	18 477	-80 719
Suunnitelmapoistot	-411 092	-330 985		-330 985	-583 462	
Rahoitustuotot ja -kulut	-47 841	-27 100		-27 100	-32 824	
Korkotuotot	509	400		400	254	
Muut rahoitustuotot	3 624	2 500		2 500	3 685	
Korkokulut	-51 715	-30 000		-30 000	-36 471	
Muut rahoituskulut	-259	0		0	-292	
Korvaus peruspääomasta	-20 063	-27 000		-27 000	-16 050	
Poistoeron lisäys/vähennys	9 137	9 137		9 137	9 306	
YLI-/ALIJÄÄMÄ	-464 933	-285 333		-285 333	-604 553	-319 220

2.2.2. Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Tuloslaskelmaosassa seurattavia määrärahoja ja tuloarvioita ovat verotulot, valtionosuudet, rahoitustulot ja -menot sekä satunnaiset. erät.

TULOSLASKELMAN TOTEUTUMISVERTAILU 2016	TA 2016	TA-muutokset	TA muutosten jälkeen	TP 2016	Poikkeama, eur
Toimintatuotot	9 866 328	-106 000	9 760 328	9 046 968	-713 360
Myyntituotot	2 258 931		2 258 931	2 327 610	68 679
Maksutuotot	667 610		667 610	622 277	-45 333
Tuet ja avustukset	917 894	-106 000	811 894	736 885	-75 009
Muut tuotot	1 683 921		1 683 921	1 408 689	-275 232
Sisäiset tuotot	4 337 972		4 337 972	3 951 507	-386 465
Toimintakulut	-47 826 974	-20 000	-47 846 974	-46 910 964	936 010
Henkilöstökulut	-11 936 533	-20 000	-11 956 533	-11 486 587	469 946
Palkat ja palkkiot	-8 992 579		-8 992 579	-8 543 434	449 145
Henkilöstösivukulut	-2 943 954		-2 943 954	-2 943 153	801
Eläkekulut	-2 330 878		-2 330 878	-2 445 002	-114 124
Muut henkilösivukulut	-613 073		-613 073	-498 152	114 921
Palvelujen ostot	-27 840 279		-27 840 279	-27 972 724	-132 445
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 371 312		-2 371 312	-2 179 775	191 537
Avustukset	-996 115		-996 115	-922 993	73 122
Muut kulut	-344 763		-344 763	-397 377	-52 614
Sisäiset kulut	-4 337 972		-4 337 972	-3 951 508	386 464
Toimintakate	-37 960 646	-20 000	-38 086 646	-37 863 996	222 650
Verotulot	22 244 000		22 244 000	22 994 018	750 018
Tulovero	19 071 000		19 071 000	19 630 242	559 242
Kiinteistövero	2 202 000		2 202 000	2 194 605	-7 395
Osuus yhteisöverotuloista	971 000		971 000	1 169 172	198 172
Valtionosuudet	17 022 306		17 022 306	17 065 725	43 419
Rahoitustuotot ja -kulut	-24 000		-24 000	50 039	74 039
Korkotuotot	20 000		20 000	4 424	-15 576
Muut rahoitustuotot	60 000		60 000	88 981	28 981
Korkokulut	-100 000		-100 000	-40 124	59 876
Muut rahoituskulut	-4 000		-4 000	-3 242	758
Vuosikate	1 281 660		1 155 660	2 245 786	1 090 126
Poistot pysyvistä vastaavista	-1 841 174		-1 841 174	-2 340 872	-499 698
Satunnaiset tuotot ja kulut					
Tilikauden tulos	-559 514		-559 514	-95 086	464 428
Poistoeron lis (-) / väh (+)	255 888		255 888	386 910	131 022
Varausten lis (-) / väh (+)					
Rahastojen lis (-) / väh (+)					
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-303 626		-303 626	291 825	595 451

Tilinpäätösvuoden positiivinen yllättäjä oli tuloveron kertymä. Verotulot kokonaisuudessaan toteutuivat 750 000 euroa suurempina kuin talousarviossa oli arvioitu ja siitä tuloveron osuus oli yli puoli miljoonaa. Myös yhteisöverotilitykset toteutuivat lähes 200 000 euroa suurempina kuin odotettiin, mutta edellisestä vuodesta jäätin kuitenkin muutamia kymmeniä tuhansia heikommaksi. Valtionosuudet ylittivät talousarvion noin 40 000 eurolla, vaikka kasvua edelliseen vuoteen oli lähes 860 000 euroa. Valtionosuuksien erittely on esitetty liitetietona 8.

Yhden prosenttisyksikön kunnallisveron tuotto	2013	2014	2015	2016
Yhden prosenttisyksikön kunnallisveron tuotto	919 663	912 890	899 569	934 773
Muutos ed. vuoteen	6,60 %	-0,74 %	-1,46 %	3,91 %
Kunnallisveroprosentti	20,00 %	20,50 %	21,00 %	21,00 %

Kiinteistöveroprosentit			
Vuosi	Yleinen	Vak. asuinrak.	Muut asuinrak.
2013	0,80	0,40	1,00
2014	0,80	0,40	1,00
2015	1,00	0,45	1,05
2016	1,00	0,45	1,05

Rahoitustuotot ja -kulut

RAHOITUSTUOTOT	TA 2016	TP 2016	ERO
Korkotuotot	20 000	4 424	-15 576
Korkotuotot antolainasta ulkopuolisille		3 734	
Maksuliikenneliikennekorot		436	
Muut korkotuotot		254	
Muut rahoitustuotot	60 000	88 981	28 981
Osinkotuotot ja peruspääoman korot		1 674	
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä		73 182	
Veroilittysten korot ja viivästyskorot		8 169	
Muut rahoitustuotot		5 956	
YHTEENSÄ	80 000	93 405	13 405
RAHOITUSKULUT	TA 2016	TP 2016	ERO
Korkokulut	-100 000	-40 124	59 876
Korkokulut lainoista ulkopuolisille		-40 124	
Muut korkokulut			
Muut rahoituskulut	-4 000	-3 242	758
Veroilittysten korot		-473	
Viivästyskorot ja korotukset		-202	
Muut rahoituskulut		-2 568	
YHTEENSÄ	-104 000	-43 366	60 634

2.2.3. Investointien toteutuminen

Investointien toteutumista tarkastellaan investointiosan hankkeittain ja hankeryhmittäin, mikä on valtuustoon nähden sitova taso. Hankeryhmä voi koostua useasta eri yksittäisestä kohteesta, joiden erittely talousarviossa on ohjeellinen. Rahoitusosuudet on merkitty ohjeistuksen mukaan tuloksi, kun oikeus tuloon on syntynyt. Investointiosa on bruttobudjetoitu

Investointimenojen toteutumisaste oli 52,9 prosenttia määrärahoista. Tulojen toteutumisaste oli 30,7. Nettoinvestointeina laskettuna talousarvion toteutumisaste oli 52,9 prosenttia. Lisämäärärahoja investointiosaan haettiin yhteensä 843 640 euroa.

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN

Kunnanhallitus	TA 2016	TA muutos	TA muut. jälk.	Toteutuma	Tot. %	Kok.kust. 2016
Maa- ja vesialueet						
Menot	100 000	188 000	288 000	314 650	109,25	
Tulot	200 000		200 000	6 857	3,43	
Netto	-100 000	188 000	88 000	307 793	349,76	
ATK - hankinnat						
Menot	25 000	155 640	180 640	161 124	89,20	
Tulot	0		0	0		
Netto	25 000	155 640	180 640	161 124	89,20	
Asunto-osakkeet						
Menot				0		
Tulot				49 615		
Netto				-49 615		
Sijoitukset / pitkävaikutteiset menot						
Menot		250 000	250 000	252 821	101,13	
Tulot		0	0	0		
Netto		250 000	250 000	252 821		
Hankevalmistelu						
Menot	20 000					
Tulot						
Netto	20 000					
Menot yhteensä	145 000	593 640	718 640	728 595	101,39	
Tulot yhteensä	200 000	0	200 000	56 472	28,24	
Netto yhteensä	-55 000	593 640	518 640	672 123	129,59	

Selite:

Maa- ja vesialueet: sisältää maan oston määrärahan sekä tonttien ja kiinteistöjen myyntituloarvion

ATK-hankinnat: valokuidun asennus maakaapelointityön yhteydessä, talous- ja palkkahallinnon perustamiskustannukset

Sijoitukset: Pälkäneen Valokuitu Oy:n pääomasijoitus, Osuuskunta Metsäliitto

Sivistyslautakunta	TA 2016	TA muutos	TA muut. jälk.	Toteutuma	Tot. %	Kok.kust. 2016
Koneet ja kalusto						
Menot	45 000			28 954	64,34	
Tulot						
Netto	45 000			28 954	64,34	
Menot yhteensä	45 000			28 954	64,34	
Tulot yhteensä						
Netto yhteensä	45 000			28 954	64,34	

Selite:

Koulujen ja päiväkotien kalustohankinnat, Luopioisten kirjaston omatoimilainauksen laitteisto

Vapaa-alkalautakunta	TA 2016	TA muutos	TA muut. jälk.	Toteutuma	Tot. %	Kok.kust. 2016
Liikuntapaikat						
Menot	120 500			39 681	32,93	
Tulot						
Netto	120 500			39 681	32,93	
Nuorisotila						
Menot	10 000			3 347	33,47	
Tulot	5 000			0		
Netto	5 000			3 347	66,94	
Menot yhteensä	130 500			43 028	32,97	
Tulot yhteensä	5 000			0		
Netto yhteensä	125 500			43 028	34,29	

Selite:

Aitoon kuntosalun muutostyöt

Onkkaalan urheilukentän suorituspaikkojen peruskorjaus ja kahvion kalustohankinnat

Kostian koulun lähiliikuntapaikka 25 500 euroa (omavastuuosuus 15.500 euroa)

Onkkaalan nuorisotilan keittiön muutostyöt ja kalustohankinnat

Tekninen lautakunta	TA 2016	TA muutos	TA muut. jälk.	Toteutuma	Tot. %	Kok.kust. 2016
Kiinteistöhankkeet						
Yhteiskoulun ilmanvaihto, alakerran til. järj. ja rak. B						
Menot	160 000	150 000	310 000	355 669	114,73	
Tulot						
Netto	160 000			355 669		
Hankevalmistelu						
Menot	20 000					
Tulot						
Netto	20 000					
Onkkaalan liikuntahalli, suunnittelu						
Menot	200 000			187 144	93,57	
Tulot						
Netto	200 000			187 144		
Onkkaalan liikuntahalli, toteutus						
Menot	1 300 000			173 711	13,36	
Tulot						
Netto	1 300 000			173 711		
Härjätuulen palvelukeskuksen muuttaminen tehostetun palveluasumisen yksiköksi						
Menot	40 000					
Tulot						
Netto	40 000					
Kunnanviraston varavoimakone						
Menot	40 000			12 065	30,16	
Tulot						
Netto	40 000			12 065	30,16	
Menot yhteensä	1 760 000	150 000	1 910 000	728 589		
Tulot yhteensä						
Netto yhteensä	1 760 000	150 000	1 910 000	728 589	38,15	
Ruokahuollon kaluste- ja laitehankinnat						
Kukkiakodin laitehankinnat	25 000			8370	33,48	
Ylä-aste lukion laitehankinnat	15 000			12056	80,37	
Hermannin päiväkodin keittiön muutostyöt	10 000					
Ruokahuolto-ohjelma Jamix	15 000			8 650	57,67	
Yhteiskoulun uuni	19 000			14388	75,73	
Yhteensä	84 000			43 464	51,74	
Peruskorjaushankkeet (max. 250 000 e)						
Aitoon leikkikentän rakentaminen	18 000			12 504	69,47	
Aitoon koulun sadevesiviemäröinti ja salaojitus	70 000					
Luopioisten koulun ilmastoinin rakentaminen	30 000	50 000	80 000	66975	83,72	
Luopioisten koulun salaojitus						
Yhteensä	118 000	50 000	168 000	79 479	47,31	
Kaavateiden rakentamiskohteet (max. 250 000 e)						
Eri kohteet, päällystäminen	50 000	50 000	100 000	159 950	159,95	
Tievalaistuksen rakentaminen	110 000					
Pukkiavuoren alue	30 000			38052	126,84	
Roholan alue	200 000					
Kantokyläntien tievalaistuksen rakentaminen	50 000			68038	136,08	
Yhteensä	440 000	50 000	490 000	266 040	54,29	
VESIHUOLTOLAITOS						
Epaalan alueen kunnallistekniikka						
Menot	200 000			64 409	32,20	225 492
Tulot				5 000		
Netto	200 000			59 409	29,70	
Roholan alueen kunnallistekniikka + siirtolinjan suunnittelu jvp:lle						
Menot	250 000					
Tulot						
Netto	250 000					0,00
Menot yhteensä	450 000	0	0	64 409	14,31	
Tulot yhteensä	0	0	0	5 000		
Netto yhteensä	450 000	0	0	59 409	13,20	

Vesihuoltolaitoksen eri kohteet (max. 250 000 e)	TA 2016	TA muutos	TA muut. jälk.	Toteutuma	Tot. %	Kok.kust. 2016
Pienet hankkeet	60 000			38 022	63,37	
Kukkolan alueen vesihuolto	130 000			88 977	68,44	103 194
Tommolan jvp:n varavoimakone	50 000			15 818	31,64	
Aitoon lisäkaivon rakentaminen ja linja Aitoon vesil.	237 000	-100 000	137 000	116 642	85,14	157 279
Putkistosaneeraukset	300 000			139 307	46,44	
Aitoon lietteen vastaanottoaseman rakentaminen	150 000	100 000	250 000	187 069	74,83	
Yhteensä	927 000	0	387 000	585 835	151,38	

INVESTOINNIT YHTEENSÄ	TA 2016	TA muutos	TA muut. jälk.	Toteutuma	Tot. %	Kok.kust. 2016
MENOT YHTEENSÄ	4 099 500	843 640	4 943 140	2 568 393	51,96	
TULOT YHTEENSÄ	205 000	0	200 000	61 472	30,74	
NETTO YHTEENSÄ	3 894 500	843 640	4 743 140	2 506 921	52,85	

2.2.4. Rahoitusosan toteutuminen

Rahoitusosan toteutumisessa seurataan antolainasaamisten lisäyksiä ja vähennyksiä, lainojen lisäyksiä ja vähennyksiä sekä oman pääoman muutoksia. Rahoituslaskelman valtuustoon nähden sitovia tasoja on investointimenot, antolainauksen lisäys sekä pitkäaikaisten lainojen lisäys.

Talousarvion rahoitusosan vertailu	TA 2016	TA- muutokset	TA muutosten jälkeen	TP 2016	Poikkeama
Toiminnan rahavirta	1 051 660		925 660	2 215 065	1 289 405
Vuosikate	1 281 660	-126 000	1 155 660	2 245 787	1 090 127
Tutorahoituksen korjauserät	-230 000		-230 000	-30 721	199 279
Investointien rahavirta	-3 864 500		-4 713 140	-2 481 594	2 231 546
Investointimenot	-4 099 500	-843 640	-4 943 140	-2 599 376	2 343 764
Rahoitusosuudet investointimenoihin	5 000			30 589	30 589
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntitulo	230 000		230 000	87 194	-142 806
Toiminta ja investoinnit, netto	-2 812 840		-3 787 480	-266 528	3 520 952
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset	68 083		68 083	113 122	45 039
Antolainasaamisten lisäyksen muille				0	
Antolainasaamisten vähennykset muilta	68 083		68 083	113 122	45 039
Lainakannan muutokset	3 138 759		3 138 759	-664 488	-3 803 247
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	4 000 000		4 000 000	0	-4 000 000
Liittymismaksuvelat	150 000				
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 011 241		-1 011 241	-664 488	346 753
Lyhytaikaisten lainojen muutokset					
Oman pääoman muutokset					
Muut maksuvalmiuden muutokset			0	731 190	731 190
Rahoituksen rahavirta	3 206 842		3 206 842	179 824	-3 027 018
Vaikutus maksuvalmiuteen	394 002		-580 638	-86 705	493 933
Rahavarat 31.12.	3 518 596			1 974 945	
Rahavarat 1.1.	3 124 594			1 888 240	
Rahavarojen muutos	394 002			-86 705	

Maksuvalmiuteen ovat vaikuttaneet vuosikatteen talousarviota selvästi parempi toteutuma ja etenkin se, ettei pitkäaikaista lainaa nostettu vielä tilivuoden aikana. Kunta lyhensi lainoja noin 0,7 milj. euroa. Vesihuoltolaitoksen liittymismaksut sisältyvät muihin maksuvalmiuden muutoksiin.

Yhteenvedo käyttötalouden määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

	MÄÄRÄRAHAT, tEUR					TULOARVIOT, tEUR					NETTO
	Alkup. TA	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	TP 2016	Poikkeama +all / -ylli	Alkup. TA	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	TP 2016	Poikkeama -all / +ylli	Poikkeama +all / -ylli
Tarkastuslautakunta											
Tarkastustoimi	15	0	15	16	-1	0	0	0	0	0	-1
Kunnanhallitus											
Yleishallinto	3 064	0	3 064	2 740	324	1 671	0	1 671	1 516	-155	169
Kehittämispalvelut	385		385	302	83	106	-106	0	5	5	88
Sosiaali- ja terveystoimi											
Sosiaalipalvelut	9 289	0	9 289	9 707	-418	265	0	265	209	-56	-474
Terveyspalvelut	14 464	0	14 464	14 062	402	0	0	0	0	0	402
Sivistyslautakunta											
Koulutus- ja kirjastopalv.	13 035	0	13 035	12 977	58	743	0	743	776	34	92
Vapaa-aikalautakunta											
Vapaa-aikapaivelut	721	20	741	638	103	115	0	115	138	23	126
Tekninen lautakunta											
Tekniset palvelut	3 345	0	3 345	3 367	-22	3 645	0	3 645	3 439	-206	-228
Vesihuoltolaitos	822	0	822	954	-132	912,5	0	913	973	60	-72
Ruokahuolto- ja siiv.palv.	2 258	0	2 258	2 016	242	2 324	0	2 324	2 140	-184	58
Rakennuslautakunta											
Rakennusvalvonta	185	0	185	160	25	80	0	80	96	16	41
Ympäristölautakunta											
Ympäristönsuojelu	244	0	244	238	6	5	0	5	20	15	22
YHTEENSÄ	47 827	20	47 847	47 176	671	9 866	-106	9 760	9 312	-448	223

3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1. Tuloslaskelma

KUNTA	1.1.-31.12.2016		1.1.-31.12.2015	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	2 327 610,25		2 294 996,15	
Maksutuotot	622 276,58		626 217,28	
Tuet ja avustukset	736 884,60		677 467,29	
Muut toimintatuotot	1 408 688,95	5 095 460,38	1 340 319,05	4 938 999,77
Toimintakulut				
Henkilöstökulut	-11 486 587,24		-11 208 276,98	
Palkat ja palkkiot	-8 543 433,76		-8 209 056,04	
Henkilöstösivukulut	-2 943 153,48		-2 999 220,94	
Eläkekulut	-2 445 001,55		-2 574 230,56	
Muut henkilösivukulut	-498 151,93		-424 990,38	
Palvelujen ostot	-27 972 724,43		-26 740 859,01	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 179 774,55		-2 134 336,89	
Avustukset muille	-922 992,70		-994 559,60	
Muut toimintakulut	-397 377,36	-42 959 456,28	-338 742,94	-41 416 775,42
Toimintakate		-37 863 995,90		-36 477 775,65
Verotulot	22 994 018,42	22 994 018,42	22 273 887,34	22 273 887,34
Valtionosuudet	17 065 725,00	17 065 725,00	16 207 389,00	16 207 389,00
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	4 423,91		12 101,48	
Muut rahoitustuotot	88 981,01		94 301,39	
Korkokulut	-40 123,80		-54 353,88	
Muut rahoituskulut	-3 241,89	50 039,23	-2 835,90	49 213,09
Vuosikate		2 245 786,75		2 052 713,78
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 340 872,06		-2 157 869,92	
Arvonalentumiset		-2 340 872,06		-2 157 869,92
Tilikauden tulos		-95 085,31		-105 156,14
Poistoeron lis (-) / väh (+)		386 910,28		386 728,02
Varausten lis (-) / väh (+)				
Rahastojen lis (-) / väh (+)				
Tilikauden yli-/alijäämä		291 824,97		281 571,88

3.2. Rahoituslaskelma

KUNTA	TP 2016	TP 2015
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	2 245 786,75	2 052 713,78
Satunnaiset erät		
Tulorahoituksen korjauserät	-30 721,27	-45 059,38
	<u>2 215 065,48</u>	<u>2 007 654,40</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-2 599 376,36	-3 169 778,35
Rahoitusosuudet investointimenoihin	30 589,00	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntitulo	87 193,70	91 401,00
	<u>-2 481 593,66</u>	<u>-3 078 377,35</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-266 528,18	-1 070 722,95
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset muille	0,00	-4 000,00
Antolainasaamisten vähennykset muilta	113 121,81	46 958,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-664 488,45	-712 334,19
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	23 580,98	-1 338,02
Saamisten muutos	-52 509,52	1 200 152,16
Korottomien velkojen muutos	760 118,80	-100 683,38
	<u>179 823,62</u>	<u>428 754,57</u>
Rahavarojen muutos	-86 704,56	-641 968,38
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	1 888 240,47	1 974 945,03
Rahavarat 1.1.	1 974 945,03	2 616 913,41
	<u>-86 704,56</u>	<u>-641 968,38</u>

3.3. Tase

KUNTA	31.12.2016	31.12.2015
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	78 327,23	58 001,37
Muut pitkävaikutteiset menot	148 654,12	168 046,48
	<u>226 981,35</u>	<u>226 047,85</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	4 178 565,49	3 859 636,19
Rakennukset	17 357 890,63	18 137 756,19
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 198 452,27	9 695 024,63
Koneet ja kalusto	245 761,04	287 412,10
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	375 502,50	409 039,24
	<u>32 356 171,93</u>	<u>32 388 868,35</u>
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	6 271 062,11	6 067 856,32
Muut lainasaamiset	378 183,83	491 305,64
Muut saamiset	13 710,00	13 710,00
	<u>6 662 955,94</u>	<u>6 572 871,96</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	39 246 109,22	39 187 788,16
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	529 786,67	532 782,84
	<u>529 786,67</u>	<u>532 782,84</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	558 936,47	586 584,06
Muut saamiset	348 011,84	329 617,67
Siirtosaamiset	295 845,17	223 041,33
	<u>1 202 793,48</u>	<u>1 139 243,06</u>
Rahat ja pankkisaamiset	1 888 240,47	1 974 945,03
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	3 091 033,95	3 114 188,09
VASTAAVAA	42 866 929,84	42 834 759,09

KUNTA	31.12.2016	31.12.2015
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	15 061 194,75	15 061 194,75
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	10 440 765,56	10 159 193,68
Tilikauden yli-/alijäämä	291 824,97	281 571,88
	25 793 785,28	25 501 960,31
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	4 728 998,77	5 115 909,05
Vapaaehtoiset varaukset	1 000 000,00	1 000 000,00
	5 728 998,77	6 115 909,05
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Lahjoitusrahastojen pääomat	665 093,45	644 508,64
	665 093,45	644 508,64
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 747 736,00	4 353 261,00
Lainat julkisyhteisöiltä	113 144,22	128 266,15
Muut velat	3 331 610,70	3 209 965,68
	7 192 490,92	7 691 492,83
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	605 525,00	645 525,00
Lainat julkisyhteisöiltä	15 121,94	18 963,46
Saadut ennakot	42 250,86	25 210,24
Ostovelat	1 246 291,50	474 067,40
Muut velat	424 814,10	350 037,25
Siirtovelat	1 152 558,02	1 367 084,91
	3 486 561,42	2 880 888,26
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	10 679 052,34	10 572 381,09
VASTATTAVAA	42 866 929,84	42 834 759,09

3.4. Konsernilaskelmat

KONSERNITULOSLASKELMA	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Toimintatuotot	22 450 899,09	21 678 023,84
Toimintakulut	-58 686 303,75	-56 598 985,51
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	13 832,67	628,54
Toimintakate	-36 221 571,99	-34 920 333,13
Verotulot	22 994 018,42	22 270 789,89
Valtionosuudet	17 065 725,00	16 207 389,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	8 582,77	20 629,69
Muut rahoitustuotot	91 871,52	96 075,89
Korkokulut	-159 008,85	-197 183,08
Muut rahoituskulut	-76 796,35	-79 930,22
Vuosikate	3 702 820,52	3 397 438,04
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-3 302 350,92	-3 099 347,62
Omistuksen eliminointierot	0,00	-8 434,97
Tilikauden tulos	400 469,60	289 655,45
Tilinpäätössiirrot	89,60	15 270,75
Tilikauden verot	-70 870,64	-35 987,98
Laskennalliset verot	-3 422,75	-19 666,35
Vähemmistöosuudet	-49 950,34	-25 045,00
Tilikauden yli-/alijäämä	276 315,47	224 226,87

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA	2016	2015
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	3 699 348,62	3 396 809,49
Tilikauden verot ja laskennalliset verot	-64 525,03	-52 216,11
Tulorahoituksen korjaukset	-9 525,63	-123 307,16
	3 625 297,96	3 221 286,22
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-4 428 516,42	-4 605 504,11
Rahoitusosuudet investointimenoihin	30 690,78	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulo	134 424,26	168 759,18
Pysyvien vastaavien myyntivoitot / -tappiot	30 183,44	44 466,96
	-4 233 217,94	-4 392 277,98
Toiminnan ja Investointien rahavirta	-607 919,98	-1 170 991,76
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset muille		-20 000,00
Antolainasaamisten vähennykset muilta	58 986,60	34 765,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2 204 000,00	100 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 070 461,60	-1 198 981,51
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-97 393,03	-18 558,56
Oman pääoman muutokset	-6 432,81	13 883,45
Muut maksuvalmiuden muutokset	1 059 670,27	1 361 453,80
Rahoituksen rahavirta	2 148 369,43	272 562,18
Rahavarojen muutos	1 540 449,45	-898 429,57
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	5 347 481,39	3 808 074,91
Rahavarat 1.1.	3 807 031,94	4 706 504,48
	1 540 449,45	-898 429,57

KONSERNITASE	31.12.2016	31.12.2015
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	372 449,89	333 976,99
Muut pitkävaikutteiset menot	322 463,94	325 453,15
	<u>694 913,83</u>	<u>659 430,14</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	4 679 828,79	4 231 690,96
Rakennukset	24 796 001,89	25 695 550,45
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 873 145,62	10 302 689,54
Koneet ja kalusto	1 966 651,61	2 067 275,29
Muut aineelliset hyödykkeet	15 711,30	17 731,27
Ennakkomaksut ja keskenkäiset hankinnat	1 824 029,14	954 737,19
	<u>44 155 368,15</u>	<u>43 269 674,70</u>
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosuudet	1 661 930,82	1 609 213,86
Muut osakkeet ja osuudet	435 877,80	434 772,72
Muut lainasaamiset	182 816,13	244 798,14
Muut saamiset	52 671,81	21 276,41
	<u>2 333 296,36</u>	<u>2 310 061,13</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	47 183 578,34	46 239 165,97
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	79 853,83	57 863,13
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	530 263,13	533 212,21
	<u>610 116,96</u>	<u>591 075,34</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	227 288,65	251 625,57
	<u>227 288,65</u>	<u>251 625,57</u>
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset		13,65
Laskennalliset verosaamiset	4 808,63	2 404,31
Muut saamiset	2 100,09	19,58
	<u>6 908,72</u>	<u>2 437,54</u>
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	1 400 950,20	1 537 587,21
Lainasaamiset	1 056,59	836,88
Laskennalliset verosaamiset	38,60	38,60
Muut saamiset	578 436,14	520 724,13
Siirtosaamiset	497 484,85	420 298,67
	<u>2 477 966,38</u>	<u>2 479 485,49</u>
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	224,13	
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin		31 807,99
Joukkovelkakirjalainasaamiset	68 022,63	68 465,55
Muut arvopaperit	17 278,59	17 438,05
	<u>85 525,35</u>	<u>117 711,59</u>
Rahat ja pankkisaamiset	5 262 116,25	3 690 363,33
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	8 059 805,35	6 541 623,52
VASTAAVAA	55 853 500,65	53 371 864,83

KONSERNITASE	31.12.2016	31.12.2015
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	15 055 259,98	15 055 259,98
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääomat	4 296,97	3 331,97
Arvonkorotusrahasto	6 860,00	6 860,00
Muut omat rahastot	21 170,79	25 438,23
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	17 091 490,78	16 862 387,57
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	276 315,47	224 226,87
	32 455 393,99	32 177 504,62
VÄHEMMISTÖOSUUDET	228 861,20	187 271,69
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	714 121,91	684 158,79
	714 121,91	684 158,79
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot		
Lahjoitusrahastojen pääomat	739 849,18	713 217,96
Muut toimeksiantojen pääomat	79 855,44	57 867,46
	819 704,62	771 085,42
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	7 284 471,50	7 139 270,84
Lainat julkisyhteisöiltä	1 257 946,09	1 397 490,67
Lainat muilta luotonantajilta	1 944 846,22	865 530,81
Muut velat	3 881 871,10	3 568 884,69
Laskennalliset verovelat	8 179,69	8 628,66
	14 377 314,60	12 979 805,67
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	961 320,28	976 385,35
Lainat julkisyhteisöiltä	161 308,35	193 768,11
Lainat muilta luotonantajilta	7 539,88	8 841,17
Saadut ennakot	83 078,78	60 163,20
Ostovelat	2 179 194,80	1 303 103,67
Muut velat	793 144,14	672 801,25
Siirtovelat	3 028 235,27	3 302 483,44
Laskennalliset verovelat	44 282,87	54 492,45
	7 258 104,37	6 572 038,64
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	21 635 418,97	19 551 844,31
VASTATTAVAA	55 853 500,69	53 371 864,83

4. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

4.1.1 Kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Jaksotuseriaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteisesti.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Valtuusto hyväksyi kunnan uuden poistosuunnitelman 8.2.2016 § 6. Uusi poistosuunnitelma astui voimaan vasta 1.1.2016, mutta sitä sovellettiin takautuvasti vuoden 2015 tilinpäätökseen. Uusi poistosuunnitelma kasvattaa kunnan vuosipoistojen summaa ja näin heikentää tulosta. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa *Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet*.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen tulevaisuudessa todennäköisesti kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuutta ei ole.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset ja rahoitusomaisuus on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintameno vähennykseksi.

Oikaisut, jotka on tehty edelliseltä tilikaudelta esitettäviin tietoihin

Edellisiin tilikausiin tehdyt oikaisut on esitetty liitetietojen kohdassa 25.

4.1.2 Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki tytäryhteisöt ja kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä. Osakkuusyhteisöistä yhdistelemättä on jätetty asunto-osakeyhtiöt ja Kiinteistö Oy Pälkäneen liikekeskus.

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen keskinäisen omistuksen eliminointi on tehty pariarvomenetelmällä.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty. Konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta.

Olenaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöistä asunto-osakeyhtiöistä on ilmoitettu liitetiedoissa yhtiön nimi, kotipaikka, omistusosuus, sekä osuus oman pääoman määrästä, vieraasta pääomasta sekä voitosta ja tappiosta siltä osin, kun tiedot on saatu.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kiinteistötytäryhtiön aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi ja jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisöjen poistojen oikaisuksi ja edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

4.2. Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Liitetieto 6

Kunnan ulkoiset toimintatuotot tehtäväalueittain	TP 2016	TP 2015
Yleishallinto	511 669,22	475 688,00
Sosiaali- ja terveyspalvelut	208 873,10	236 242,00
Opetus- ja kulttuuripalvelut	909 696,84	922 382,41
Yhdyskuntapalvelut	3 465 221,22	3 304 689,00
Kunnan toimintatuotot yhteensä	5 095 460,38	4 939 001,41

Liitetieto 7

Verotulojen erittely	TP 2016	TP 2015
Kunnan tulovero	19 630 241,80	18 890 942,00
Osuus yhteisöveron tuotoista	1 169 171,53	1 200 609,67
Kiinteistövero	2 194 605,09	2 182 335,00
Verotulot yhteensä	22 994 018,42	22 273 886,67

Liitetieto 8

Valtionosuuksien erittely	TP 2016	TP 2015
Laskennalliset valtionosuudet		
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	13 436 884,00	12 907 880,00
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	4 524 670,00	4 358 082,00
Opetus ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-895 829,00	-1 058 573,00
Valtionosuudet yhteensä	17 065 725,00	16 207 389,00

Liitetieto 9

Palvelujen ostojen erittely	TP 2016	TP 2015
Asiakaspalvelujen ostot	23 783 514	22 874 681
Muiden palvelujen ostot	3 575 353	3 946 544
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	27 358 867	26 821 225

Liitetieto 11 - Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista kunnan tilinpäätöksessä

Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Arvioidut poistoajat ja poistomenetelmät ovat:

Poistokohde	Poisto aika	Poistomenetelmä
Muut pitkävaikutteiset menot	2-20 vuotta	tasapoisto
Rakennukset	10-30 vuotta	tasapoisto
Kadut, tiet, torit ja puistot	15 vuotta	tasapoisto
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet	10-30 vuotta	tasapoisto
Koneet ja kalusto	3-15 vuotta	tasapoisto
Soranottoalueet		käytön mukaan
Rakennusten peruskorjaukset	10-30 vuotta	tasapoisto

Uusi poistosuunnitelma KV 8.2.2016 § 6.

Pienet käyttöomaisuushankinnat, joiden hankintameno on alle 10 000 euroa, on kirjattu pääsääntöisesti vuosikuluksi. Poistosuunnitelman mukaan poisto aika on aina suunnitelman mukainen lyhin poisto aika, ellei ole perusteluja pidemmälle poistojalla.

Liitetieto 12

Pakollisten varausten muutokset	Konserni		Kunta	
	TP 2016	TP 2015	TP 2016	TP 2015
Eläkevastuu* 1.1	0,00	300,87	0,00	0,00
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	-300,87	0,00	0,00
Eläkevastuu 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00
Potilasvakuutusmaksu 1.1.	672 823,88	665 410,15	0,00	0,00
Lisäykset tilikaudella	9 052,39	7 413,73	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella			0,00	0,00
Potilasvakuutusmaksu 31.12.	681 876,28	672 823,88	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset 1.1.	11 334,91	12 216,29	0,00	0,00
Lisäykset tilikaudella	22 955,57	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	2 044,86	881,37	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset 31.12.	32 245,63	11 334,91	0,00	0,00

* Eläkevastuu sis. vanhojen eläkkeiden eläkevastuun ja varhennettun eläkkeen eläkealenneman korvaukseksi myönnetty eläkkeet

Liitetieto 13

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot	Konserni		Kunta	
	TP 2016	TP 2015	TP 2016	TP 2015
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot	53 336,71	68 027,35	53 336,71	68 027,35
Muut myyntivoitot	14 252,41	90 385,72	0,00	0,00
Myyntivoitot yhteensä	67 589,12	158 413,07	53 336,71	68 027,35
Muut toimintakulut				
Käyttöomaisuuden myyntitappiot	38 481,83	28 527,77	22 615,44	22 967,97
Myyntitappiot yhteensä	38 481,83	28 527,77	22 615,44	22 967,97

Liitetieto 15

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely	Konserni		Kunta	
	TP 2016	TP 2015	TP 2016	TP 2015
Osinkotuotot muista yhteisöistä	1 673	1 351	1 673	1 329
Peruspääoman korot kuntayhtymistä	73 182	73 182	73 182	73 182
Osinkotuotot ja peruspääoman korkotuotot yht.	74 855	74 533	74 855	74 511

Liitetieto 16

Erittely poistoeron muutoksista	TP 2016	TP 2015
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos	0	0
Suunnitelman mukaisten poistojen ja verotuspoistojen erotus (-/+)	386 910	386 728
Poistoeron muutokset yhteensä	386 910	386 728

4.3. Tasetta koskevat liitetiedot**4.3.1. Taseen vastaavia koskevat liitetiedot****Liitetieto 18**

Arvonkorotukset	Konserni		Kunta	
	TP 2016	TP 2015	TP 2016	TP 2015
Maa- ja vesialueet				
Arvo 1.1	543,67	543,67	0,00	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotusten purku	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvo 31.12	543,67	543,67	0,00	0,00
Rakennukset	5 052 572,94	4 277 865,77	0,00	0,00
Arvonkorotusten muutos*	-179 985,08	774 707,17	0,00	0,00
Arvo 31.12	4 872 587,86	5 052 572,94	0,00	0,00
Arvonkorotukset yhteensä 31.12.	4 873 131,53	5 053 116,61	0,00	0,00

* PSHP

Liitetieto 19 - Aineelliset hyödykkeet, omistukset muissa yhteisöissä

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	Aineettomat hyödykkeet				Aineelliset hyödykkeet				Yhteensä	KAIKKI YHTEENSÄ
	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä	Maa-alueet	Rakennukset	Kilinteet rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Koaleneräiset hankinnat		
Poistamaton hankintameno 1.1.	58 001,37	168 046,48	226 047,85	3 859 636,19	18 137 756,19	9 695 024,63	287 412,10	409 039,24	32 388 868,35	32 614 916,20
Lisäykset tilikauden aikana	35 770,00		35 770,00	323 835,48			107 461,08	1 879 488,57	2 310 785,13	2 346 555,13
Rahoitusosuudet tilikaudella								30 589,00	30 589,00	30 589,00
Vähennykset tilikauden aikana			0,00	6 856,99					6 856,99	6 856,99
Silrot ennen väliä	2 917,00		2 917,00	1 950,81	611 065,46	1 242 315,31	24 187,73	-1 882 436,31	-2 917,00	0,00
Tilikauden poistot	18 361,14	19 392,36	37 753,50		1 390 931,02	738 887,67	173 299,87	0,00	2 303 118,56	2 340 872,06
Arvonlaskut ja niiden palautukset	0,00				0,00	0,00	0,00	0,00		0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	78 327,23	148 654,12	226 981,35	4 178 565,49	17 357 890,63	10 198 452,27	245 761,04	375 502,50	32 356 171,93	32 583 153,28
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpito- ja lausearvo 31.12.	78 327,23	148 654,12	226 981,35	4 178 565,49	17 357 890,63	10 198 452,27	245 761,04	375 502,50	32 356 171,93	32 583 153,28
Oleelliset lisäpoistot										
Erittely olennaisista lisäpoistoista	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Pysyvien vastaavien sijoitukset	Osakkeet ja osuudet				Jvk-, muut laina- ja muut saamiset				Yhteensä
	Osakkeet, konserniyhtiöt	Osakkeet, omistusyht. yhteisöt	Kuntayhtymä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Jvk-saamiset	Saamiset, konserni-yhteisöt	Saamiset, kuntayhtymät	Saamiset muut yhteisöt	
Poistamaton hankintameno 1.1.	1 068 087,98	1 703 567,76	3 071 841,29	224 359,28	0,00	234 314,51	0,00	256 991,13	491 305,84
Lisäykset	250 000,00			2 821,23					
Vähennykset		48 615,44							
Silrot ennen väliä									
Hankintameno 31.12.	1 318 087,98	1 653 952,32	3 071 841,29	227 180,52	0,00	209 422,70	0,00	168 761,13	378 183,83
Arvonlaskut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 318 087,98	1 653 952,32	3 071 841,29	227 180,52	0,00	209 422,70	0,00	168 761,13	378 183,83

Liitetieto 20-22

Omistukset muissa yhteisöissä	Kotipaikka	Omistusosuus		Kuntakonsernin osuus (tEUR)		
		Kunta	Konserni	omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta / tappiosta
Tytäryhteisöt						
Pälkäneen Asuntotuotanto Oy	Pälkäne	100,0 %	100,0 %	828	2 604	0
Pälkäneen Aluelämpö Oy	Pälkäne	100,0 %	100,0 %	583	2 021	164
Pälkäneen Valokuitu Oy	Pälkäne	100,0 %	100,0 %	45	541	
Kuntayhtymät						
Pirkanmaan sairaanhoitopiiri	Tampere	1,9 %	1,9 %	4 160	6 484	315
Valkeakosken seudun koulutuskuntayhtymä	Valkeakoski	1,6 %	1,6 %	214	27	-6
Pirkanmaan liitto	Tampere	1,3 %	1,3 %	22	15	2
Koulutuskeskus Tavastia	Hämeenlinna	0,2 %	0,2 %	46	19	1
Osakkuusyhteisöt						
Luopioisten vesihuolto Oy	Pälkäne	42,5 %	42,5 %	31	8	0
Kierteistö Oy Luopioisten Pienteollisuustalo	Pälkäne	48,6 %	48,6 %	69	2	1
Osakkuusyhteisöt, keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö, ei yhdistelty konsernitilinpäätökseen						
Kierteistö Oy Pälkäneen liikekeskus	Pälkäne	20,0 %	20,0 %	397	1	-2
Tredu-kiinteistöt Oy *	Tampere	1,2 %	0,6 %	688	19	0
Osakkuusyhteisöt, asunto-osakeyhtiöt, ei yhdistelty konsernitilinpäätökseen						
As Oy Rantakukkia	Pälkäne	26,5 %	26,5 %	77	1	0
As Oy Luopioisten Retkitie	Pälkäne	25,7 %	25,7 %	79	3	-1
As Oy Aitoonrivi	Pälkäne	26,6 %	26,6 %	67	1	0
As Oy Luopioisten Retkipirtti	Pälkäne	31,8 %	31,8 %	105	3	0
As Oy Kyläkantola	Pälkäne	37,1 %	37,1 %	109	0	0
As Oy Tiilivakki	Pälkäne	40,2 %	40,2 %	152	1	-1
As Oy Luopioisten Kokinrivi	Pälkäne	30,4 %	30,4 %	146	0	0
As Oy Luopioisten Kynnärötärha	Pälkäne	23,4 %	23,4 %	48	0	0

* Osuudet ovat vuoden 2015 tilinpäätöksen mukaiset, uusia tietoja ei saatu

Liitetieto 23

Saamisten erittely Kunta	TP 2016		TP 2015	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	6 641,22		
Lainasaamiset	209 422,70	0,00	234 314,51	0,00
Muut saamiset	0,00	5 297,22	0,00	7 600,52
Yhteensä	209 422,70	11 938,44	234 314,51	7 600,52
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	73 852,50	0,00	73 182,16
Yhteensä	0,00	73 852,50	0,00	73 182,16
Saamiset yhteensä	209 422,70	85 790,94	234 314,51	80 782,68

Liitetieto 24

Siirtosaamsiin sisältyvät olennaiset erät	Konserni		Kunta	
	TP 2016	TP 2015	TP 2016	TP 2015
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Siirtyvät korot	74 042,71	74 153,93	73 182,16	74 096,09
Kelan korvaus työterveyshuollosta	97 727,88	118 229,70	45 000,00	67 500,00
EU-tuet ja avustukset	0,00	0,00	0,00	0,00
KEVA varhe-eläkemaksupalautus	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut tuet ja avustukset valtiolta	92 830,40	46 590,35	92 830,40	46 590,35
Kangasalan kunta sote-palv. palaut.	33 163,00	0,00	33 163,00	0,00
Muut tulojäämät	201 133,28	181 324,68	51 669,61	34 855,93
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	498 897,27	420 298,66	295 845,17	223 042,37

4.3.2 Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 25

Oman pääoman erittely	Konserni		Kunta	
	TP 2016	TP 2015	TP 2016	TP 2015
Peruspääoma 1.1.	15 058 591,95	15 059 868,89	15 061 194,75	15 061 194,75
Lisäykset	965,00			
Vähennykset		1 276,74		
Peruspääoma 31.12.	15 059 556,95	15 058 591,95	15 061 194,75	15 061 194,75
Arvonkorotusrahasito 1.1.	6 860,00	6 892,73		
Lisäykset				
Vähennykset		32,73		
Arvonkorotusrahasito 31.12.	6 860,00	6 860,00		
Muut omat rahastot				
Muut omat rahastot yhteensä 1.1.	25 438,23	40 851,24		
Lisäykset				
Vähennykset	4 267,44	15 413,01		
Muut omat rahastot yhteensä 31.12.	21 170,79	25 438,23		
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	17 086 614,44	16 902 742,15	10 159 193,68	9 832 673,05
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	17 091 490,78	16 862 387,57	10 440 765,56	10 159 193,68
Tilikauden yli-/alijäämä	276 315,47	224 226,87	291 824,97	281 571,88
Oma pääoma yhteensä	32 455 393,99	32 177 504,62	26 793 785,28	25 501 960,31

Liitetieto 27

Pitkäaikaiset velat (yli viisi vuotta), kunta	TP 2016	TP 2015
Velan osuus, joka erääntyy 1.1.2021 jälkeen		
Lainat rahoituslaitoksilta	2 050 010,00	2 363 342,00
Lainat julkisyhteisöiltä	52 656,48	71 283,17
Pitkäaikaiset velat yhteensä	2 102 666,48	2 434 625,17

Liitetieto 29

Pakolliset varaukset	Konserni		Kunta	
	TP 2016	TP 2015	TP 2016	TP 2015
Potilasvahinkovakuutusmaksuvastuu	153 453			

Liitetieto 30

Vieras pääoma Kunta	TP 2016		TP 2015	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat		37 698,79		33 041,03
Yhteensä	0,00	37 698,79	0,00	33 041,03
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat		11 580,27		-506 383,39
Yhteensä	0,00	11 580,27	0,00	-506 383,39
Vieras pääoma yhteensä	0,00	49 279,06	0,00	-473 342,36

Liitetieto 32

Muiden velkojen erittely	Konserni		Kunta	
	TP 2016	TP 2015	TP 2016	TP 2015
Muut velat				
Liittymismaksuvelat	3 755 725,71	3 603 387,74	3 331 610,70	3 209 965,68
Yhteensä	3 755 725,71	3 331 841,11	3 331 610,70	3 209 965,68

Liitetieto 33

Siirtovelkolhin sisältyvät olennaiset erät	Konserni		Kunta	
	TP 2016	TP 2015	TP 2016	TP 2015
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Menojäämät				
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	2 367 882,77	2 550 098,68	1 019 589,28	1 112 414,81
Korkojaksotukset	25 367,95	26 847,99	4 468,66	6 326,64
Valtionosuuspalautukset ja ennakot	73 800,00	62 688,00	73 800,00	62 688,00
Muut menojäämät	561 184,55	662 848,77	54 700,08	185 655,46
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	3 028 235,27	3 302 483,44	1 152 558,02	1 367 084,91

4.4. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Liitetieto 34 - Velat, joiden vakuudeksi on annettu kiinnityksiä, kunnan muiden sitoumusten kuin velkojen vakuudeksi annetut vakuudet, konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta annetut vakuudet

Velat, joiden vakuudeksi on annettu kiinnityksiä	Konserni		Kunta	
	TP 2016	TP 2015	TP 2016	TP 2015
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	5 997 776	4 587 863		

Liitetieto 37

Vakuudet	Konserni		Kunta	
	TP 2016	TP 2015	TP 2016	TP 2015
Omasta puolesta annetut vakuudet				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	772 000	772 000		

Liitetieto 38

Vuokravastuut	Konserni		Kunta	
	TP 2016	TP 2015	TP 2016	TP 2015
Vuokravastuut yhteensä	956 454	583 054		
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	12 248	8 954		
Leasingvastuut yhteensä	663 918	854 494	165 220	200 562
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	173 207	250 254	66 414	77 941

Liitetieto 39

Vastuusitoumukset	Konserni		Kunta	
	TP 2016	TP 2015	TP 2016	TP 2015
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma	2 325 885,04	2 325 885,04	2 325 885,04	2 325 885,04
Jäljellä oleva pääoma	1 844 836,42	1 978 636,15	1 844 836,42	1 978 636,15
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	2 871 670,04	2 958 636,51	2 860 497,15	2 841 697,50
Jäljellä oleva pääoma	1 913 862,14	2 034 094,73	1 913 097,15	2 016 097,50
Yhteensä	8 956 253,64	9 297 252,43	8 944 315,76	9 162 316,19

Liitetieto 40

Vastuu Kuntien takauskeskuksen vastuista	TP 2016	TP 2015
Kunnan osuus takausvastuista 31.12.	32 191 522	32 056 541
Kunnan osuus rahastosta 31.12.	24 029	22 844

Liitetieto 41

Muut taseen ulkopuoliset vastuut	Konserni		Kunta	
	TP 2016	TP 2015	TP 2016	TP 2015
Arvonlisäveron palautusvastuu	23 425	28 386		
Muut vastuusitoumukset				
Alkuperäinen pääoma	11 173	11 938		
Jäljellä	765			
Sopimuksiin sisältyvät lunastusveloitteet	303 546	323 299		

4.5 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12. tehtäväalueittain	TP 2016			TP 2015		
	Kokoalk.	Osa-alk.	Työllistetyt	Kokoalk.	Osa-alk.	Työllistetyt
Yleishallinto	18	1	11	19	1	6
Opetus- ja kulttuuripalvelut	151	42	0	147	38	1
Yhdyskuntapalvelut	54	4	2	52	2	4
Yhteensä	223	47	13	218	41	11

Sisältää vakituisen ja määräaikaisen henkilöstön.

Liitetieto 44

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilittetyt luottamushenkilömaksut	TP 2016	TP 2015
Pälkäneen Kokoomus	1 197,50	1 349,90
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	1 102,50	1 071,40
Suomen Keskusta	1 676,27	1 828,23
Pälkäneen Vihreät		73,50
Aitoon Kokoomus	324,00	318,00
Luopioisten Kokoomus	170,50	199,25
Pälkäneen Perussuomalaiset	496,00	549,50
Tilittetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	4 966,77	5 389,78

Liitetieto 44

Tilintarkastajan palkkio	TP 2016	TP 2015
PWC Julkistarkastus Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	5 652,00	10 440,00
Palkkiot yhteensä	5 652,00	10 440,00

5. ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET

5.1. Pälkäneen kunnan vesihuoltolaitoksen erillistilinpäätös

5.1.1. Toimintakertomus

Käyttöpäällikön katsaus

Yleistä

Vuosi 2016 oli investointien osalta rauhallinen vuosi. Investointeja jatkui vuodelta 2015 ja aloitettiin muutama uusi. Laiterikot, viemäritukokset ja putkivuodot taas pitivät vuoden normaaliin tapaan kiireisenä.

Vesijohtojen saneeraus ja vuotojen korjaus tiputti hukkavesiprosenttia noin 4%. Talousveden hukkaprosentti on nyt 30%, kun se vuonna 2013 oli 49%. Jos verkoston saneerauksen onnistutaan suorittamaan oikeisiin kohtiin, saavutetaan tavoitettu 25% raja vuoden 2017 aikana, kun se aikanaan suunniteltiin saavutettavaksi vuoden 2018 aikana.

Lisäksi vuotojen paikantamisessa oli käytössä vesihuoltolaitokselle hankittu korrelaattori, jonka avulla vuotojen paikantaminen on nopeampaa ja kustannustehokkaampaa.

Viemäriverkoston kuntoa ruvetaan myös tutkimaan, jotta saadaan puhdistamoille tuleva huleveden määrä pienenemään. Vuonna 2016 puhdistamoiden huleveden osuus Pälkäneellä oli 32,5%. Puhdistamolle tuleva hulevesi nostaa kemikaalien kulutusta, pumppujen käyntimäärää yms. ja näin ollen lisää myös vedenpuhdistamon kuluja

Puhdistamoiden prosessi toimi vakaasti ja Pälkäneen uusi puhdistamo saatiin toimimaan vakaasti Sappeen ja Aitoon jätevedestä huolimatta.

Harhalan vedenottolupa on jätetty AVI:lle vuonna 2014 ja lupaa ei tullut vielä vuoden 2016 aikana. Vedenottoluvan taustalla on varmistaa vedensaanti ongelmatilanteissa ja lisätä vesihuoltolaitoksen varmuutta ja helpottaa laitoksilla tehtäviä huoltotoimenpiteitä.

Talous

Vesihuoltolaitoksen talous on vahvasti alijäämäistä ja siihen tarvitsee tehdä ”aggressiivisiä” toimia talouden tasapainottamiseksi. Vuoden 2016 lopussa vesihuoltolaitoksen maksuja nostettiin, mutta yksittäinen nosto ei vielä riitä talouden tasapainottamiseen.

Vuosien 2017 ja 2018 aikana vesihuoltolaitoksen käyttömaksuja tulee nostaa ja hintojen tarkastelu tulee tehdä kokonaisvaltaisesti taksaan, palvelumaksuhinnastoon ja liittymismaksuihin.

Rakentaminen

Vuonna 2016 saatettiin loppuun Epaalan ja Kukkolan kunnallistekniikan urakat ja jatkettiin Aitoon uuden kaivon projektia tekemällä talotekniikan työt.

Lisäksi onkkaalantien varressa saneerattiin vanhat himaniittiset vesijohdot loppuun, korjausten yhteydessä löydettiin myöskin pätkä vanhaa rautaputkea. Vuonna 2016 saneeratut vesijohdot olivat viimeiset kartoissa merkityt himaniitit.

Uusia investointeja vuonna 2016 olivat sako- ja umpikaivon vastaanottoasema Aitooseen. Vuonna 2016 otettiin myös pois käytöstä Sappeen ja Aitoon jätevedenpuhdistamot ja puh-

distamoiden jätevedet ruvettiin siirtämään siirtolinjalla Pälkäneen Tommolan keskuspuhdistamolle

Tulevia näkymiä/ haasteita

Vuonna 2017 on tarkoitus jatkaa pitkäjänteistä työtä vesijohtojen vuotojen kanssa ja korjata myös vanhoja venttiileitä uusiin. Viemäreiden kuntoa ruvetaan myös tutkimaan vuoden 2017 aikana, jotta saadaan puhdistamoille tulevien hulevesien määrä vähentymään.

Aitoon kaivo urakkaa jatketaan valokaapelin asentamisella ja koepumppauksilla. Koepumppauksien jälkeen kaivoa lähdetään luvittamaan, jotta saadaan vesihuollon varmuutta korkeammalle mahdollisia ongelmatilanteita varten.

Vuonna 2017 on tarkoitus uusia vanhoja vesijohtoja lisää ja tehdä 2-3 yönä venttiileiden uusimisia. Tavoitteena on, että vuonna 2018 hukkavesiprosentti olisi alle 25%

Sapteen alue luo vesihuoltolaitokselle laajentumisen paineita ja haasteita. Verkoston laajennuspaineet ovat Sapteen laskettelurinteen väärällä puolella kun katsotaan missä linjat nyt sijaitsevat.

Sähköisiin järjestelmiin siirtymistä selvitetään vesihuoltolaitoksella, tarkoitus olisi saada vesihuoltolaitokselle ajantasainen kunnossapitojärjestelmä, minkä avulla korjaukset ja huollot saataisiin hallittua oikeassa ajassa ja näin ollen saataisiin hieman säästöä kun huoltojen/korjausten ajankohta olisi optimoitu. Lisäksi kunnossapitojärjestelmä pitäisi sisältää myös laitosten, pumppamoiden yms. tietoja.

Viemäreiden ja vesijohtojen kapasiteettien riittävyttä tutkaillaan Vesihuoltolaitokselle hankitulla automaatiomallinnusohjelmalla yhteistyössä kaavoituksen kanssa, jotta voidaan varmistua alueiden liittämistä vesi- ja viemäri verkostoon. Samassa yhteydessä selvitetään ja tutkitaan mahdollisuutta viemäreiden korjaamiseen/uusimiseen sujuttamalla. Sujuttamisen ehtona on, että se ei saa aiheuttaa putkistoon/kaivoihin pullonkauloja josta viemärivettä voi päästä luontoon aiheuttaen ympäristövahingon.

Tulevaisuudessa on myös kannattavaa ruveta selvittämään varavesiyhteyttä Kangasalan veden kanssa, jotta mahdollisissa ongelmatilanteissa veden saanti kuntalaisille on turvattu.

Vesilaitoksen käyttöpäällikkö Harri Vierikka

Olellaiset tapahtumat ja muutokset toiminnassa ja taloudessa

Vuonna 2016 ei vältytty ongelmilta laitteissa ja putkistoissa. Osa ongelmista jouduttiin korjaamaan välittömästi, jotta vältetään suuremmat ongelmat, mikä näkyy taas ylimääräisinä kuluina, kun ne olisi osittain voitu välttää huoltotoimenpitein.

Vuoden 2016 aikana oli poikkeuksellisen paljon ongelmia viemäripuolen kanssa, 2 viemärikaivoa jouduttiin uusimaan pikaisesti ja 6 viemäritukosta verkostossa, Pälkäneen uuden puhdistamon teknisen veden suodatin reistaili ja jätevedenpumppaamoiden takaiskut pääsivät jäätymään ja hajoamaan. Näistä jätevedenpumppaamoiden jäätymiset ja teknisen veden suodattimen ongelmat olisi voitu estää oikein ajoitetuilla huolloilla.

Talousveden puolella vesihuoltolaitoksella oli 10 vesivuotoa vuoden aikana, joista 3 kpl oli vesiosuuskunnalla.

Johtokunta

Pälkäneen vesihuoltolaitos kuuluu osaksi Pälkäneen kuntaa. Vesihuoltolaitoksen asiat päätetään kunnan elimissä, vesihuoltolaitos on osa teknisen toimen yksikköä.

Henkilöstö

Vesihuoltolaitoksen henkilöstöön kuuluu käyttöpäällikkö, 2 vakituista laitosmiestä ja 1 huolto- ja korjausmies.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Merkittävin toimintariski liittyy talousveden puhtauteen ja sitä kautta ihmisten terveyteen ja elintarviketeollisuuden toimintaan. Vakavimmin talousveden puhtautta uhkaa pohjaveden saastuminen. Saastumisen vaara liittyy mm. liikenteeseen, jossa jokainen vaarallista kemikaalia sisältävä kuljetus pohjavesialueella muodostaa onnettomuustilanteessa suuren riskin. Vanhat ympäristöpäästöt ovat piilevinä ennalta arvaamattomia. Niiden olemassaolo voi joskus realisoitua. Jätevesien joutuminen pohjaveteen on myös mahdollista. Jäteveden puhdistuksessa toimintahäiriö uhkaa vesistöä. Kaikissa toteutuvissa onnettomuuksissa ovat mukana myös taloudelliset tappiot. Myös maine saattaa tahrantua pitkäksi aikaa.

Riskien vähentäviä toimia on tehty monena vuonna peräkkäin, suurimmat yksittäiset toimet vuoden 2016 aikana ovat olleet: vesijohtojen saneeraukset, venttiileiden korjaukset ja Aitoon uuden kaivon eteenpäin vieminen.

Jätevesipuolella riskien vähentäminen on rajautunut pumppaamoiden saneerauksiin ja yllätyksenä tulleiden ongelmien korjaamiseen.

Kun Aitoon uusi kaivo on saatu käyttöön, on tulevaisuudessa mahdollista vesittää Pälkäneen taajama kokonaan Aitoon uudesta kaivosta. Harhalan vedenottamon luvan saatua, myös Aitoon ja Luopioisten vesittäminen ongelmatilanteissa on mahdollista Pälkäneen suunnasta. Nämä toimet lisäävät vesihuoltolaitoksen varmuutta ja näin vähentävät riskien seuraamuksia olennaiseksi.

Ympäristötekijät

Jätevedenpuhdistuksessa ja veden hankinnassa toimitaan ympäristöluvan ehtojen puitteissa. Ympäristöviranomainen valvoo molempia toimia.

Harhalan vedenottamolle haettiin vedenottolupaa vuonna 2014 ja vedenottoluvan päätös odotetaan saapuvan vuoden 2017 aikana.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Selonteko kunnan varsinaisen tilinpäätöksen yhteydessä.

Esitys tilikauden 2016 tuloksen käsittelystä

Tilikauden tuloksen -613.856,93 euroa käsittelystä esitetään seuraavaa:

- Tuloutetaan aikaisemmin tehtyjä poistoeroja suunnitelman mukaan (+) 9.306,48 euroa
- Tilikauden alijäämä -604.550,45 euroa siirretään taseen yli-/alijäämätilille.

Toiminnan kuvaus

Tehtävänä on huolehtia vesihuoltolain mukaisesta vedenhankinnasta ja viemäröinnistä toiminta-alueella ja toimittaa erikseen sovitut vesihuoltopalvelut toiminta-alueen ulkopuolella sijaitseville liittyjille. Lisäksi vesihuoltolaitoksen tavoitteena on tuottaa asiakkailleen vaatimusten mukainen talousvesi ja hoitaa jätevedenpuhdistamoiden puhdistustulos lupien mukaisesti.

Tulosyksiköt: asiakas- ja laitospalvelut, vesilaitos, viemärlaitos.

Johtokunnan asettamien tavoitteiden toteutuminen:

Talousveden laadun pitäminen vaatimusten mukaisena

Vedenottamoiden raakavesiä ja asiakkaille toimitetun talousveden laatua tarkkailtiin valvontatutkimusohjelman mukaisesti. Talousvesi täytti laatuvaatimukset lukuun ottamatta 3 näyteenotokertaa, jolloin pesäkeluku oli nousussa. Pesäkeluvulle ei ole annettu numeerista arvoa, mutta rajana on pidetty 100pmy/ml.

Puhdistetun jäteveden laadun pitäminen vaatimusten mukaisena

Jätevesiä tarkkailtiin jätevesien ympäristöluvuissa edellytettyjen jätevesitarkkailuohjelmien mukaisesti. Aitoon, Sappeen, Luopioisten ja Rautajärven puhdistamot toimivat ympäristöluvan rajoissa. Pälkäneen jätevedenpuhdistamoilla oli vuoden 2016 aikana 25 tutkintakertaa ja näistä 4 kertaa lupamääräykset eivät täyttyneet

Vesihuollon toimintavarmuuden ylläpito

Toimintavarmuuden ylläpitämiseksi jatkettiin vesijohtojen saneeraamista ja venttiileiden korjaamisia. Lisäksi jatkettiin Aitoon uuden kaivon eteenpäin viemistä, jotta vettä voidaan ongelmatilanteissa pumpata Aitoosta Pälkäneelle.

Vuotovesien vähentäminen

Vesihuoltolaitokselle on aikanaan asetettu raja, että vuotovesiprosentti olisi vuonna 2018 25%. Nykyiset korjausten ansiosta vesilaitoksen talousveden vuotoprosentti vuoden 2016 lopussa oli 30%.

	2016	2015	2014	2013	2012
Talousvesi	30,7	34,5	44,7	49	43
Hulevesi (puhdistamoille)	32,5	38,7	23,9	41	44

5.1.2. Talousarvion toteutumisvertailu

VESIHUOLTOLAITOS

Sitovuustaso
YLI-ALIJÄÄMÄ

TOIMINTATULOT	TP 2015	TA 2016	Muutos	TA + muutos	TP 2016	Polkkeama
Myyntitulot	835 152	848 000	✓	848 000	902 130	54 130
Maksutulot		0				
Tuet ja avustukset		0				
Muut tulot	13 365	16 000	✓	16 000	4 579	-11 421
Sisäiset erät	60 611	48 500	✓	48 500	66 020	17 520
Toimintatulot yhteensä	909 128	912 500		912 500	972 729	60 229
TOIMINTAMENOT						
Henkilöstömenot	201 994	210 382	✓	210 382	204 164	6 218
Palvelujen ostot	406 648	357 100	✓	357 100	431 858	-74 758
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	203 523	174 150	✓	174 150	200 519	-26 369
Avustukset		0				
Muut menot	7 441	4 300	✓	4 300	5 177	-877
Sisäiset erät	84 596	75 953	✓	75 953	112 534	-36 581
Toimintamenot yhteensä	904 202	821 885		821 885	954 252	-132 367
TOIMINTAJÄÄMÄ/-KATE	4 926	90 615		90 615	18 477	-80 719
Suunnitelmapoistot	-411 092	-330 985		-330 985	-583 462	
Raholustuotot ja -kulut	-47 841	-27 100		-27 100	-32 824	
Korkotuotot	509	400		400	254	
Muut rahoitustuotot	3 624	2 500		2 500	3 685	
Korkokulut	-51 715	-30 000		-30 000	-36 471	
Muut rahoituskulut	-259	0		0	-292	
Korvaus peruspääomasta	-20 063	-27 000		-27 000	-16 050	
Poistoeron lisäys/vähennys	9 137	9 137		9 137	9 306	
YLI-ALIJÄÄMÄ	-464 933	-285 333		-285 333	-604 553	-319 220

Sis. sisäiset ja ulkoiset tulot ja menot

Vertailulaskelmat

Suoritteet ja yksikköhinnat

	2012	2013	2014	2015	2016
Vesilaitos					
Laskutettu talousvesimäärä m3	265 345	220 642	215 645	212 561	222 045
Talousveden käyttömaksu €/m3 (alv 0%)	1,2	1,2	1,33	1,39	1,39

	2012	2013	2014	2015	2016
Viemärlaitos					
Laskutettu jätevesimäärä m3	189 994	182 076	176 760	177 095	182 489
Jäteveden käyttömaksu €/m3 (alv 0%)	1,9	1,9	2,06	2,26	2,26

Tuotot: Tuottotavoitetta ei saavutettu. Vesi- ja jätevesimaksut kasvoi viimevuodesta, lietteenkäsittely maksut olivat odotettua suuremmat ja muut myyntituotot olivat odotettua suuremmat, mutta se ei auttanut vesilaitoksen tulokseen. Tulos on edelleen alijäämäinen ja vaatii toimenpiteitä lisää.

Kulut: **Palvelujen ostot**

Pätkäneen kunnan vesihuoltolaitos menee pienellä kapasiteetilla ympärivuoden, tästä johtuen käytännössä kaikki korjaukset joudutaan ostamaan ulkopuolisilta. Pienimmät korjaukset

on pyritty suorittamaan itse. Ostopalveluna hoidetaan mm. Talousvesi- ja jätevesianalyysit, suurin osa koneiden, laitteiden ja verkoston huoltoon ja kunnossapitoon liittyvistä töistä. Kuivatun lietteen kuljetuksesta ja jatkokäsittelystä on sopimus paikallisen toimijan kanssa. Asiantuntijapalveluiden, tietoliikennekustannusten sekä talous- ja palkkahallinnon hoitamisen lisäksi tähän ryhmään kirjataan vakuutukset, koulutus, posti- ja puhelinkulut sekä työterveyspalvelut.

Suurimmat yllättävimmät kulut tulivat laitteistojen, putkien yms. rikkoutumisista, jotka kuuluvat kunnossapitopalveluihin.

Kiinteistöjen vuosikorjaus raha on ollut vesihuoltolaitokselle todella tärkeä. Rahalla on voitu korjata pienempiä laitteita, pumppuja yms. mitkä ovat tulleet käyttöikänsä päähän.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat

Suurimmat kohteet ovat sähkökulut, Kemikaalit, rakennusmateriaalit ja muut materiaalit. Sähkökulujen vähentäminen on nykyisestä haastavaa. Kemikaalien optimointia tehdään laitoksilla jatkuvasti ja sitä jatketaan vuoden 2017 aikana. Parhaiten kemikaalien käytöstä kertoo puhdistamoilla tehtävät näytteenotot ja niiden tulokset.

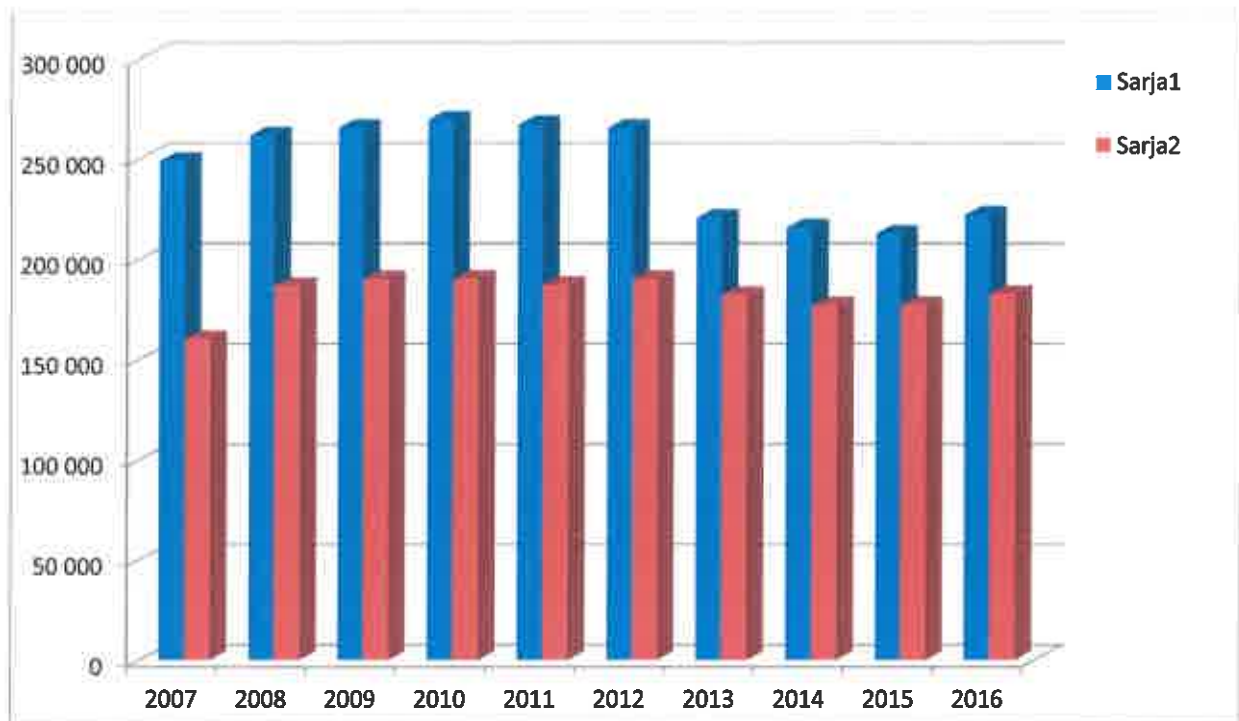
Rakennusmateriaalit ja muut materiaalit ylittivät budjetoidusta kohtuuttoman paljon johtuen teknisen toimen asfaltointi toimenpiteistä. Asfaltoinnin yhteydessä vesihuoltolaitos joutui vaihtamaan yli 30 kaivoon kansisto ja korottamaan kansistoja, sekä laittamaan venttiileihin uudet venttiilin hatut. Tästä kertyi ylimääräisiä menoja yli 20 000 €. Lisäksi rakennusmateriaali kuluja nostaa aina sattuva vesijohto, tai viemärivuoto. Varastossa on aina pidetty tarpeellisia varaosia hätäkorjausten varalta.

Rahoitustuotot ja -kulut: Kunnalle maksettu korvaus peruspääomasta vuonna 2016 oli 16 050 euroa, mikä on kymmenen tuhatta vähemmän kuin talousarviossa.

Poistot: Uusi poistosuunnitelma kasvattaa vesihuoltolaitoksen poistojen summaa ja budjetti ylittyy suurelta osin tämän takia. Suunnitelman mukaiset poistot ovat kasvaneet myös Vesihuoltolaitoksen mittavien investointien takia. Tilinpäätöksessä poistot olivat 250 000 euroa suuremmat kuin talousarviossa oli arvioitu. Suunnitelman mukaiset poistot vuodelta 2016 ovat 583 462 euroa.

Palvelujen myynti

Laskutettu talousvesi- ja jätevesimäärä 2007-2016 (m³)

Investoinnit

Vuonna 2016 investoitiin seuraavasti.

- Epaalan ja Kukkolan kunnallistekniikka loppuun
- Aitoon uuden kaivon talotekniikka
- Verkostosaneeraukset
- Pieniä urakoita: verkoston laajentamiset
- Aitoon sako- ja umpikaivo asema

Vesihuoltolaitos-taseyksikön tilinpäätöslaskelmat

VESIHUOLTOLAITOKSEN TULOSLASKELMA	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Liikevaihto	968 150,38	895 762,97
Liiketoiminnan muut tuotot	4 579,14	13 364,71
Tuotot	972 729,52	909 127,68
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-200 518,56	-203 523,46
Palvelujen ostot	-539 738,41	-487 013,35
	-740 256,97	-690 536,81
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-161 238,00	-159 511,32
Henkilösivukulut	-42 925,78	-42 482,36
Eläkekulut	-33 678,04	-34 304,71
Muut henkilösivukulut	-9 247,74	-8 177,65
	-204 163,78	-201 993,68
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-583 462,06	-411 092,43
	-583 462,06	-411 092,43
Liiketoiminnan muut kulut	-9 829,76	-11 671,09
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-564 983,05	-406 166,33
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	254,27	508,51
Muut rahoitustuotot	3 685,16	3 624,26
Kunnalle maksetut korkokulut	-3 261,91	-11 601,59
Muille maksetut korkokulut	-33 208,92	-40 113,10
Muut rahoituskulut	-292,12	-259,24
Korvaus peruspääomasta	-16 050,37	-20 062,97
	-48 873,89	-67 904,13
Ylijäämä / alijäämä ennen satunnaisia eriä	-613 856,94	-474 070,46
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-613 856,94	-474 070,46
Poistoeron lisäys / vähennys	9 306,48	9 136,80
Tilikauden yli-/alijäämä	-604 550,46	-464 933,66

VESIHUOLTOLAITOKSEN RAHOITUSLASKELMA	TP 2016	TP 2015
Toiminnan rahavirta		
Liikelyi-/alijäämä	-564 983,04	-406 166,33
Poistot ja arvonalentumiset	583 462,06	411 092,43
Rahoitustuotot ja -kulut	-48 873,89	-67 904,13
	-30 394,87	-62 978,03
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-675 832,53	-1 197 456,66
Rahoitusosuudet investointimenoihin	30 589,00	
	-645 243,53	-1 197 456,66
Toiminnan ja investointien rahavirta	-675 638,40	-1 260 434,69
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-333 332,00	-333 332,00
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Lyhytaikaiset saam. muutokset kunnalta	-54 201,18	-181 247,60
Lyhytaikaiset saam. muutokset muilta	-24 117,47	13 581,44
Korottomien velkojen muutos muilta	400 715,66	67 761,04
Korottomien velkojen muutos kunnalta	111 755,67	79 048,23
Rahoituksen rahavirta	100 820,68	-354 188,89
Rahavarojen muutos	-574 817,72	-1 614 623,58
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	-4 832 166,78	-4 257 349,06
Rahavarat 1.1.	-4 257 349,06	-2 642 725,48
	-574 817,72	-1 614 623,58

VESILAITOKSEN TASE	31.12.2016	31.12.2015
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Tietokoneohjelmistot	43 146,51	56 739,81
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	179 178,55	169 993,07
Rakennukset	4 292 431,99	4 353 766,77
Kiinteät rakenteet ja laitteet	6 484 614,74	6 103 306,96
Koneet ja kalusto	16 534,70	2 223,27
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	0,00	268 095,14
	<u>11 015 906,49</u>	<u>10 954 125,02</u>
Sijoitukset		
Muut saamiset	5 600,00	5 600,00
	<u>5 600,00</u>	<u>5 600,00</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	11 021 506,49	10 959 725,02
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	181 177,03	185 760,81
Saamiset kunnalta	480 961,49	426 760,31
Muut saamiset	69 735,81	41 034,56
	<u>731 874,33</u>	<u>653 555,68</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	731 874,33	653 555,68
VASTAAVAA	<u>11 753 380,82</u>	<u>11 613 280,70</u>

VASTATTAVAA**OMA PÄÄOMA**

Peruspääoma	1 605 037,46	1 605 037,46
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-1 802 978,84	-1 338 045,18
Tilikauden yli-/alijäämä	-604 550,45	-464 933,66
	-802 491,83	-197 941,38

POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET

Poistoero	91 727,37	101 033,85
	91 727,37	101 033,85

VIERAS PÄÄOMA**Pitkäaikainen**

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 333 338,00	3 666 670,00
Muut velat	3 331 610,70	3 209 965,68
	6 664 948,70	6 876 635,68

Lyhytaikainen

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	333 332,00	333 332,00
Lainat kunnalta	4 832 166,78	4 257 349,06
Korottomat velat kunnalta/kuntayhtymältä	190 803,90	79 048,23
Ostovelat	375 210,70	132 138,84
Muut velat	39 797,05	3 857,58
Siirtovelat	27 886,15	27 826,84
	5 799 196,58	4 833 552,55

VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ**12 464 145,28 11 710 188,23****VASTATTAVAA****11 753 380,82 11 613 280,70**

Saamiset kunnalta sisältää kunnan/vesil.ulkoisen yhdyntiin sekä vesilaskutuksen sisäisen yhdyntiin
 Korottomat velat kunnalta sisältää konsernin yksikkötilin saldon sekä sisäisen yhdyntiin
 Muut velat sisältää arvonalisäverovelkaa 27889,39 euroa

Vesihuoltolaitos-taseyksikön liitetiedot**Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot**

Liitetieto 6	2016	2015
Toimintatuotot		
Vesilaitoksen myyntituotot	431 894,34	409 973,13
Viemärlaitoksen myyntituotot	536 256,04	485 789,84
Liikevaihto yhteensä	968 150,38	895 762,97
Vesilaitoksen muut tuotot	4 456,46	8 017,94
Viemärlaitoksen muut tuotot	122,68	5 346,77
Liiketoiminnan muut tuotot yhteensä	4 579,14	13 364,71

Liitetieto 11**Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet**

Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioitun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Arvioidut poistoajat ja niitä vastaavat vuotuiset poistoprosentit sekä poistomenetelmät ovat:

Rakennukset	10-40 vuotta tasapoisto
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet	10-30 vuotta tasapoisto
Koneet ja kalusto	3 - 15 vuotta tasapoisto

Pienet käyttöomaisuushankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa on kirjattu pääsääntöisesti vuosikuluksi.

Tasetta koskevat liitetiedot

Liitetieto 19: Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	Aineettomat hyödykkeet			Maa-alueet	Rakennukset	Aineelliset hyödykkeet			Yhteensä	KAIKKI YHTEENSÄ
	Aineettomat ois.olet	Muu periaatevaikutteiset menot	Yhteensä			Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Kokonaishankinnat		
Poistamaton hankintameno 1.1.	56 739,81	0,00	56 739,81	169 993,07	4 353 766,77	6 103 306,96	2 223,27	268 095,14	10 897 385,21	10 954 125,02
Lisäykset tilikauden aikana				9 185,48				666 647,05	675 832,53	675 832,53
Rahoitusosuudet tilikaudella								30 589,00	30 589,00	30 589,00
Vähennykset tilikauden aikana									0,00	0,00
Siirrot erien välillä	2 917,00		2 917,00		187 068,63	698 349,58	15 817,98	-904 153,19	0,00	0,00
Tilikauden poistot	16 510,30		16 510,30		248 403,41	317 041,80	1 506,55		566 951,76	583 462,06
Arvonlennokset ja niiden palautukset										
Poistamaton hankintameno 31.12.	43 146,51	0,00	43 146,51	179 178,55	4 292 431,99	6 484 614,74	16 534,70	0,00	10 972 759,98	11 015 906,49
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpito- ja tasearvo 31.12.	43 146,51	0,00	43 146,51	179 178,55	4 292 431,99	6 484 614,74	16 534,70	0,00	10 972 759,98	11 015 906,49
Olemaiset liispoistot										
Erittely olennaisista liispoistoista	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Maa- ja vesialueet erittely	2016	2015
Kiinteistöjen liittymismaksut	46 718,77	37 533,29
Muut maa- ja vesialueet	132 459,78	132 459,78
Maa- ja vesialueet yhteensä	179 178,55	169 993,07

Liitetieto 25. Oman pääoman erittely	2016	2015
Peruspääoma	1 605 037,46	1 605 037,30

Liitetieto 27	2016	2015
Pitkäaikaiset velat (yli 5v.) erääntyy 1.1.2021 jälk.		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 050 010,00	2 363 342,00

Liitetieto 32. Muiden velkojen erittely	2016	2015
Muut velat		
Liittymismaksut	3 331 610,70	3 209 965,68
Muut velat yhteensä	3 331 610,70	3 209 965,68

Liitetieto 33. Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Lomapalkkajaksotus	24 790,80	24 350,15
Korkojaksotukset	3 095,35	3 476,69
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	27 886,15	27 826,84

Liitetieto 42. Henkilöstön lukumäärä 31.12.	2016	2015
Kokoaikaiset	4	4

6. ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

Pälkäneellä 26.4.2017

PÄLKÄNEEN KUNNANHALLITUS

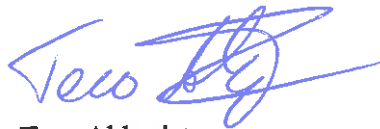
Ero Laesterä

Eveliina Hakala

Risto Lindholm

Tero Ahlqvist

Pauliina Jaakkola

Jarkko Pihkala

Heikki Rönni

Maisa Vehkalahti

Outi Viitanen

Janita Koivisto

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Pälkäneellä, 8. päivä touko kuuta 2017

PwC Julkistarkastus Oy

Mikko Luoma
JHT, KHT

7. LUETTELOT JA SELVITYKSET

KÄYTETYT TOSITELAJIT

1	Muistiot
7	Sisäiset laskut
8	Avaava tase
9	Käyttöomaisuusviennit
11	Tiliotetositteet
12	Kassatositteet
20	Myyntireskontra, suoritukset
21	Myyntireskontra, viitesuoritukset
40	Ostoreskontra, suoritukset
301	Palkat
410	Ostoreskontra, Pälkäneen palvelupiste
470	Kierrätettävät laskut
610	Yleislaskutus
750	Vesilaskutus
810	Päivähoitolaskutus
850	Rakennusvalvonnan laskutus

Tositteet säilytetään selväkielisessä muodossa paperilla.

Ostolaskut skannataan säilytettäväksi sähköisesti.

KÄYTETYT KIRJANPITOKIRJAT

Tasekirja

Päiväkirja, atk-tulosteena

Pääkirja, atk-tulosteena

Osakirjanpidot

Populus paikkakirjanpito, Logica Suomi

Pro Economica myyntireskontra, Logica Suomi

Pro Economica käyttöomaisuus, Logica Suomi

Osakirjanpidot säilytetään atk-tulosteina

LIITTEET

Liite 1: Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä

Liite 2: Hyvinvointisuunnitelma

SELONTEKO KUNNAN SISÄISEN VALVONNAN JÄRJESTÄMISESTÄ

Kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä selkoa, miten sisäinen valvonta ja siihen liittyvä riskien hallinta on kunnassa järjestetty, onko valvonnassa havaittu puutteita kuluneella tilikaudella ja miten sisäistä valvontaa on tarkoitus kehittää.

Sisäisen valvonnan toteutumisen raportointia varten on laadittu lomakkeisto, jolla selonteko voidaan antaa. Kukin osasto (yleishallinto, sosiaaliosasto, sivistysosasto ja tekninen osasto) on valmisteellut oman osastonsa tehtävien osalta selonteon. Selonteossa tarkastellaan seuraavia sisäisen valvonnan kohteita:

- Valvontaympäristö, johtamisen ja hallinnon järjestäminen
- Riskienhallinta
- Valvontatoimenpiteet (kontrolli)
- Tiedonkulku

Lomakkeella arviointikohteet on määritelty. Lisäksi on annettu arviointia ohjaavia viitteitä ja todentamiskeinoja arvioinnin yhteismitallisuuden varmistamiseksi. Osaston selonteko arviointikohteesta on arviointihuomiot –sarakeissa sekä tilikaudelta että edelliseltä tilikaudelta.

YLEISHALLINTO					
1. Valvontaympäristö, johtamisen ja hallinnon järjestäminen					
OSA-ALUE	ARVIOINTIKOHDE	VIITE	TODENTAMINEN	ARVIOINTIHUOMIOT 2015	ARVIOINTIHUOMIOT 2016
Toimintakulttuuri	Organisaatiota johdetaan tehokkaasti, organisaation toiminta on tuloksellista ja toiminnan kehittämisen on jatkuva	toiminnan suunnitelmallisuus toimintaa ohjaavat tavoitteet kehittämishankkeet henkilöstöpolitiikka talousarvio	Johto tekee selkeät linjaukset ja suunnitelmat seuraa aktiivisesti toimintaa ryhtyy tarvittaviin korjaus-toimenpiteisiin antaa palautetta oikeudenmukaisesti	Painopisteet otettu Kuntastrategiasta. Kunnan elinvoimaan on nostettu mm. elinkeinoasiain viran perustamisella ja alettiin laatia elinvoimastrategiaa. Hallinto-osaston johtoryhmä toiminta aloitettiin.	Organisaation johtamisen painopisteet on otettu elinvoimastrategiasta ja kuntastrategiasta. Uuden kuntastrategian valmistelu aloitetaan vuonna 2017. Poikkihallinnolliset toimenpiteohjelmat puuttuvat ja tavoitteiden toteuttamisen seurannalle ja arvioinnille on syytä kehittää mittaristoa.
	Organisaatiolle on määritely hyvän hallintotavan mukaiset menettelyt ja eettiset ohjeet ja organisaatio on sisäistänyt ne	hallintosääntö hyvän hallintotavan periaatteet toimintaa ohjaavat arvot	Hyvän hallinnon periaatteiden vastaiseen toimintaan puututaan nopeasti Hyvää hallintotapaa noudatetaan kaikessa päätöksenteossa ja suunnittelussa	Hallintosääntöä päivitettiin virka- ja työjärjestelyiden mukaiseksi. Toimintaohjeiden noudattamista on seurattu ja poikkeamista on annettu palautetta.	Hallintosääntöön uudistustyö on aloitettu. Tavoitteena on päivittää sitä yhä enemmän virka- ja työjärjestelyiden mukaiseksi. Työpaikkaoppaan uudistaminen on aloitettu turvaamaan ja luomaan osaltaan näkyviksi hyvän hallintotavan periaatteet.
Organisaatio	Organisaation toimintakulttuuri kannustaa keskusteluun ja epäkohtien esilletuomiseen	johdon esimerkki tositasiialliset käytännöt	Ehdotukset ja kritiikki käsitellään rakentavasti		Kuntaan on pyritty luomaan keskustelevaa ja hyviä sekä huonot puolet esiintuvaa toimintakulttuuria. Viikoittainen virastokahvi -käytäntö on aloitettu luomaan em. kulttuuria.
	Organisaatorakenne	johtamisjärjestelmä	Tehtävät ja vastuut ovat selkeitä		Lautakuntarakenneuudistus ja

	on tarkoituksenmukainen ja edistää osaltaan tehokasta toimintaa ja tavoitteiden saavuttamista	työjärjestykset tehtävänkuvat kehittämiskeskustelut	tä, katvealueita ei ole Organisaatorakenne tukee perustehtävän hoitamista, strategian toteutumista ja tavoitteiden saavuttamista	organisaatiouudistus menevät valtuuston päätettäväksi keväällä 2017.
Resurssit	Henkilöstöllä on tehtävän edellyttämän osaaminen ja osaamisen kehittämiseen panostetaan Käytössä on tietojärjestelmät, joita tehtävien hoito edellyttää	henkilöstöstrategia kehityskeskustelut koulutusperiaatteet tietohallinnan dokumentit	Tehtävien vaativuuden arviointi on tehty Työsuoritusten arviointi on suoritettu Osaamisen kehittäminen on kytkeyty toiminnan tarpeisiin Toimintaa tukevat tietojärjestelmät ovat luotettavia ja dokumentoitu	Vuodelle 2017 on varattu aikaisempaa enemmän varoja henkilökunnan koulutuksiin. Resurssien turvaaminen on otettava entistä paremmin huomioon henkilöstösuunnitelmassa. Lisäksi on varauduttava haasteisiin, joita kunnan työntekijöiden sangen korkea keski-ikä saattavat aiheuttaa toiminnalle. Kunnassa on kesken tietohallintojärjestelmien strategisen kehittämisen suunnitelman teko. Työ on tarkoitettu saada valmiiksi vuonna 2017. Taloushallinnon järjestelmien uudistaminen aloitettiin. Tietohallinnon resursseja on parannettu palkkaamalla ict-asiantuntija. Tve-järjestelmän uudistus on jäänyt kesken.
<p>Arvio toimintaympäristöstä 2015: Arvio toimintaympäristöstä 2016: Keskeisiä viranhaltijahenkilöistä on vaihtunut haasteita toiminnalle, mutta hallinnon kehittämistyötä on silti viety eteenpäin johdonmukaisesti ja merkittävästi.</p>				

2. Riskienhallinta					
YLEISHALLINTO					
OSA-ALUE	ARVIOINTIKOHDE	VIITE	TODENTAMINEN	ARVIOINTIHUOMIOT 2015	ARVIOINTIHUOMIOT 2016
Riskienhallintaprosessi	<p>Toimintastrategioista ja toimintoista syntyvät riskit tunnistetaan ja priorisoidaan sekä riskien vähentäminen on aktiivista toimintaa.</p> <p>Ulkoisesta toimintaympäristöstä tulevat riskit ja niiden vaikutus toimitaan tunnistetaan.</p> <p>Kunnanhallitus, toimielimet sekä johtavat viranhaltijat ovat määritelleet hyväksyttävän riskitason.</p>	<p>toimintastrategia-asiakirjat</p> <p>suunnitteluasiakirjat</p> <p>prosessikuvaukset</p> <p>henkilöstöstrategia ja suunnitelmat</p> <p>talousarvio</p> <p>taloussäännökset</p>	<p>Riskien tunnistaminen on systemaattista ja ne on dokumentoitu</p> <p>Riskien vähentämistoimenpiteet on suunniteltu ja toteutettu, että riskit rajoittuvat hyväksytylle riskitasolle.</p> <p>Kunnanhallitukselle, toimielimille ja johdolle raportoidaan riskienhallinnan tuloksista säännöllisesti.</p>	<p>Isojen hankkeiden riskejä on pyritty vähentämään nimeämällä projektivastaavat hankkeille.</p> <p>Johtoryhmä pyrkii ottamaan huomioon ulkoisen toimintaympäristön muutokset, mm. sote- ja maakuntauudistuksen vaikutukset, huomiioon kunnan toimintaa suunniteltaessa.</p> <p>Kunnassa otettiin käyttöön ennakkovaikutusten arviointi sekä yritysvaikutusten arviointi – toiminnot.</p>	
<p>Arvio toimintaympäristöstä 2015:</p> <p>Arvio toimintaympäristöstä 2016: Toimintaa on hankaloittanut monien linjausten, mallien tai työkalujen puute.</p>					

YLEISHALLINTO					
3. Valvontatoimenpiteet (kontrolli)					
OSA-ALUE	ARVIOINTIKOHDE	VIITE	TODENTAMINEN	ARVIOINTIHUOMIOT 2015	ARVIOINTIHUOMIOT 2016
Valvontaprosessi	Keskeiset toimintaprosessit on määritelty ja niihin liittyvät riskit ja valvontatoimenpiteet on kuvattu olennaisilta osin.	prosessikuvaukset riskikartat menettelytavat ohjeistus	Ydintehtävien ja tukipalveluiden tärkeimmät toimintaprosessit on määritelty ja ne arvioidaan säännöllisesti.	Varhaiskasvatuksen prosessit kuvattu osalta	Prosessit ovat kuvaamatta. Työ aloitetaan vuoden 2017 aikana.
	Valvontatoimenpiteet kattavat: talouden ja toiminnan laillisuuden toiminnan tuloksellisuuden hallinnassa olevien varojen ja omaisuuden turvaamisen johtamisen ja ulkoisen ohjauksen edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot taloudesta ja toiminnasta tavoitteiden toteutuminen raportointi	hallintosääntö sisäisen valvonnan ohjeistus prosessikuvaukset suunnittelu- ja seuranta-prosessien asiakirjat talousarvio taloussäännökset käyttöoikeudet ja valtuuspäätökset omaisuuden rekisteröinti tietoturvallisuussuunnitelmat	Toimintaprosessien määrityksessä ja vastuuttamisessa on otettu huomioon varmentavien ja varmistavien menettelyiden ja rakenteiden tarve		Kunnan omaisuuden rekisterin rakentaminen on otettu työnlle.
Arvio toimintaympäristöstä 2015: Arvio toimintaympäristöstä 2016: Toimintaa on hankaloittanut rekisterien ja esimerkiksi prosessien kuvauksien puuttuminen.					

YLEISHALLINTO						
4. Tiedonkulkku						
OSA-ALUE	ARVIOINTIKOHDE	VIITE	TODENTAMINEN	ARVIOINTIHUOMIOT 2015	ARVIOINTIHUOMIOT 2016	
Sisäinen tiedonkulkku	Sisäinen tiedonkulkku on järjestetty niin, että johdolla ja henkilöstöllä on käytettävissä oikea tieto oikeaan aikaan ja oikeassa muodossa	laskentajärjestelmät tiedonkulunkanavat (palaverit, sähköposti yms.) asiakaspalaute raportointi	Johdo organisaation eri toimintayksiköissä ja eri tasoilla on ajan tasalla ja osaa reagoida vallitsevan tilanteen mukaisesti.		Intranet on otettu käyttöön. Intran toimintakulttuurin luomista on jatkettava. Tiedonkulkua sekä alhaalta ylös, että ylhäältä alas tulee tehostaa edelleen. Johtoryhmä on alkanut kokoontua kerran viikkoon. Johtoryhmän selkeitä päätöksiä tiedotetaan muuta organisaatiota.	
	Organisaatiolla on toimivat tiedonkulkua ja vuoropuhelua tukevat menettelyt ja muutoksista tiedottaminen on avointa ja harkittua.	kokoukset ja osasto-ym. palaverit keskustelut yt-toiminta raportointimenetelmät henkilöstölehti sähköposti	Kaikilla työntekijöillä organisaatiossa on riittävä tieto tehtävänsä hoitamiseksi ja muutoksien valmentautumiseksi.		Taloushallinnon järjestelmät uusittiin ja tämän toivotaan tuovan apua osastojen itsenäiseen taloudenseurantaan vahvistuvan talousohjauksen myötä.	

Ulkoisen tiedonkulku	Poikkeustilanteiden tiedotus on nopeaa ja siihen on selvät tiedotuskanavat	viestintäsuunnitelma säännöt epäkohtien raportoinnista	Poikkeustilanteen sisäinen käsittely on suunnitelmallista ja harjoiteltua.		
Ulkoisen tiedonkulun menettelytavat ja vastuuhenkilöt on sovittu.	Ulkoisen tiedotuksen menettelytavat ja vastuuhenkilöt on sovittu.	päästösten julkisuus kunnan kotisivut tiedotteet lehdistö	Ulkoisen tiedottaminen tapahtuu sovittujen menettelytapojen mukaan, on avointa ja harkitsevaa.		Tiedottaminen tapahtuu kuntalain mukaisesti ja paikallislehteä käytetään tiedottamisen tukena aktiivisesti. Kunnan nettisivujen uudistus on aloitettu, uudet sivut valmistuvat vuonna 2017. Uudistuksella tähdätään varsinkin ulkoisen tiedotuksen ja kuntalaisille tarjottavan palvelutason parannukseen. Paikallisiin yrittäjiin päin tiedonkulku on parannettu merkittävästi järjestämällä mm. koulutusilaisuuksia. Markkinointisuunnitelma on tekeillä. Kuntaan on luotava viestintäohjelma vuonna 2017.
Poikkeustilanteiden tiedotus on nopeaa ja siihen on selvät tiedotuskanavat	Poikkeustilanteiden tiedotus on nopeaa ja siihen on selvät tiedotuskanavat	viestintäsuunnitelma	Poikkeustilanteista tiedottaminen on riittävän nopeaa, ja avointa. Kuntalaisille annettava ohjeistus on riittävää ja selkeää.		
<p>Arvio toimintaympäristöstä 2015: Arvio toimintaympäristöstä 2016: Tiedonkulun tehostamisessa ollaan otettu oikeasuuntaisia askeleita. Kehitystyö ja kulttuurin luominen jatkuu vuotena 2017.</p>					

1. Valvontaympäristö L. johtamisen ja hallinnon järjestäminen		SIVISTYSOSASTO	
OSA-ALUE	ARVIOINTIKOHDE	VIITE	TODENTAMINEN
Toimintakulttuuri	Organisaatiota johdetaan tehokkaasti, organisaation toiminta on tuloksellista ja toiminnan kehittäminen on jatkuvaa	<ul style="list-style-type: none"> - toiminnan suunnittelu- mallisuus - toimintaa ohjaavat tavoitteet - kehittämishankkeet - henkilöstöpolitiikka - talousarvio 	<p>Johto</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekee selkeät linjaukset ja suunnitelmat - seuraa aktiivisesti toimintaa - ryhtyy tarvittaviin korjaus-toimenpiteisiin - antaa palautetta oikeudenmukaisesti
	Organisaatiolle on määritelty hyvän hallintotavan mukaiset menettelyt ja eettiset ohjeet ja organisaatio on sisäistänyt ne	<ul style="list-style-type: none"> - hallintosääntö - hyvän hallintotavan periaatteet - toimintaa ohjaavat arvot 	<p>Hyvää hallintotapaa on pyritty noudattamaan kaikkessa toiminnassa.</p> <p>Hyvää hallintotapaa on pyritty noudattamaan periaatteiden vastaiseen toimintaan puuttamaan nopeasti</p> <p>Hyvää hallintotapaa noudetaan kaikessa päätöksenteossa ja suunnittelussa</p>
	Organisaation toimintakulttuuri kannustaa keskuste- luun ja epäkohtien esille- tuomiseen	<ul style="list-style-type: none"> - johdon esimerkki - tosiasialliset käytännöt 	<p>Hyvää hallintotapaa on pyritty noudattamaan kaikkessa toiminnassa, henkilöstön kuulemisessa ja päätöksenteon valmistelussa.</p> <p>Hyvää hallintotapaa on pyritty noudattamaan toiminnan johtamisessa, ennakoivaan ja asioihin tarttuvaan toimintakulttuuriin.</p>
			<p>Varhaiskasvatukseen käynnistettiin varhaiskasvatussuunnitelman laadinta.</p> <p>Sivistysosastolla toteutettiin useita hankkeita: mm. tieto- ja viestintä- tekniikan pedagoginen ohjaus, erityisopetuksen laatu ja kehittäminen, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus- suunnitelma, joiden avulla toimintakulttuuria on kehitetty</p>
			<p>Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria pyritään edelleen kehittämään yhteisten laatuksien avulla</p> <p>Koulujen toimintaa ohjaavat säädökset, opetussuunnitelma, vuosisuunnitelmat, talousarvio ja rehtorikokoukset.</p> <p>Sivistystoimessa on jatkettu kehittämisiin käyttöä asioiden valmistelussa.</p>
			<p>Varhaiskasvatuksessa käynnistettiin varhaiskasvatussuunnitelman laadinta.</p> <p>Sivistysosastolla toteutettiin useita hankkeita: mm. tieto- ja viestintä- tekniikan pedagoginen ohjaus, erityisopetuksen laatu ja kehittäminen, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus- suunnitelma, joiden avulla toimintakulttuuria on kehitetty</p>

Organisatio	Organisaattiorakenne on tarkoituksenmukainen ja edistää osaltaan tehokasta toimintaa ja tavoitteiden saavuttamista	- johtamisjärjestelmä - työhajautus - tehtävänkuvat - kehittämiskeskustelut	Tehtävät ja vastuut ovat selkeitä, katvealueita ei ole Organisaattiorakenne tukee perustehtävän hoitamista, strategian toteuttamista ja tavoitteiden saavuttamista	Varhaiskasvatuksen toimintamalli on toimiva. Nivelvaiheen yhteistyö on parantunut (esiopetus/perusopetus). Kehityskeskustelut ovat käytännöllisiä	Varhaiskasvatuksen toimintamalli on toimiva. Nivelvaiheen yhteistyö on parantunut (esiopetus/perusopetus). Kehityskeskustelut ovat käytännöllisiä
	Henkilöstöllä on tehtävän edellyttämä osaaminen ja osaamisen kehittämiseen panostetaan Käytössä on tietojärjestelmät, joita tehtävien hoito edellyttää	- henkilöstöstrategia - kehityskeskustelut - koulutusperiaatteet - tietohallinnan dokumentit	Tehtävien vaativuuden arviointi on tehty Työsuorituksen arviointi on suoritettu Osaamisen kehittäminen on kytketty toiminnan tarpeisiin Toimintaa tukevat tietojärjestelmät ovat luotettavia ja dokumentoitu	Varhaiskasvatukselle luodut laatukriteerit helpottavat ja auttavat henkilöstöä jäsentämään tarkemmin asiakaspalvelumme ja oman toimintamme vaatimukset. Tehtävien vaativuuden arviointi liittyy kehityskeskusteluissa käytävään tehtäväkuvan arviointiin.	Laatukriteereiden työstäminen on yksiköissä aloitettu. Samoin laatu-työtyötä tukevaa koulutusta järjestettiin. Työ jatkuu edelleen. Uusi mobiilisovellusjärjestelmä on otettu varhaiskasvatuksessa käyttöön. Tällä on selkeä positiivinen vaikutus palvelukykyymme.
<p>Arvio toimintaympäristöstä 2015: Sivistysosaston alaisuudesta lakkautettiin Puistolän päiväkotia 1.8.2015 alkaen. Vastaavasti syksyllä 2015 lakkautettiin Pukkivuoren ryhmäperhepäiväkoti ja perustettiin Aitoon päiväkotia. Luopioisten kirkonkylän koulu muuttui 4-opettajaisesta 3-opettajaiseksi.</p> <p>Arvio toimintaympäristöstä 2016: Organisaatiossa ja toimintaympäristössä ei tapahtunut suuria muutoksia verrattuna aikaisempaan vuoteen. Sivistysosaston prosessiselvitys käynnistettiin syksyllä 2016.</p>					

SIVISTYSOSASTO					
2. Riskienhallinta					
OSA-ALUE	ARVIOINTIKOHDE	VIITE	TODENTAMINEN	ARVIOINTIHUOMIOT 2015	ARVIOINTIHUOMIOT 2016
Riskienhallintaprosessi	<p>Toimintastrategioista ja toiminnoista syntyvät riskit tunnistetaan ja priorisoidaan sekä riskien vähentäminen on aktiivista toimintaa.</p> <p>Ulkoisesta toimintaympäristöstä tulevat riskit ja niiden vaikutus toimintaan tunnistetaan.</p> <p>Kunnanhallitus, toimielimet sekä johtavat viranhaltijat ovat määritelleet hyväksyttävän riskitason.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - toimintastrategia-asiakirjat - suunnitteluaasiakirjat - prosessikuvaukset - henkilöstöstrategia ja –suunnitelmat - talousarvio - taloussäännökset 	<p>Riskien tunnistaminen on systemaattista ja ne on dokumentoitu</p> <p>Riskien vähentämistoimenpiteet on suunniteltu ja toteutettu, että riskit rajoittuvat hyväksytylle riskitasolle.</p> <p>Kunnanhallitukselle, toimielimille ja johdolle raportoidaan riskienhallinnan tuloksista säännöllisesti.</p>	<p>Sivistysosaston turvallisuussuunnitelmia on päivitetty vuoden 2015 aikana.</p> <p>Työterveyden työpaikkaselvityksiä on tehty Aitoon koululla sekä Pälkäneen yhteiskoululla ja lukiolla.</p> <p>Työpaikkaselvityksiä varhaiskasvatuksen puolella on tehty Viirikukossa ja Hermannissa. Työsuojelutarkastuksia vastavasti on tehty vartaiskasvatuksen hallinnossa, Hermannin päiväkodissa, Viirikukon päiväkodissa ja Lumpeennupun päiväkodissa</p>	<p>Koulujen turvallisuuskansiot on otettu asteittain käyttöön.</p>
Arvio toimintaympäristöstä 2015: Turvallisuussuunnitelmia on päivitetty, mutta työ on vielä kesken.					
Arvio toimintaympäristöstä 2016: Koulujen turvallisuuskansiot on otettu asteittain käyttöön.					

SIVISTYSOSASTO				
3. Valvontatoimenpiteet (kontrolli)				
OSA-ALUE	ARVIOINTIKOHDE	VIITE	TODENTAMINEN	ARVIOINTIHUOMIOT 2015
Valvontaprosessi	<p>Keskeiset toimintaprosessit on määritelty ja niihin liittyvät riskit ja valvontatoimenpiteet on kuvattu olenmaisilta osin.</p> <p>Valvontatoimenpiteet kattavat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - talouden ja toiminnan laillisuuden - toiminnan tuloksellisuuden - hallinnassa olevien varojen ja omaisuuden turvaamisen - johtamisen ja ulkoisen ohjauksen edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot taloudesta ja toiminnasta - tavoitteiden toteutumisen - raportointi 	<ul style="list-style-type: none"> - prosessikuvaukset - riskikartoitukset - menettelytavat - ohjeistus <ul style="list-style-type: none"> - hallintosääntö - sisäisen valvonnan ohjeistus - prosessikuvaukset - suunnittelu- ja seurantaprosessien asiakirjat - talousarvio - taloussäännökset - käyttöoikeudet ja valtuuspäätökset - omaisuuden rekisteröinti - tietoturvallisuussuunnitelmat 	<p>Ydintehtävien ja tukipalveluiden tärkeimmät toimintaprosessit on määritelty ja ne arvioidaan säännöllisesti.</p> <p>Toimintaprosessien määrittelyssä ja vastuuttamisessa on otettu huomioon varmentavien ja varmistavien menettelyiden ja rakenteiden tarve</p>	<p>Prosessikuvaukset mm. esiopetukselta ja perhepäivähoidosta puuttuvat edelleen.</p> <p>Talous on ollut tarkassa seurannassa ja seuranta on toteutunut hyvin.</p> <p>Prosessikuvaukset mm. esiopetukselta ja perhepäivähoidosta puuttuvat edelleen.</p> <p>Talous on ollut tarkassa seurannassa ja seuranta on toteutunut hyvin.</p> <p>Samoin toiminnan tuloksellisuutta ja kustannusvaikutuksia on seurattu ja seurattu sekä niistä asianomaiset dokumentit toimitettu sivistyslautakunnalle.</p> <p>Hankintaohjeet tarvitsevat päivityksen.</p>
<p>Arvio toimintaympäristöstä 2015: Valvontaprosessin kehittäminen on meneillään. Sisäisen valvonnan ohjeistus auttaa jatkossa asiaa</p> <p>Arvio toimintaympäristöstä 2016: Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tietoisuutta laatuavoitteista on lisätty. Vaatii vielä paljon työtä. Hankintaohjeistuksissa on selventämisen varaa.</p>				

4. Tiedonkulku		SIVISTYSOSASTO			ARVIOINTIHUOMIOT 2016	
OSA-ALUE	ARVIOINTIKOHDE	VIITE	TODENTAMINEN	ARVIOINTIHUOMIOT 2015	ARVIOINTIHUOMIOT 2016	
Sisäinen tiedonkulku	Sisäinen tiedonkulku on järjestetty niin, että johdolla ja henkilöstöllä on käytettävissä oikea tieto oikeaan aikaan ja oikeassa muodossa	- laskentajärjestelmät - tiedonkulunkanavat (palaverit, sähköposti yms.) - asiakaspalaute - raportointi	Johto organisaation eri toimintayksiköissä ja eri tasoilla on ajan tasalla ja osaa reagoida vallitsevan tilanteen mukaisesti.	Sisäiseen tiedonkulkuun on kiinnitetty huomiota ja se toimii pääosin hyvin.	Sisäistä tiedonkulkua on hoidettu organisaatiossa sektori- ja tehtäväkohtaisella tiedottamisella sekä yhteisillä kokouksilla	
	Organisaatiolla on toimivat tiedonkulkua ja vuoropuhelua tukevat menettelyt ja muutoksista tiedottaminen on avointa ja harkittua.	- kokoukset ja osastoym. palaverit - keskustelut - yt-toiminta - raportointimenetelmät - henkilöstölehti - sähköposti	Kaikilla työntekijöillä organisaatiossa on riittävä tietäviensä hoitamiseksi ja muutoksiin valmentautumiseksi.	Varhaiskasvatuksen jory koontuu säännöllisin väliajoin. Myös yksikkökohtaiset palaverit toteutuvat suunnitelmallisesti. Palavereista tehdään muistiot. Sivistysosaston kehitystiimi kokoontuu lukuvuosien aikana kuukausittain, rehtorikokoukset kuusi kertaa vuodessa. Koululla tiimi- ja opettajakokoukset ovat säännöllisiä.	Varhaiskasvatuksen jory kokoontuu säännöllisin väliajoin. Myös yksikkökohtaiset palaverit toteutuvat suunnitelmallisesti. Palavereista tehdään muistiot. Sivistysosaston kehitystiimi kokoontuu lukuvuosien aikana kuukausittain, rehtorikokoukset kuusi kertaa vuodessa. Koululla tiimi- ja opettajakokoukset ovat säännöllisiä.	
	Poikkeustilanteiden tiedotus on nopeaa ja siihen on selvät tiedotuskanavat	- viestintäsuunnitelma - säännöt epäkohtien raportoinnista	Poikkeustilanteen sisäinen käsittely on suunnitelmallista ja harjoiteltua.	Ohjeistus on annettu. Poikkeustilanteisiin on varauduttu	Ohjeistus on annettu. Poikkeustilanteisiin on varauduttu	

Ulkoinen tiedonkulku	Ulkoinen tiedotuksen nettelytavat ja vastuhenkilöt on sovittu.	<ul style="list-style-type: none"> - päätösten julkisuus - kunnan kotisivut - tiedotteet - lehdistö 	Ulkoinen tiedottaminen tapahtuu sovittujen menettelytapojen mukaan, on avointa ja harkittavaa.	Varhaiskasvatuksen osalta nettisivuja on pyritty selkiyttämään. Sähköisiä toimintoja pyritään kehittämään tulevana vuotena. Syksyllä 2014 varhaiskasvatus oli mukana pilottila kehittämässä ja kokeilemassa sähköisiä toimintoja.	Nettisivumme on saatu päivitettyä kohtuullisen selkeään muotoon. Sähköinen mobiilijärjestelmä on käytössä ja myös ulkoinen viestintä mahdollistuu sen kautta. Myös lehdissä on aika ajoin tiedotuksia/juttuja. Lautakuntien päätökset ovat kunnan kotisivuilla. Koulut tiedottavat toiminnastaan tiedottein koteihin. Sähköinen reissuvihko on otettu käyttöön kaikissa kouluissa. Kunnan kotisivujen hyödyntäminen on resurssipulan vuoksi vaatimatonta.
Poikkeustilanteiden tiedotus on nopeaa ja siihen on selvät tiedotuskanavat	Poikkeustilanteiden tiedotus on nopeaa ja siihen on selvät tiedotuskanavat	- viestintäsuunnitelma	Poikkeustilanteista tiedottaminen on riittävän nopeaa, ja avointa. Kuntalaisille annettava ohjeistus on riittävää ja selkeää.	Lautakuntien päätökset ovat kunnan kotisivuilla. Koulut tiedottavat toiminnastaan tiedottein koteihin. Sähköinen reissuvihko on otettu käyttöön kaikissa kouluissa. Kunnan kotisivujen hyödyntäminen on resurssipulan vuoksi vaatimatonta.	Turvallisuuksunnitelmien päivittämisen yhteydessä käydään läpi myös poikkeustilanteiden järjestelyitä. Tiedottaminen on toiminut kohtuullisen hyvin. (Myyttälän sähkökatkos)
<p>Arvio toimintaympäristöstä 2015: Tiedonkulku on suhteellisen hyvin toimivaa, vastuiden tunnistamisessa on vielä parannettavaa.</p> <p>Arvio toimintaympäristöstä 2016: Tiedonkulku organisaation sisällä on toimivaa, Intran käyttö tulee parantamaan tätä jatkossa.</p>					

1. Valvontaympäristö I. johtamisen ja hallinnon järjestäminen		TEKNINEN OSASTO			
OSA-ALUE	ARVIOINTIKOHDE	VIITE	TODENTAMINEN	ARVIOINTIHUOMIOT 2016	ARVIOINTIHUOMIOT 2015
Toimintakulttuuri	Organisaatiota johdetaan tehokkaasti, organisaation toiminta on tuloksellista ja toiminnan kehittäminen on jatkuvaa	<ul style="list-style-type: none"> - toiminnan suunnitelmalisuus - toimintaa ohjaavat tavoitteet - kehittämishankkeet - henkilöstöpolitiikka - talousarvio 	<p>Johto</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekee selkeät linjaukset ja suunnitelmat - seuraa aktiivisesti toimintaa - ryhtyy tarvittaviin korjaustoimenpiteisiin - antaa palautetta oikeudenmukaisesti 	<p>Teknisen toimen johtoryhmän palaverit pidettiin noin kahden kuukauden välein.</p> <p>Kiinteistöhuollon palaverit pidettiin lähes kuukausittain.</p> <p>Siivous- ja ruokahuollon palaverit pidettiin säännöllisesti (ruokahuolto- ja siivoustyönjohtaja)</p>	<p>Kiinteistöhuollon , vesihuoltolaitoksen ja siivous- ja ruokahuollon kuukausipalaverit otettiin käyttöön.</p> <p>Teknisen toimen palaverit pidettiin liian harvoin.</p>
	Organisaatiolle on määritetty hyvän hallintotavan mukaiset menettelyt ja eettiset ohjeet ja organisaatio on sisäistänyt ne	<ul style="list-style-type: none"> - hallintosääntö - hyvän hallintotavan periaatteet - toimintaa ohjaavat arvot 	<p>Hyvän hallinnon periaatteiden vastaiseen toimintaan puututaan nopeasti</p> <p>Hyvää hallintotapaa noudetaan kaikessa päätöksenteossa ja suunnittelussa</p>	<p>Edelleen on kiinnitettävä huomiota siihen, että henkilöstöasiat tulee hoitettua kuntoon ja ristiriitailanteet käsitellyiksi.</p> <p>Henkilöstön jaksaminen laitettava etusijalle.</p>	<p>Henkilöstöasiat ja henkilöstön hyvinvointi etusijalla.</p>
	Organisaation toimintakulttuuri kannustaa keskusteluun ja epäkohtien esille tuomiseen	<ul style="list-style-type: none"> - johdon esimerkki - tosiasialliset käytännöt 	<p>Ehdotukset ja kritiikki käsitellään rakentavasti</p>	<p>Henkilöstön kuuleminen ja informaation antamisen tärkeyttä</p>	<p>Infon antaminen henkilöstölle tärkeää.</p>
Organisaatio	Organisaatorakenne on tarkoituksenmukainen ja edistää osaltaan tehokasta	<ul style="list-style-type: none"> - johtamisjärjestelmä - työjärjestykset - tehtävänkuvat - kehittämiskeskustelut 	<p>Tehtävät ja vastuut ovat selkeitä, katvealueita ei ole</p> <p>Organisaatorakenne tukee</p>	<p>Organisaatiouudistusta teki KuntaPro Oy</p>	<p>Kehittämisen jatkaminen.</p>

Resurssit	toimintaa ja tavoitteiden saavuttamista	<p>Henkilöstöllä on tehtävän edellyttämä osaaminen ja osaamisen kehittämiseen panostetaan</p> <p>Käytössä on tietojärjestelmät, joita tehtävien hoito edellyttää</p>	<p>henkilöstöstrategia</p> <p>kehityskeskustelut</p> <p>koulutusperiaatteet</p> <p>tietohallinnan dokumentit</p>	perustehtävän hoitamista, strategian toteutumista ja tavoitteiden saavuttamista	Osaamista pitää korostaa.	Koulutus ja erilaiset tapaamiset ovat tärkeitä.
				Tehtävien vaativuuden arviointi on tehty	Osaamista pitää korostaa.	
				Työsuoritusten arviointi on suoritettu	Kouluttautuminen antaa henkilöille ja koko organisaatiolle lisämotivaatiota	
				Osaamisen kehittäminen on kytkeyty toiminnan tarpeisiin		
				Toimintaa tukevat tietojärjestelmät ovat luotettavia ja dokumentoitu		
Arvio toimintaympäristöstä 2016:						
Arvio toimintaympäristöstä 2015:						

TEKNINEN OSASTO					
2. Riskienhallinta					
OSA-ALUE	ARVIOINTIKOHDE	VIITE	TODENTAMINEN	ARVIOINTIHUOMIOT 2016	ARVIOINTIHUOMIOT 2015
Riskienhallinta- prosessi	Toimintastrategioista ja toiminnoista syntyvät riskit tunnistetaan ja priorisoidaan sekä riskien vähentäminen on aktiivista toimintaa. Ulkoisesta toimintaympäristöstä tulevat riskit ja niiden vaikutus toimintaan tunnistetaan. Kunnanhallitus, toimielimet sekä johtavat viranhaltijat ovat määrittelleet hyväksyttävän riskitason.	- toimintastrategia- asiakirjat - suunniteluasiakirjat - prosessikuvaukset - henkilööstöstrategia ja – suunnitelmat - talousarvio - taloussäännökset	Riskien tunnistaminen on systemaattista ja ne on dokumentoitu Riskien vähentämistoimenpiteet on suunniteltu ja toteutettu, että riskit rajoittuvat hyväksytylle riskitasolle. Kunnanhallitukselle, toimielimille ja johdolle raportoidaan riskienhallinnan tuloksista säännöllisesti.	Riskienhallintaryhmä ei kokoontunut kertaakaan vuonna 2016. Erialaisten riskien tunnistamiseen on syytä panostaa. Kunnanviraston poistumisharjoitus toteutettiin syyskuun 2017	Riskienhallintaryhmä aloitti toimintansa vuonna 2015. Otetaan käsittelyyn kokokuntaa ja henkilöstöä koskevat asiat.
Arvio toimintaympäristöstä 2016:					
Arvio toimintaympäristöstä 2015:					

TEKNINEN OSASTO					
3. Valvontatoimenpiteet (kontrolli)					
OSA-ALUE	ARVIOINTIKOHDE	VIITE	TODENTAMINEN	ARVIOINTIHUOMIOT 2016	ARVIOINTIHUOMIOT 2015
Valvontaprosessi	<p>Keskeiset toimintaprosessit on määritelty ja niihin liittyvät riskit ja valvontatoimenpiteet on kuvattu olennaisilta osin.</p> <p>Valvontatoimenpiteet kattavat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - talouden ja toiminnan laillisuuden - toiminnan tuloksellisuuden - hallinnassa olevien varojen ja omaisuuden turvaamisen - johtamisen ja ulkoisen ohjauksen edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot taloudesta ja toiminnasta - tavoitteiden toteutumisen - raportoinnin 	<ul style="list-style-type: none"> - prosessikuvaukset - riskikartoitukset - menettelytavat - ohjeistus <ul style="list-style-type: none"> - hallintosääntö - sisäisen valvonnan ohjeistus - prosessikuvaukset - suunnittelu- ja seuranta- - prosessien asiakirjat - talousarvio - taloussäännökset - käyttöoikeudet ja valtuuspäätökset - omaisuuden rekisteröinti - tietoturvaluottelu- - tietoturvaluottelu- - telmat 	<p>Ydintehtävien ja tukipalveluiden tärkeimmät toimintaprosessit on määritelty ja ne arvioidaan säännöllisesti.</p> <p>Toimintaprosessin määrittelyssä ja vastuuttamisessa on otettu huomioon varmentavien ja varmistavien menettelyiden ja rakenteiden tarve</p>	<p>Tehostusta esim. vesihuoltolaitoksella.</p> <p>Kunnanviraston kulumvalvontaa kiinnitettiin huomioon</p> <p>Irtaimisto tarkastettu vanhan käytännön mukaan</p> <p>Valvontakameroiden käyttö lisääntynyt eri kiinteistöissä.</p> <p>Kuntotutkimuksia tehty, mm Harjutuuli</p> <p>Energia-asioihin tulee panna nostaa.</p>	<p>Ei muutoksia 2015</p> <p>Ei muutoksia</p> <p>Kiinteistöiden energiakoditukset tehty.</p> <p>Kiinteistöjen kuntotutkimusten teko aloitettu: myytävät kohteet.</p> <p>Energia-asioita selvitetään.</p>

Arvio toimintaympäristöstä 2016:

Arvio toimintaympäristöstä 2015:

TEKNINEN OSASTO					
OSA-ALUE	ARVIOINTIKOHDE	VIITE	TODENTAMINEN	ARVIOINTIHUOMIOT 2016	ARVIOINTIHUOMIOT 2015
Sisäinen tiedonkulkuk	Sisäinen tiedonkulkuk on järjestetty niin, että johdolla ja henkilöstöllä on käytettävissä oikea tieto oikeaan aikaan ja oikeassa muodossa	- laskentajärjestelmät - tiedonkulunkanavat (palaverit, sähköposti yms.) - asiakaspalaute - raportointi	Johto organisaation eri toimintayksiköissä ja eri tasoilla on ajan tasalla ja osaa reagoida vallitsevan tilanteen mukaisesti.	Parantamisen varaa edelleen. Kunnan JORY:n palaverit lisääntyneet	Palaverit; info antaminen ja sen jakaminen
	Organisaatiolla on toimivat tiedonkulkua ja vuoropuhelua tukevat menettelyt ja muutoksista tiedottaminen on avointa ja harkittua.	- kokoukset ja osasto-ym. - palaverit - keskustelut - yt-toiminta - raportointimenetelmät - henkilöstölehti - sähköposti	Kaikilla työntekijöillä organisaatiossa on riittävä tieto tehtäviensä hoitamiseksi ja muutoksiin valmentautumiseksi.	Palavereja lisätty edelleen	Parannusta tapahtunut
	Poikkeustilanteiden tiedotus on nopeaa ja siihen on selvät tiedotuskanavat	- viestintäsuunnitelma - säännöt epäkohtien raportoinnista	Poikkeustilanteen sisäinen käsittely on suunnitelmallista ja harjoiteltua.	Hopealuoti-järjestelmä	
Ulkoisen tiedonkulkuk	Ulkoisen tiedotuksen menettelytavat ja vastuuhenkilöt on sovittu.	- päätösten julkisuus - kunnan kotisivut - tiedotteet - lehdistö	Ulkoisen tiedottaminen tapahtuu sovitujen menettelytapojen mukaan, on avointa ja harkitsevaa.	Tähän saatu lisäselvyyttä	Ei muutoksia

	Poikkeustilanteiden tiedotus on nopeaa ja siihen on selvät tiedotuskanavat	- viestintäsuunnitelma	Poikkeustilanteista tiedottaminen on riittävän nopeaa, ja avointa. Kuntalaisille annettava ohjeistus on riittävä ja selkeää.	Hopeanuoli – järjestelmä käytössä vesihuoltolaitoksella	
<p>Arvio toimintaympäristöstä 2016:</p> <p>Arvio toimintaympäristöstä 2015:</p>					

HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2016 ON HYVÄKSYTTY OSANA TALOUSARVIOTA

Tavoite	Tavoiteltu muutos 31.12.2016 mennessä.	Toimenpide	Vastuutaho	Arviointimittari	Toteutuminen
Rakenteelliset ongelmat	Pitkäaikaistyöttömien määrä vähenee vuosittain 10%. Lähtötasona on elokuu 2014, jolloin heitä oli 142. Yli 50-vuotiaiden työttömien määrä pienenee vuosittain 10%. Lähtötasona on elokuu 2014, jolloin heitä oli 175.	Työttömien aktiivointi mm. työpajatoiminta ja rahoituksen hakeminen uudelle kehittämis-hankeelle	Projektityöntekijä, hallintojohtaja	Pitkäaikaistyöttömien ja yli 50-vuotiaiden työttömien määrä	31.12.2016 pitkäaikaistyöttömiä 166 ja yli 50-vuotiaita työttömiä 197. Kostiakeskushankkeelle saatu rahoitus, toteutusajaka 1.10.15–30.9.18
Muuttovoittoinen kunta	Pätkäne on muuttovoittoinen vuosina 2015 ja 2016.	Markkinointi, kunnan imagon kohottaminen ja näkyvyyden lisääminen, kehityskuvatyö, tonttivarannon ylläpitäminen.	kehittämispäällikkö	Toteutetut markkinointi toimenpiteet, kunnan näkyvyys mediassa, kehityskuvan toimeenpanon tilanne, saatavilla olevien tonttien määrä, muuttoliike	Asukasluku laskenut ollen 31.12.2016 6624. Kuntien välinen nettomuutto/1000 asukasta v. 2015 -1,8. Markkinointitoimenpiteitä toteutettu. Tonttitarjonta runsasta.

Nuorten hyvinvointi					
Nuorten hyvinvoinnin parantaminen	Kouluterveyskyselyssä vuoden 2015 tulokset paranevat vuosien 2011 ja 2013 tasosta tässä suunnitelmassa esitettyjen mittareiden osalta.	Yhteisöllinen oppilashuolto, nuorisotyöntekijän pitämät oppitunnit.	sivistystoimenjohtaja, liikunta- ja vapaa-aikasihteeri, nuorisotyöntekijä.	Kouluterveyskyselyn tulokset.	Perusopetuksen osalta kouluterveyskyselyn tuloksia v. 2015 ei saatu kyselyn epäonnistuttua. Lukion osalta tilanne on usealla indikaattorilla kehittynyt parempaan suuntaan.
Nuorten osallisuus	Nuorten vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen	Nuorisovaltuuston tai vastaavan vaikuttamiskanavan perustaminen. Nuorten osallistuminen esim. kunnan palvelujen ja markkinoinnin kehittämisessä.	sivistystoimenjohtaja, kehittämisspäällikkö	Nuorisovaltuusto tai vastaava vaikuttamiskanava perustettu esim. kunnan markkinointiin.	Nuortenpalkane.fi -sivusto otettu käyttöön nuorten vaikuttamiskanavaksi. Nuorten ääni leimasin käytössä. Lapsia ja nuoria on osallistettu markkinointiin.

Ikäihmisten hoito ja asuminen	Vanhainkodeissa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevien määrän vähenee ja kotihoiton, palveluasumisen, tehostetun palveluasumisen ja omaishoidon määrä lisääntyy suhteessa ikäihmisten määrään. Lähtötasona toimivat vuoden 2013 määrät.	Neuvotellaan Kangasalan kanssa ikäihmisten hoitomuotoista ja Harju-tuulen palvelukeskuksen muuttamisesta tehostetun palveluasumisen yksiköksi.	kunnanjohtaja	Ikäihmisten palvelujen palvelurakenne.	Ikäihmisten palvelujen palvelurakenne on lähellä valtakunnallista tavoitetta 2017. Palvelukeskus Harju-tuulen Onnela-osasto muuttui laitoshoidosta tehostetuksi palveluasumiseksi ja Kuusela muuttui lyhytaikaishoito-osastoksi.	Sijaintipaikka on tiedossa, yhteistyökumppani selvittää toteuttamiskelpoisinta ratkaisua ja eri asu- mismuotoja.
Senioritalon rakentaminen	Senioritalo toteutuu Palkaneelle.	Senioritalon työryhmä vie hanketta eteenpäin.	hallintojohtaja	Päätös rakentamisesta on tehty, kaavamuutos vireillä, hankkeen toteutus aloitettu.		

<p>Vaikutusten ennakkoarvioinnin päätöksen teossa</p>					
<p>Vaikutusten ennakkoarvioinnin menetelyyn käyttöönotto</p>	<p>Kunnanhallitus ja hallintokunnat käyttävät EVAa kukin vähintään yhden päätöksen teossa vuosittain.</p>	<p>Kunnanhallitus ja hallintokunnat ottavat EVA:n käyttöön.</p>	<p>Kunnanjohtaja, osastopäälliköt</p>	<p>EVA:n käyttömäärä kunnanhallituksessa ja hallintokunnittain.</p>	<p>Kh päättänyt 16.8.2016 EVAn käyttöönotosta. EVA tehty taloushallinnon palveluiden tuotantotavan valmistelun yhteydessä. YR-VAn käyttöönottopäätös kv 30.8.2016. Valmistelijat ja esittelijät koulutettu.</p>